

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

DR. BOROS ISTVÁN, DR. DUDICH ENDRE, DR. KOTLÁN SÁNDOR ÉS DR. SOÓS LAJOS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI
DR. SZÉKESSY VILMOS

XIII. KÖTET

HYMENOPTERA III.

5. FÜZET

PÓKÖLŐDARÁZS ALKATÚAK
POMPILOIDEA

(30 ábrával)

ÍRTA
DR. MÓCZÁR LÁSZLÓ

Fauna Hung. 11.

1956

A XIII. kötethez tartozó valamennyi füzet
borítólapjának beszolgáltatása ellenében a
kötet kemény kötéstábláját bármelyik köny-
vesbolt kiadja.

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Jolsvay Alajos. Műszaki felelős: Szöllősy Károly
Kézirat beérkezett: 1956. II. 20. Példányszám: 1300. Terjedelem: 6·5 (A/5) ív
38914/56 Akadémiai Nyomda, V., Gerlőczy u. 2. — Felelős vezető: Puskás Ferenc

11. családsorozat : POMPILOIDEA — PÓKÖLŐDARÁZS ALKATÚAK

Írta

Dr. MÓCZÁR LÁSZLÓ

A családok határozókulcsa

- 1 (2) A 3. csípő nem megnyúlt s nem megvastagodott. Az áltorszelvény hátulsó szegélye lekerekített, elkeskenyedő, legfeljebb igen keskeny szegéllyel. Potroha fekete, elöl gyakran piros, esetleg világos foltokkal. A nőtény potrohvége hegyes; oldról nem összenyomott (= *Psammodontopoda*) — Útonállódarazsak 1. család : **Pompilidae**
- 2 (1) A 3. csípő feltűnően megnyúlt és megvastagodott. Az áltorszelvény hátulsó szegélye megvastagodott oldalsarkokkal (30. ábra : A, C, E, G, J, K). Potroha fekete, világos csíkokkal vagy foltokkal (29. ábra, 30. ábra : B, D, F, H), elöl kétoldalt csak igen ritkán piros foltos (1. *Ceropales variegatus* F.). A nőtény potrohvége oldról erősen összenyomott — Csempészdarazsak 2. család : **Ceropalidae**

1. család : POMPILIDAE — ÚTONÁLLÓDARAZSAK

Közepes, általában 1—2 cm körüli, nyúlánk termetű, túlnyomó többségben hosszúlábú fajok. Feketék, a potroh elülső része gyakran piros. Testüket gyakran világos foltok, szegélycsíkok tarkítják. Szőrözetük általában gyengén fejlett, a testük egyes részeit csak ritkán takarja.

A fej kerek, általában domború, ritkán lapított. A csápok legtöbbször karcsúak, de nem túl hosszúak. Főleg az 1—3. csápíz, a homlokfél és a szemek, valamint a halánték és a szemek aránya, nemkülönben a pontszemek állása, illetőleg a hátulsók (POL = Postocellarlinie) egymáshoz és a szomszédos összetett szemekhez mért távolságának aránya (OOL = Ocellar-Okularlinie) a fajokat megkülönböztető gyakori bélyeg. A jellemzésekben megadott arányszámok 36-szoros nagyítás segítségével, azonos beállítás mellett leolvasott mikrométerszámok. A homlokfél: szem arányát a következőképp mérjük helyesen. A darazsat addig forgatjuk, míg az pontosan a mikroszkóp szemlencséjében elhelyezett mikrométerbeosztás alatt nem áll, azaz az összetett szemek csáp feletti öblös (keskenyebb) részein átfektetve, a kétoldali szemeket mértékegységünk egyenlő széleseknek nem méri. Az így kapott egyik szélességet állítjuk azután szembe az egyidejűleg leolvasott, szemtől-szemig terjedő teljes homlokszélesség felével.

A halánték: szem mérésekor azok legszélesebb részeit mérjük le hasonlóan, azonos beállítás mellett. A pontszemek állása lehet tompa-, derék- vagy hegyes-szögű, attól függően, hogy milyen szöveget zárnak be az elülső pontszemből a hátulsó pontszemek középhez húzott vonalak.

Az előhát nagyjából felül középen rövid, oldalt a szárnypikkelyek alatti részig kiszélesedő és a vállbütyökben végződik. A középhát, a hátpajzs többé-kevésbé domború. Az utópajzs és áltorszelvény között kissé mélyebben az utóhát húzódik. Ennek felülete általában barázdált, kétoldalt az áltorszelvény lélegzőnyílásai felé kiszélesedő, s középen, hosszanti irányban gyakran sima, fénylő csíkkal vagy változatos alakú „tükörrel” kettéosztott. Az utópajzs és áltorszelvény egyes nemeken (pl. *Pompiloides RAD.*) összeér, ezért a mélyben süllyedt utóhát nem látható. Az áltorszelvény felülete fajokra jellemzően sima, pontozott vagy barázdált, elülső oldalán a lélegzőnyílások az állat hosszanti tengelyéhez viszonyítva ferdén fekszenek.

A két pár szárny közül legtöbbször csak az elülső szárny 2. és 3. (a szárnycsúcs felé eső) könyöksejtjeinek alakja szerepel a jellemzésben. Az erecske akkor külső (1. ábra: E) vagy belső (1. ábra: G) érintkező, amikor a középeret az alapér beolvadási pontja után (a szárnycsúcs felé számítva), vagy előtte (a szárnytó felé) éri el. Az erecske egybefolyó, amikor az alapérral annak a középerbe való beolvadási pontján találkozik (1. ábra: F). A hátulsó szárny keresztterének helyzete gyakran szintén faji bélyeg.

A nőstények 1. lábának lábfejtőizén gyakran hosszú tüskesor, az ún. „ásótüskék” erednek. A 2. és 3. láb lábszárainak végén eredő hosszú tüskét sarkantyúnak nevezik, alakja, hosszúsága az esetleg ugyancsak a lábszár végén eredő tüskéktől jól megkülönböztethető. A karom vége egy vagy kétfogú, az utóbbit hasítottnak mondják. A karom fele hosszúságában vagy utolsó két-harmadában legtöbbször kisebb, ritkán nagyobb karomfog ered.

A potroh általában felülről alig látható rövid nyéllel ízesül az áltorszelvényhez. Ritkán az 1. szelvény elülső fele kissé összeszűkül, röviden „nyeles”.

Az útonállódarazsakat laza, szélhordta homokbuckákon, füves rétek ösvényei mentén vagy útszegélyek partszakadékaiban éppúgy megtaláljuk, mint erdőszegélyeken vagy lombostülevélű erdők nyiladékaiban, tisztásain. Akár a virágok édes nektárját szívogatják, akár ivadékkuk számára keresnek táplálékot, remegő szárnyukról, gyors ütemben csapkodó-tapogató csápjukról, szökellő, S-alakban cikázó repülésükről könnyen felismerhetők.

Táplálék céljából különböző növényeket, főleg a nyitott nektáriumokkal rendelkező ernyősöket és kutyatejfélféket keresik fel. Az előbbieket 80 faj, az utóbbiakat 62 faj látogatja! Több megfigyelés szerint az ivadéktáplálékul szánt pókot is harapdálják, és a kicsurgó nedvet mohón felnyalják. Ivadékaik számára kivétel nélkül pókokat zsákmányolnak. Többségük a megfélelő fajhoz vagy családhoz tartozó pókokat megtámadja, azokat hosszabb-rövidebb üldözés útján kimeríti, garat alatti dúcukba ejtett néhány szúrással harc képtelenné, mozdulatlaná bénítja, s előre elkészített, néhány cm-es, kikapart föld alatti járatába, az ivadékbölesőbe hurcolja. A peterakás után a járat felesleges részét betemeti, fészke bejáratának áruó nyomait gondosan eltünteti. Egyesek nem kaparnak fészket utódjuk számára, hanem sárgömböcökből kövekre, füvekre hordó vagy tojás alakú ivadékbölesőket építenek. Más fajok elhagyott darázs-fészkekben, növény szárazokban, falrepedésekben, kövek alatt, olykor gubaeszképződményekben, tehát kész üregekben helyezik el megbénított, petével ellátott pókjukat. Némelyik faj a pókot fészkeiben támadja meg, s annak otthonát használja fel ivadékbölesőül. Kis részük nem ás ivadékbölesőt, nem harcol a pókkal, hanem más útonállódarazsak elkészített ivadékbölesőt törí fel, és lopja be petéjét a meglévő póktáplálékra.

A petéből kibúvó darázlárva 1—2 hét alatt kiszívja a mozdulatlan, de meg nem ölt és így frissen maradt pók testnedveit, majd bebábozódik, és ritkán egy hónap múlva, de inkább a következő év megfelelő hónapjában imágóvá átalakulva, elhagyja bölesőjét.

A lárvák általában csupaszok, testük fej-, 3 tor- és 10 potrohszelvényből áll. Némelyik nem (*Deuteragenia*, *Pseudagenia*) bábjaiknak potrohszelvényein, 3. (hátulsó) lábszárain, esetleg

csápjaian T-alakú vagy kampós, esetleg tüskeszerű nyúlványok nőnek, holott az imágón mindezek hiányoznak.

Az útonállódarazsak túlnyomó többsége (mintegy 62 faj) életmódjukból következően a száraz-meleg mikroklímájú környezethez alkalmazkodott. Nagyobb részük ezek között is a meleg, napsütött, száraz helyekhez meglehetősen mereven ragaszkodik, legtöbbször szűk kiterjedésű élőhelyeken tanyázik, s az esetleg változó környezethatásokhoz szinte képtelen alkalmazkodni (mintegy 33 faj). Valamivel kevesebb azok száma (mintegy 29 faj), amelyek mint meleg-szárazságkedvelők, a szárazság-nedvesség-páratartalom-hőmennyiség ingadozását jobban elviselik, elterjedésük is emiatt jóval kiterjedtebb.

A nedvesebb-hűvösebb éghajlathoz alkalmazkodottak közül (kb. 28 faj) magaslati helyekhez, párás erdőkhöz, bő harmatképződéshez mereven csak 3 faj ragaszkodott, míg a többi (kb. 25 faj) inkább dombvidékeinket, patakok, folyók ligeteinek környékét, mocsarak, lápok nedvesebb-hűvösebb környezetét kedveli, s így gyakran élőhelyeik az alföldekre többé-kevésbé mélyen benyúlnak.

A fenti környezeti feltételekre nem érzékeny, közömbös fajt az útonállódarazsak között kb. 21-et találunk. Elterjedési területük vízszintes és függőleges irányban egyaránt a legnagyobb.

Az említetteken kívül az útonállódarazsak tartózkodási helyére viráglátogatósaikból következtethetünk. Ezért a fajoknál mindkettőt felelőltjük. A leggyakrabban látogatott növények a következők: A pusztaikutyatejet 37, a sarlófüvet 22, a murokot 21, a szarvaskocsordot 14 és a farkaskutyatejet 13 faj látogatja.

Az útonállódarazsak több ezret számláló fajai az egész földön elterjedtek. A hatalmas madárpókokat is zsákmányul ejtő, 8—10 cm-es *Pepsis* fajok is az útonállódarazsak egyik trópusi képviselői. Elterjedésük változatos, nemek között és azokon belül egymásba átmenő. A hazai nemeknél a *Cryptocheilus* és *Priocnemis* egymást helyettesítő térfoglalása említésre méltó. A *Cryptocheilus* nem túlnyomóan a mediterrán faunavidék lakója, míg a *Priocnemis* nem 2 hazai faj kivételével előlött északra, az eurasziai faunavidékben elterjedt. A *Telostegus*, *Anospilus*, *Episyron*, *Batazonus*, *Dicyrtomellus*, *Paraferreola*, *Arachnotheutes*, *Pedinaspis*, *Aporus* nemek mediterrán jellegűek, a *Pompiloides* pontusi fajokból áll. Hazánk a közép-dunai faunaterületbe tartozik, Pompilidae alapfaunája 58%-ban palearktikus (25 faj), eurasziai (4 faj), európai (16 faj), észak- és közép-európai (7 faj), közép- és dél-európai (8 faj), közép- és dél-európai (4 faj) elemekből áll. A terület színező elemei 42%-os tekintélyes mennyiségben szerepelnek: 8 bennszülött, 4 alpesi, 2 pontusi, 19 mediterrán, 13 pontomediterrán és 3 balkáni elemből tevődnek össze. A színező elemek közül is legjellemzőbb a mediterrán jellegű elemek feltűnő nagy mennyisége (a színező elemek 66%-a, az egész fauna 28%-a!). Ez a tény szorosan összefügg és még jobban alátámasztja a szárazság-meleg stb. mikroklimatikus környezettel kapcsolatban elmondottakat.

Hazánkban az útonállódarazsakat 23 nem, 113 faj, 1 változat és 4 forma képviseli, ezenkívül a faunaterületen élő további 11 faj előkerülése rövidesen várható.

A n ő s t é n y e k é s h í m e k m e g k ü l ö n b ö z t e t é s e

♀: A csáp 12 ízű áll, halál után az utolsó ízek legtöbbször körbecsavarodottak. A test erősebb, a potroh oldalról nem összenyomott. Az utolsó haslemez legfeljebb sima gerinccel. Az 1. lábfejtőíz többnyire fejlett ásótüskékkel szegélyezett (24. ábra).

♂: A csáp 13 ízű áll, halál után legfeljebb ívelt, de nem begömbült. A test karcsúbb, a potroh gyakran oldalról összenyomott. Az utolsó haslemez igen változatos alakú ivarlemezzé alakult. Az 1. lábfejtőízen nincs ásótüske.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

1 (12) A combok (♀ ♂) felső pereme sima, tüskéket nem visel (2. ábra: H). A 2—3. lábszár végét mindig csak rövid serték szegélyezik, amelyek mindig lefelé (hátrafelé) irányulnak (1. ábra: A—B).

2 (7) A potroh kissé nyeles, rövid. A 3. lábszár külső felülete, vége csaknem csupasz, igen finom és elszórt tüskékkel (1. ábra: B). Az előhát különö-

sen kétoldalt erősen domború. Teste túlnyomóan fekete, a potroh ritkán az elülső részén piros. A fejpajzs alsó szegélye gyakran előre-ugró (14. ábra : B—C) (2. alcsalád : *Macromerinae*).

- 3 (4) Az áltorszelvény durván ráncos. A fej és tor fénytelen, a tor felső része és oldala barnáspiros, a potroh ragyogó fekete. A fejpajzs széles ívben lekerekített, oldalsarkai tompák, keskeny, sima szegéllyel

3. nem : *Poecilagenia* HPT.

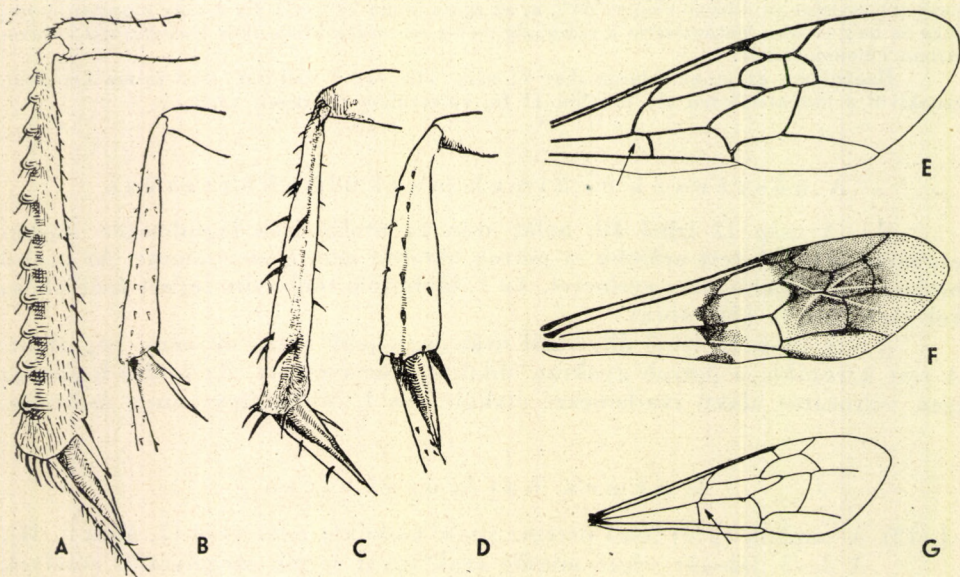
- 4 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, legfeljebb keresztülrácolt. A fej, tor fekete.

- 5 (6) Az elülső szárnyon két folt látható. Egyik az alapér és könyökér mentén, a másik a sugár-, könyök- és korongsejt területén (1. ábra : F). A sugárér a 3. könyökér beolvadási pontján egyenes, nem megtört. A ♀ alsó állkapcsának sarokíze tömött, kecskeszakállhoz hasonló, hajlott szőr-csomót visel (2. ábra : A) (= *Agenia* SCHIÖDTE)

4. nem : *Deuteragenia* ŠUST.

- 6 (5) Az elülső szárny átlátszó, nincs rajta elkülönült, sötét folt. A sugárér a 3. könyökér beolvadási pontján tompaszögben megtört. Az alsó állkapocs sarokízén hasonló nagy szőr-csomó nincs

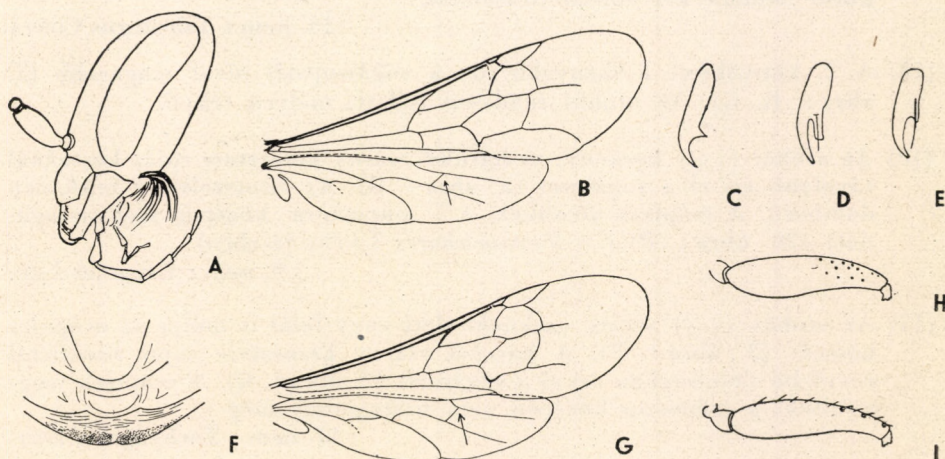
5. nem : *Pseudagenia* KOHL

1. ábra. A : *Prionemis perturbator* HARRIS, B : *Pseudagenia carbonaria* SCOP., C : *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. és D : *Parasferreola rhombica* CHRIST 3. lábszára — E : *Sophropom-pilus differens* HPT., F : *Deuteragenia hircana* F. és G : *Telostegus major* COSTA elülső szárnya (A—D : eredeti, E, G : HAUPT —, F : WILCKE nyomán)

- 7 (2) A potroh nem nyeles, közvetlenül az áltorszelvény alsó részéhez ízesül. A 3. lábszár külső felületén erőteljesen fejlett tüskék és különösen a nőstényeken egy sor párkányszerűen elálló, lekerekített, lapos tetejű kiemelkedés van (1. ábra : A).
- 8 (9) Az elülső szárnyon az erecske az alapérrel egybefolyó (16. ábra). Az áltorszelvény ragyogó, kékes fémcsillogású, meglehetősen rövid. A ♂ sarkantyúja fehér. A 3. lábszár külső felületén levő tüskék, lapok finomabbak (3. alcsalád : *Claveliinae*). Az előtor rövid, nyaki része meredeken leeső (*Salus* F. részben, *Pogonius* DHLB. részben)
6. nem : **Calicurgus** LEP.
- 9 (8) Az erecske külső érintkező (1. ábra : E). Az áltorszelvény nem ragyogó és nem fémcsillogású. A ♀ lábszárának külső oldala feltűnő erősen fejlett tüskékkel és elálló, lapos kiemelkedésekkel ellátott (1. ábra : A). A ♂ lábszártüskéi gyengébben fejlettek. A ♀ 2. haslemeze keresztbarázdával. A ♀ előhátának vállai néhány *Cryptocheilus* faj kivételével megvastagodottak. Az elülső szárny 2. korongsejtjének belső, alsó sarka derék- (5. ábra) vagy tompaszögű (4. ábra), sohasem ujszerűen megnyúlt (1. ábra : E) (1. alcsalád : *Pepsinae*.)
- 10 (11) A sugársejt szárnycsúcs felé eső vége lekerekített (5. ábra). Az előhát vállsarkai megvastagodtak, egyes hímeken azonban megnyúlt és hengeres, ebben az esetben az áltorszelvény is sima, hosszúkás. A lábkaromok legfeljebb egyszerű fogat viselnek (2. ábra : C), nem hasítottak (2. ábra : D) (= *Salus* F. részben, *Cryptocheilus* Pz.)
1. nem : **Cryptocheilus** Pz.

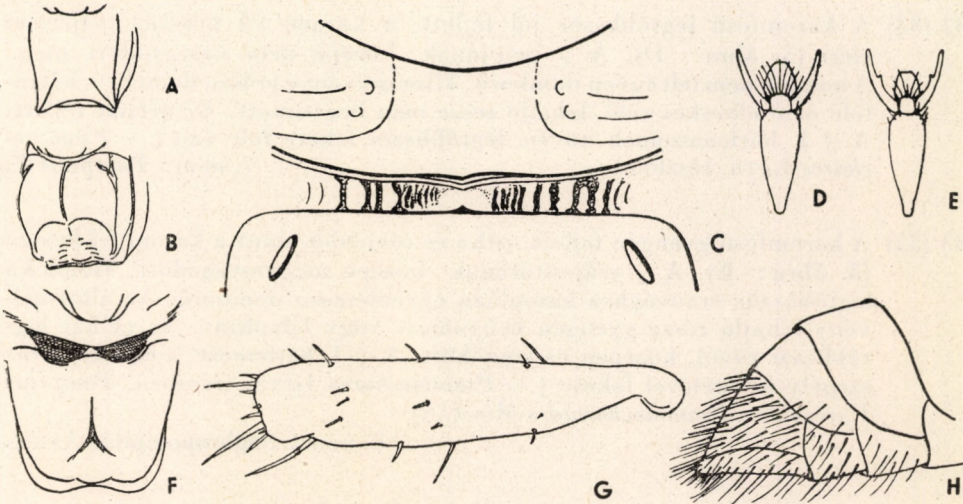
2. ábra. A : *Deuteraenia bifasciata* F. ♀ feje oldalról — B : *Evagetes dubius* LIND. szárnya — C : *Priocnemis exaltatus* F., D : *Anoplius infuscatus* LIND. és E : *Anospilus orbitalis* COSTA lábkarma — F—G : *Tachyagetes filicornis* TOURN.; F : hát- és utópajzsa ; G : szárnya — H : *Ceropales* és I : *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. 3. combja (A, B, E—I : HAUPT —, C, D : WILCKE nyomán)

- 11 (10) A sugársejtnék a szárnycsúcs felé eső vége kihegyezett. Az előhát vállsarkai nem vastagodtak meg feltűnően. Az elülső szárny egy része gyakran sötéten füstös (8. ábra) (= *Salius* F. részben)
2. nem : **Priocnemis** SCHDTE.
- 12 (1) Legalább a 3. comb felső szegélye mentén (legalábbis a ♂-en) a vége előtt legalább 1–2 tüske ered (2. ábra : I). Egyes fajokon a tüskék vagy tüskesorok helyett csak az azoknak megfelelő pontok vagy pontsorok vannak meg. A 3. lábszár vége mindig különböző hosszúságú tüskesorral szegélyezett, amelyek a lábszárhoz viszonyítva kifelé irányulnak (1. ábra : C–D).
- 13 (34) A hátpajzs legtöbbször erősen domború. Az előhát domború, felül sohasem lapított, előre nem meredeken leeső. A fejpajzs legalább olyan széles, mint a homlok, legtöbbször még szélesebb is. A fejpajzs oldalszegélye mindig közvetlenül a pofákhoz csatlakozik. A fejtető a csápok felé nem fokozatosan lehajló, hanem kisebb-nagyobb domborulat után, esetleg az alsó pontszem táján beeső, majd ismét domborúbb. A csápnél hengeres, sohasem lapított. A lábak megnyúltak, karcsúak. A 2–3. lábszár egész felülete ritka, elálló tüskékkel ellátott (1. ábra : C). A 2. korongsejt belső alsó sarka ujszerűen megnyúlt (1. ábra : E) (4. alcsalád : *Pompilinae*).
- 14 (19) Az elülső szárny 2 könyöksejttel (2. ábra : B, G; 1. ábra : G).
- 15 (16) A 2. könyöksejt a sugársejtnél szélesebb (1. ábra : G). Az előhát előre-felé, az áltorszelvény hátrafelé elkeskenyedő. Az utóhát az áltorszelvényvel egy magasságban levő, középen gyengén kiöblösödő keskeny csík alakjában csak nehezen látható. Az 1. lábszár tüskéi a lábszár külső oldalán két sorban húzódnak
13. nem : **Telostegus** COSTA
- 16 (15) A 2. könyöksejt keskenyebb, de a sugársejtnél jóval magasabb (2. ábra : B, G). Az utóhát rendszeren fejlett, mélyen fekvő.
- 17 (18) Az utóhát (♀ ♂) keskeny. A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál távolabb éri el a sugáreret (2. ábra : B). Az áltorszelvény feltűnően domború. A csápízek zömökek, a ♀ csápostora középen megvastagodott (20. ábra : P) (= *Psammochares* LATR. részben)
9. nem : **Evagetes** LEP.
- 18 (17) Az utóhát (♀ ♂) széles, csaknem eléri vagy felül is múlja az utópajzs hosszát (2. ábra : F). A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál rövidebb távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : G). A csápízek megnyúltak, a csápostor középen nem vastagodott meg
11. nem : **Tachyagetes** HPT.
- 19 (14) Az elülső szárny 3 könyöksejttel.
- 20 (23) Az utóhát kétoldalt párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F) vagy igen gyengén fejlett, s emiatt alig látható. Az előbbi esetben főleg áltorszelvényét nagyobb, ezüstös pikkelyszőr borítja.

- 21 (22) Az utóhát jól fejlett, két oldalán párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F), testét a rendes szőrözeten kívül a felülethez simuló ezüstös pikkelyszerű szőr is borítja (24. ábra). Az áltorszelvény oldala lekerekített, sohasem sarkosan kihúzott. Az 1. lábszár külső felülete elszórt tüskékkel (= *Pompilus* F. részben) 14. nem : **Episyron** SCHDTE.
- 22 (21) Az utóhát az utópajzs és az áltorszelvény között legfeljebb mint keskeny fénylő csík látható. Testét a szürke szőrözet meglehetősen sűrűn fedi. Az áltorszelvény hátulsó sarkai kétoldalt gyakran hegyes csúcsban kihúzottak (3. ábra : A). A 3. könyöksejt gyakran háromszög alakú vagy nyeles 17. nem : **Pompiloides** RAD.
- 23 (20) Az utóhát rendszeren fejlett, ha keskeny is, rajta a kereszttráncok láthatók, kétoldalt nem domborodik ki. Testét pikkelyszőrök nem borítják.
- 24 (27) A ♀ utolsó potrohszelvénye sűrű, merev, könnyen eltörő sertékkal fedett (3. ábra : H). A ♂ karmai hasítottak, olykor az egyszerű karomfog előre irányuló (2. ábra : E) és emiatt hasítottak látszik.
- 25 (26) A karomfog rendes (♀), a hímeken hasított (2. ábra : D). Testén sárgás foltok nem láthatók. Az áltorszelvény lehajló és vízszintes része egyforma hosszú. A ♂ előhátának két oldala előrefelé gyengén összemenő (= *Pompilus* F. részben, *Psammochares* LATR. részben) 10. nem : **Anoplius** DUF.

3. ábra. A : *Pompiloides* és B : *Dicyrtomellus* áltorszelvénye — C : *Cryptocheilus* Szabó—Patayi MÓCZÁR utóháta — D : *Pompilus trivialis* DHLB. és E : *Sophropompilus proximus* DHLB. karomfésűje — F—G : *Episyron rufipes* L. ; F : utóháta és áltorszelvénye ; G : 1. lábszára — H : *Anoplius* potrohvége (A, B : HAUPT —, D, E : WILCKE nyomán, C, F—H : eredeti)

- 26 (25) A karomfog (♀ ♂) a karom csúcsa felé irányul (2. ábra : E). A fejen és az előháton gyakran (♀) elefántcsontfehér foltok láthatók. Az áltorszelvény vízszintes része oly hosszú, mint egész hosszának 2/3-a, 3/4-e. A ♂ előháta előrefelé, áltorszelvénye hátrafelé elkeskenyülő. A ♂ 1. hátlemeze gyakran fekete 12. nem : **Anospilus** HPT.
- 27 (24) Az utolsó potrohszelvényen legfeljebb csak vékonyabb szőrök található, a karmok egyszerűen fogazottak, nem hasítottak.
- 28 (31) Nagy testű, fekete fajok, világos foltokkal, hosszú szőrözettel. A szárny gyakran sárga, a potroh 2—3 pár oldalfolttal.
- 29 (30) A test, különösen az áltorszelvény sűrű, hosszú szőrözettel fedett. A szárny sárga. Teste sárga foltokkal gazdagon tarkázott. Az áltorszelvény lehajló része ferde, homorú 15. nem : **Batazonus** ASHM.
- 30 (29) Testét legfeljebb finom, ritka szőrözet fedi. Szárnya szürkén füstös. A fej és a tor világos foltok nélkül. A hátlemezeket néhány sűrű, szürke, finom pehelyszőrökből álló, világosabb folt tarkítja. Az áltorszelvény hátulsó szegélye homorú (3. ábra : B). 16. nem : **Dicyrtomellus** GUSS.
- 31 (28) Kisebb, fekete fajok, potrohelejük gyakran piros. A szárnyak sohasem sárgák, potrohukon nincs világos folt.
- 32 (33) A karomfésű legtöbbször jól fejlett, a karom 3/4 hosszát majdnem eléri (3. ábra : D). A ♀ csápjának közepe nem vastagodott meg. A homlok nem feltűnően domború. Áltorszelvénye erősen domború, hátrafelé nem elkeskenyülő, lehajló része nem benyomott. Az utóháat fejlett. A ♂ 1. hátlemezeinek tövén legtöbbször fekete folt van (= *Psammochares* LATR. részben) 7. nem : **Pompilus** F.
- 33 (32) A karomfésű gyengén fejlett, ritka és rövidebb, mint a karom fél hossza (3. ábra : E). A ♀ csápostorának közepe megvastagodott. Homloka legtöbbször óraüveghez hasonlóan egyenletesen domború. Az áltorszelvény lehajló része gyengén benyomott vagy lelapított. Az előháat legtöbbször rövid, közepén összeszűkült. A ♂ 1. hátlemeze, a hátulsó piros szegély kivételével fekete (= *Psammochares* LATR. részben, *Pompilus* F. részben, *Psammocharoides* MÓCZÁR) 8. nem : **Sophropompilus** ASHM.
- 34 (13) A hátpajzs általában lelapított. Az előháat lelapított, gyakran előrefelé megnyúlt. A fejpajzs gyakran keskenyebb, mint a homlok, oldalszegélye olykor nem csatlakozik közvetlenül a pofához. A fejtető a csápok felé fokozatosan lehajló. A lábak zömökebbek, nem annyira megnyúltak (1. ábra : D). A karmok egyszerű foggal, vagy hasítottak.

- 35 (40) A fejpajzs a homlok alsó részénél keskenyebb és a pofákat közvetlenül nem éri el. Elülső szárnya 2 könyöksejttel vagy a fejpajzs előrefelé feltűnően megnyúlt.
- 36 (39) A homlok alsó részén kétoldalt egy ferdén húzódó ovális mélyedés van, amelynek belső részéből ered a csáp. A csáptő többnyire ellaposodott, gyakran felfelé kiszélesedett, meghajlott (5. alcsalád: *Pedinaspinae*).
- 37 (38) Elülső szárnya 3 könyöksejttel. A fejpajzs széle a pofákat nem éri el. A ♀ előháta gyenge ívben összemenő, elől mindkét nemnél hirtelen lehajló
18. nem: *Pedinaspis* KOHL
- 38 (37) Elülső szárnya 2 könyöksejttel. A csápok igen mélyen, a szemek alsó végeit összekötő alsó vonalhoz közel, ritkán az alatt erednek. Az előhát (♀ ♂) viszonylag hosszú, a ♀-nél néha feltűnő hengeresen megnyúlt, elől laposan lehajló. A ♀ sarkantyúja fehér
19. nem: *Aporus* SPIN.
- 39 (36) A homlok alsó része a csápok eredési helyein az előírt megnyúlt lapos fejpajzra meredeken leeső, két oldalt erősen benyomott. A csápok ízei rövidek. A pontszemek lapos [tompaszögben egymástól messze állanak. Az előhát feltűnően hosszú (27. ábra: D). Áltorszelvénye hátrafelé megnyúlt, éles oldalcsúcsokkal. A karmok hasítottak, a ♀ ásótüske nélkül, sarkantyúja fehér. Elülső szárnya 3 könyöksejttel (6. alcsalád: *Homonotinae*) (= *Pompilus* F. részben)
20. nem: *Homonotus* DHLB.
- 40 (35) A fejpajzs kicsiny, oldalai a pofákat közvetlenül eléri, 3 könyöksejttel.
- 41 (44) Az előhát oldalai párhuzamosak, legfeljebb a szárnypikkelyek felett gyengén összeszűkültek. A 2. haslemez lapos keresztbarázdával. A ♀ karmai egyszerűek, a ♂-é hasítottak.
- 42 (43) A toron legalább a hát, hátpajzs, utópajzs nagy része fekete. Az előhát meredekebben esik le a nyakra. A szemek mögötti fejtetőrész felemelt, a szemek lefelé erősen összemenők (26. ábra: A). Az áltorszelvény leeső része a vízszintes résznél hosszabb, sarkai 1—1 foggal ellátottak
21. nem: *Paraferreola* ŠUST.
- 43 (42) Az egész tor piros, sötétpiros. Az 1. lábszár szórványosan tüskézett. A lábak feltűnően rövidek, zömök ásótüskékkel. Az előhát a nyakra fokozatosan lehajló
22. nem: *Arachnotheutes* HPT.
- 44 (41) Az előhát oldalai előrefelé fokozatosan elkeskenyedők (26. ábra: B) s a ♀-en a végük előtt hirtelen ismét kiszélesedők. Az 1. haslemez oldalról összenyomott, különösen a ♂-en. A karmok hasítottak. Áltorszelvényének lehajló része homorú, fekete; kékesen csillogó. A 2. haslemez jól látható pontsorból álló keresztbarázdával (7. alcsalád: *Platyderinae*)
23. nem: *Platyderes* GUÉR.

1. nem : *Cryptocheilus* Pz.

A fej a szemek mögött lekerekített, gyakran kiszélesedett. A csápok meglehetősen hosszúak, végük kihegyezett. Az előhát vállal erősebben domborodottak, egyes ♂♂ előháta viszont megnyúlt, lapos. A középhát hosszanti barázdái meglehetősen mélyen benyomottak. Az utópajzs hosszánál mindig szélesebb, az utóhát mindig keskeny, sohasem éri el az utópajzs hosszát. Az áltorszelvény vízszintes és lehajló része nem különíthető el teljesen. A 2. haslemez keresztbarázdája végighúzódik. Az 1. lábszár alsó szélét nagyjában egyenlő nagyságú tüskesor szegélyezi. A ♀ 3. lábszárán sajátágosan alakult tüske és félkör alakú párkánysor (1. ábra : A) látható. Az elülső szárny sugársejtjének a szárnycsúcs felé eső vége lekerekített, az erecske külső érintkező.

Fő elterjedési területe a palearktikum mediterrán faunavidéke. Előfordul még az etiópiai és az orientális faunaterületeken is. Túlnyomó többségben melegez, szárazsághoz ragaszkodnak. A néhány meleget, szárazságot kedvelő vagy közömbösnek látszó típust külön megemlítjük. Főleg az alacsonyabb tájakon élnek, csaknem mind késő tavaszi, kora nyári fajok. Hazánkban 14 faj és 1 forma, faunaterületünkön további 4 faj ismert.

A *Cryptocheilus* fajok ivadékbölesőiket más rovarok elhagyott járataiban készítik el. Ivadéktápláléka — amennyire ismeretes — főleg *Lycosa*, *Drassodes* és *Argiope* pókokból áll.

Nem tárgyalt faj : *Cryptocheilus annulatus* RICHARDS (= *Salius annulatus* F.), amelyet a faunakatalógus csak az Adria partjairól említ. Hazai előfordulása, az Alföld felé való előnyomulása nem valószínű.

N ő s t é n y e k

1 (8) A potrohon világos foltok nincsenek, elülső része legalább részben piros, hátulsó része fekete.

2 (3) A test csaknem teljesen fekete, csupán a 2. hátlemez részben piros, vagy a hátlemezek sötétpiros szegélycsíkokkal. A lábak ritkán barnásak. A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. együtt (38 : 35). Szem : homlokfél = 16 : 27. 10—15 mm.

Előfordulását a faunakatalógus főleg a hegyvidék több pontjáról említi. Előfordulása valószínű. Pontomediterrán faj. (VII.) *Celotes atropos* pókot szállít ivadékbölesőjébe

[notatus ROSSI]

3 (2) A potroh elülső része kiterjedtebben piros.

4 (5) A csáp 3. íze az 1. és 2. íz együttes hosszánál általában lényegesen hosszabb. A szem a homlokfél szélességének felénél szélesebb. Szem : homlokfél = 22 : 33 vagy 17 : 27. Az 1—2. hátlemez és a 3. elülső fele piros. A pontszemek hegyesszögben állanak, a hátulsók egymáshoz közelebb állanak, mint az összetett szemekhez. POL : OOL = 8—10 : 15. 10—15 mm.

Euroturáni faj. Közömbösnek látszik, inkább a szárazságot és a meleget kedveli ; a középhegységeig megtalálható. (VI—IX., a ♂ csak VII-ig repül.) A pusztai kutyatejet, sarlófüvet, szarvaskocsordot, murokot és japán kecskerágót látogatja. *Amurobius*, *Drassodes*, *Agelena*, *Tegenaria*, *Lycosa* pókokat zsákmányol

affinis LIND.

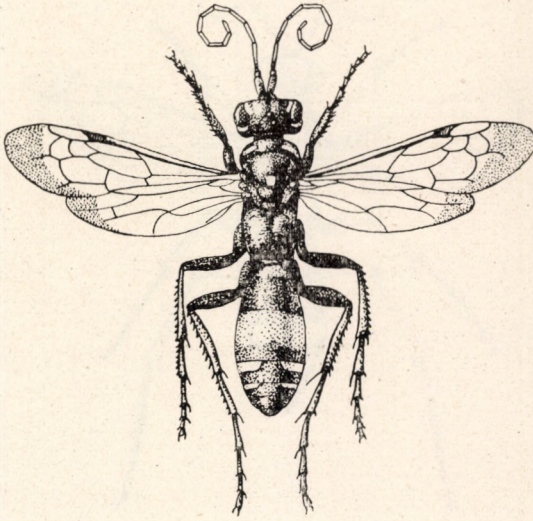
5 (4) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő vagy annál is rövidebb, a szem és homlokfél aránya más.

- 6 (7) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Áltorszelvénye gyengébben ráncolt. Az utóhát közepén az oszlopszerű ráncok, a »gerendák«, sokkal rövidebbek, a szemek a homlokfél felénél valamivel keskenyebbek. Szem : homlokfél = 11 : 24 (36-szoros nagyítás mellett!). A pontszemek derék-, csaknem hegyesszögben állanak, s közelebb vannak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (8 : 12). 8–11 mm.

Nyugat-mediterrán faj, csak az Alföld néhány helyén és Simontornyan gyűjtötték. (VI–VIII.)

confinis HPT.

4. ábra. *Cryptocheilus egregius* LEP. ♀ (Állathatározó nyomán)

- 7 (6) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszánál rövidebb (22 : 24). Áltorszelvénye durvábban ráncolt, a lefelé hajló részben húzódo kereszt-ráncokkal együtt hálózat alakult ki. A szemek oly keskenyek, mint a homlokfél fele. Szem : homlokfél = 11 : 22 vagy 13 : 23. Az utóhát az utópajzs felével egyenlő, 36-szoros nagyítás mellett az elülső, igen keskeny csíkja és a hátulsó szélesebb „gerendázott” része közepén is jól megkülönböztethető (3. ábra : C). 8,5–10 mm.

Endemikus faj, valószínű, hogy előkerül Dél-Európából is. Eddig Kísújszállásról, Kunszentmiklósról és Kéthalomról került elő. (VII–VIII.) Murok virágján

Szabó-Patayi MÓCZÁR

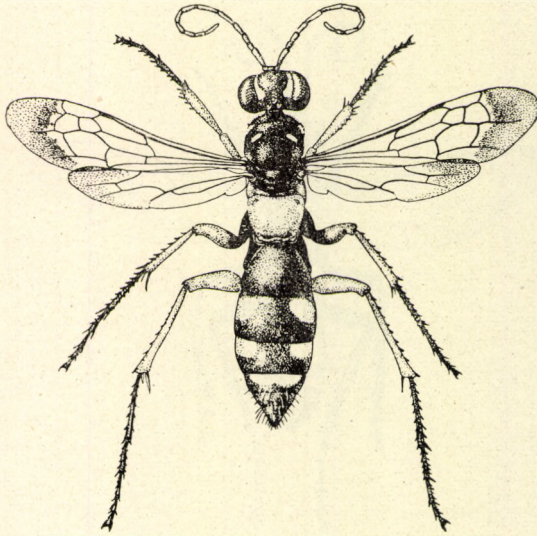
- 8 (1) A potrohon világos oldalfoltok vannak, elülső része piros vagy fekete.
- 9 (16) A test a lábak kivételével részben piros vagy barnáspiros.
- 10 (11) A tor mindig fekete, csak az 1. és 2. hátlemez piros, hátul többé-kevésbé sötétén szegélyezett. A belső és külső szemkeret, az előhát kétoldalt,

a hát, a 3. és 4. hátlemező 1—1 foltja elefántcsontfehér (4. ábra). A szárnyak világosbarnán füstösek, sötétben szegélyezettek. A pontszemek tompaszögben állanak, szem : homlokfél = 25 : 40. 13—19 mm.

Pontomediterrán. Az Alföldön és a dunántúli dombokon él. (VI. közepétől VIII-ig). A pusztai kutyatej és az édeskömény virágait látogatja. *Lycosa*, *Argiope* pókot zsákmányol. (= *Salix vulneratus* COSTA) — Díszes úton álló **egregius LEP.**

11 (10) Az áltorszelvény és a potroh részben piros vagy barnáspiros.

5. ábra. *Cryptocheilus Fabricii* LEP. ♀ (WILCKE nyomán)

12 (13) A 2—3. hátlemezőn világos oldalfolt van. Az 1. hátlemezőn ritkán világos oldalfolt, a 4-en pedig világos keresztcsík húzódik. Az 1—2. hátlemező ritkán legalább részben piros. Az előhát, az elülső oldallemező többnyire világos folttal (5. ábra). A szem a fél homlokszélesség 2/3-ával egyenlő. 8—11 mm.

Pontomediterrán, valószínűleg előkerül majd az euroturáni faunavidékről is. A szárazságot, meleget kedveli. Főleg az Alföldön gyakori, előfordul magas hegysek alacsonyabb részein is. (VI—X.) Főleg varjúháj, pusztai kutyatej, ördögsekér, szarvaskocsord, murek virágján él. *Drassodes*, *Synaema* pókokat zsákmányol. (= *Salix versicolor* var. *Fabricii* LIND., *Salix variegatus* F.)

Fabricii LEP.

13 (12) A 2. hátlemező gyakran részben szintén piros, rajta világos folt nincs. Az 1. hátlemező rendszerint teljesen piros. A 3. csápíz az előző kettővel egyenlő.

14 (15) A szemek a félhomlok 2/3-ánál kissé keskenyebbek (12 : 20), a homlok pontozása gyengébb. Az utóhát legnagyobb része keresztülrácolt és

csak a keskeny hátulsó csík gerendázott. Halántéka felülről tekintve a szemek mögött lekerekített. Kisebb, 8—9 mm.

Nyugat-mediterrán. Hazánkban csak Simontornyán gyűjtötték. (VII.)

elegans SPIN.

- 15 (14) A szemek a fél homlokszélesség 3/4-ével egyenlők (18 : 24). A homlok erősen pontozott. Az utóhát hosszanti irányban két egyenlő részre osztható, az elülső rész keresztülráncolt, a hátulsó rész gerendázott, hosszanti ráncokkal. Halántéka a szemek mögött domború, nem annyira lekerekített, keskenyebb, mint a szem (20 : 22). A pontszemek derékszögben állnak. Nagyoobb, 12—14 mm.

Valószínűen nyugat-mediterrán. Előfordulása az Alföld nyugati részén várható. (VII.)

[**fulvicollis COSTA**]

- 16 (9) A test fekete, piros szín nélkül, gyakran sárga vagy elefántcsontfehér foltokkal.

- 17 (24) A szárnyak szalma- vagy sötétebb sárgák. A test fénytelen vagy csak igen halványan fénylő. Ritka, nagyobb fajok, 12—23 mm.

- 18 (19) A testet, különösen a fejet, lábakat, az áltorszelvényt feltűnően hosszú, sűrű fekete, elálló szőrözet és a testhez simuló bársonyos szőrözet borítja. A 3. csápíz a csáptónél rövidebb (30 : 36). A szemek belső és külső szemkeretén 1—1 kicsiny folt, ritkán az előtoron kétoldalt, a háton 1—1 folt, a 2—4., esetleg az 5. hátlemez két oldalán is 1—1 csík sárga. Ez utóbbiak a potroh összehúzódása miatt gyakran nem láthatók. Utóhát : utópajzs = 6 : 15. A pontszemek tompaszögben állanak. 16—17 mm.

Kelet-mediterrán. Eddig csak az Adria partjáról ismeretes, előfordulása azonban az Alföld déli homokbuckáin várható. (VII—VIII.) Erdélyben már gyűjtötték

[**ichneumonoides COSTA**]

- 19 (18) A testet hasonló nagy és sűrű szőrözet nem fedi, a 3. csápíz az 1. és 2. együttes íznel is hosszabb.

- 20 (21) Teste fekete, a világos foltok elefántcsontszínűek, nevezetesen a fejpajzs két oldala (ritkán), a belső és külső szemkeret, az előhát két oldalán elmosódott foltok, a középháton egy kerek folt, az utópajzson ritkán, a 2—5. hátlemezek oldalain 1—1 folt. A csápok és a lábak egy része rozsdavörös. A hátulsó pontszemek ugyanolyan távol állanak egymástól, mint az összetett szemektől. Halánték a szemszélességgel egyenlő. 13—18 mm.

Nyugat-mediterrán. Irodalmi adat szerint Simontornyán gyűjtötték, egyetlen meglevő példánya Szegedről ismeretes. (VII.)

simillimus HPT.

- 21 (20) Teste fekete, a világos foltok sárgák vagy rozsdavörösek.

- 22 (23) A 3. csápíz végső szélességénél mégegyszer hosszabb. Fejpajzsa alul igen lapos ívben kikerekített. Áltorszelvénye erőteljesen, szabályosan keresztülráncolt. A hátulsó pontszemek közelebb állanak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (20 : 22). A szem a homlokfél 2/3-a. Halánték : szem = 40 : 35. A belső szemkeret és a 2—5. hátlemezek oldalfoltjai világos okkersárgák, a csáp alsó része, a külső szemkeret, a fejtető, az előhát, a középhát foltja, a szárnypikkelyek és a lábak egy része sárgáspiros. A csáptő és a csuklóíz sötétebb barnás. A fej a szemek mögött feltűnő erősen kiszélesedett. 16—24 mm.

Pontomediterrán. Az Erdélyi medencéből és Adria partjáról került elő. A Dél-Dunántúlon megjelenése várható. (VI.)

[*octomaculatus* ROSSI]

- 23 (22) A 3. csápíz végső szélességénél 5-ször hosszabb. A fejpajzs alsó szegélye ív alakban kikerekített. Színezete az előző fajéhoz hasonló. A csáp végig világos színű, az előhát gyakran rozsdavörös oldalfoltokkal. 12—18 mm.

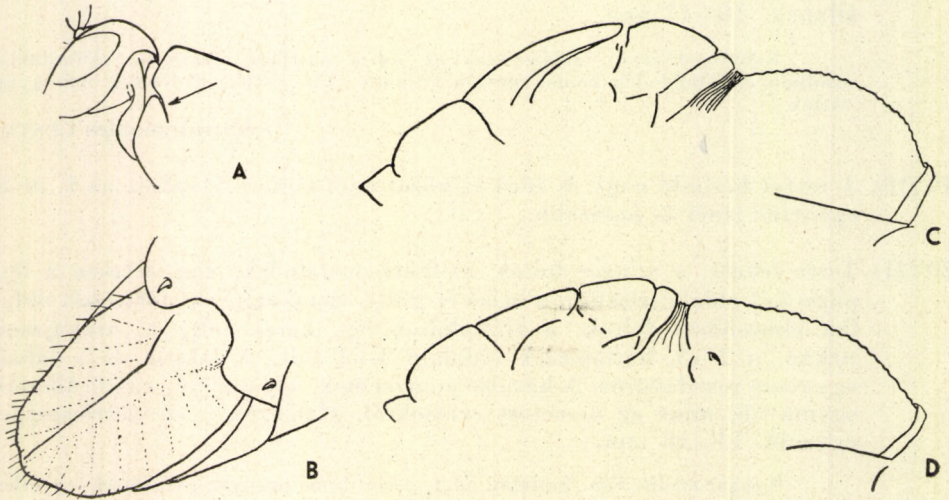
Pontomediterrán, Erdélyből került elő (1 ♂). Előfordulása a Dél-Dunántúlon várható

[*bicolor* F.]

- 24 (17) A szárny szürke, legfeljebb csak gyengén sárgás. A test fénylő, olykor csillogó. Gyakoribb, kisebb fajok, 7—18 mm.

- 25 (32) A 2—4. hátlemez világos oldalfoltokkal vagy keresztcsíkkal.

- 26 (29) A hátlemezeken csak oldalfoltok vannak, keresztcsík nincs.

6. ábra. A : *Cryptocheilus guttulatus* COSTA előtorbarázdája — B : *C. Fabricii* LEP. ♂ ivarlemeze — C : *C. affinis* LIND. és D : *C. versicolor* SCOP. tora oldalról (A, B : eredeti, C, D : HAUPT nyomán)

- 27 (28) A fej és a tor fekete, csak a belső szemkereten húzódik kicsiny, keskeny, világos csík. A belső szemkeret, a 2—3. hátlemez, ritkán a 4. hátlemez világos oldalfoltokkal. Halántéka a szeménél szélesebb (25 : 20). Az áltorszelvény sűrűn, de meglehetősen finoman ráncolt. Az 1. lábak a térdektől, a 2. a combközéptől, a 3. a comb elülső 1/4-étől kezdődően rozsdavörösek. A pontszemek tompaszögben állanak. Homlokfél : szem = = 30 : 17. A 3. csáp az 1. és 2. íz hosszával egyenlő. 12 mm.

Nyugat-mediterrán faj, csak Simontornyan találták

guttulatus COSTA

- 28 (27) A fej és a tor fekete, fehér foltokkal. A belső szemkeret széles csíkban, a külső szemkeret keskenyebben fekete; az előhát oldalain szögletes, a középháton kisebb, az utópajzson félhold alakú, a 2—4. hátlemezen 1—1 oldalfolt van. Az utóbbiak mind közelebb kerülnek egymáshoz, de egymásba nem folynak. Halántéka a szeménél keskenyebb (24 : 25). Áltorszelvénye durván ráncolt, a keresztirányúakat haránt húzódó ráncok szinte hálószerűvé kötik össze. A lábak az 1. comb feléig, a 2. comb 2/3-áig és a 3. comb tövéig feketék, azontúl rozsdavörösek. A pontszemek csaknem derékszögben állanak, egymástól és az összetett szemektől egyforma távol vannak. A 3. íz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. A tor oldala erősen ráncolt. 9—17 mm.

Pontomediterrán, szárazságot, meleget kedvelő. Nem gyakori. (VI—IX.) Édeskömény virágján találták. Darázpókot zsákmányol. (= *decemguttatus* JUR.)

sexpunctatus F.

- 29 (26) A hátlemezeken az oldalfoltokon kívül keresztcsík is húzódik.

- 30 (31) A 2—3. hátlemez oldalfoltokkal (az utóbbiak legtöbbször igen kicsinyek), a 4. hátlemez keresztcsíkkal. Az áltorszelvény ráncai elöl a lélegzőnyílás köré kanyarodnak. A tor fekete, legfeljebb a nagyobb példányokon a hát és utópajzs 1—1 folttal. A lábak részben pirosak. 8—12 mm.

Új faj hazánkban. Eddig Közép-Németországban ismerték. Valószínűleg a meleget kedveli. Faunaterületünkön az alábbi helyekről került elő: Kisalföld, Budapest, Szokolya, Kassa, az Alföld tiszántúli része, azonkívül a Mezőség és Horvátország. (VII—VIII.)

vorticosus HPT.

- 31 (30) A 2—3. hátlemez oldalfoltjai rendszeresen fejlettek, a 4. hátlemez széles keresztcsíkkal. Az áltorszelvény erősen keresztirányú, a ráncok azonban nem kanyarodnak a lélegzőnyílások köré, hanem az elülső oldallemezre futnak. Az előhát két oldalán téglalap alakú nagyobb folt, a háton kerek, és az utópajzson is hasonló vagy szögletesebb folt van. Egyébként a *sexpunctatus*-hoz hasonló, külső szemkerete azonban fekete, legfeljebb keskeny világos csíkkal. A pontszemek lapos tompaszögben állanak. POL : OOL = 11 : 15. A tor oldala csak a hátulsó részében ráncolt. 3. íz : 1. + 2. íz = 33 : 33, szem : homlokfél = 17 : 30. 9—12 mm.

Eddig csak hazánkból ismerjük. (VI—VIII.)

Richardsi MÓCZÁR.

- 32 (25) A 2. hátlemez oldalfoltokkal, a 3. fekete, a 4. keresztcsikkal.
- 33 (34) A fejpajzs alsó szegélye csaknem egyenes. A 2—3. comb tövének kivételével piros. Áltorszelvényének oldalai gyengén íveltek, emiatt rövidebbnek látszik, felülete erősen keresztülráncolt. A pontszemek meglehetősen éles tompaszögben állanak. Szem : homlokfél = 17 : 30. Nagyobb, zömökebb faj, 10—14 mm.

Csaknem palearktikus elterjedésű, közömbös faj, mindenütt előfordul. (VI—IX.) Mezei katáng, csarab, murek virágjain lakmározik. *Chiracanthium* és *Lycosa* pókokat zsákmányol (= *Pompilus tripunctatus* LIND.)

versicolor SCOP.

- 34 (33) A fejpajzs alsó szegélye (oldalról nézve) ívelten kikerekített. Áltorszelvényének oldala egyenes, emiatt hosszabbnak látszik, a ráncoltsága is sokkal finomabb. Szem : homlokfél = 16 : 25. A 2—3. comb piros. Kisebb, karcsúbb faj, 8—13 mm.

Az előzővel együtt szélesen elterjedt, tőle gyakran nehezen elválasztható, közömbös, gyakori faj. (IV—IX.) Szil, kaszanyüg, bükköny, pusztai és magyar kutyatej, sarlófű, szarvaskocsord, pasztinák, murek, fekete bodza virágjain. *Trochosa*, *Arctosa* pókokat zsákmányol, amelyeket olykor elhagyott *Halictus*-fészkekben helyez el (= *splendidus* KOHL)

formicarius CHRIST

H í m e k

- 1 (28) Az előhát rövid, hossza közepén rövidebb vagy legfeljebb olyan hosszú mint az elülső fél szélessége. A hátpajzs és a tor (oldalnézetben) domború (6. ábra : C). Áltorszelvénye nem megnyúlt, többé-kevésbé domború, lekerekített, nem sima, fénytelen.
- 2 (11) Az utóhát és az áltorszelvény határán többé-kevésbé széles gerendázott rész csillog.
- 3 (6) Az 1—2. hátlemez különböző színű, az 1. fekete, a 2. piros folttal. A 3. hátlemezen és az előháton világos folt lehet.
- 4 (5) Egész teste fekete, sárga folt nélkül, csak a 2. hátlemez piros folttal. A csápostor alsó oldalát a 6. íztől kezdődően hosszában egy rövid szőrsor borítja. A szárny gyengén füstös, az elülső szárny barnás szegéllyel. 7—12 mm **notatus** ROSSI
- 5 (4) A 2. hátlemez sötétpiros foltján kívül a 3. hátlemezen kétoldalt elefántcsontszínű folt látható. Hasonló szín még a belső és külső szemkeret, az előhát és a hátfolt. Az utóbbi kettő kisebb példányokon hiányzik. A csápostor hasonló szőrkefe nélkül. A szárnyak barnán füstösek. 9—16 mm — **D í s z e s ú t o n á l l ó** **egregius** LEP.
- 6 (3) Az 1—2. hátlemez egyszínű piros. A 3. hátlemez és az előhát világos folt nélkül.

- 7 (8) A csápostor vége alul csupasz, szőrsor nélkül, az utóhát csaknem egész hosszában gerendázott, az ivarlemez hátulsó szegélye majdnem egyenesen levágott. A fejpajzs közepe kikerekített. Utóhát : utópajzs = 4 : 10. Halánték : szem = 16 : 20. Homlokfél : szem = 22 : 12. 9 mm
Szabó-Patayi MÓCZÁR
- 8 (7) A csáp 6—9. ízén alul egy sor kefeszerű rövid szőrsor húzódik. Az utóhát csak az alsó felében gerendázott. Az ivarlemez hátulsó szegélye körívszerűen lekerekített.
- 9 (10) A két első hátlemez és a 3. elülső része piros. A belső szemkeret alul elefántcsontszínű. Áltorszelvénye kissé megnyúlt, vízszintes része a lehajló résznél finomabban ráncolt. Nagyobb faj, 8—10 mm
affinis LIND.
- 10 (9) Csak az első két hátlemez piros. A belső szemkeret alul, a csáp mellett sárga, legfeljebb sötétbarna. Az utóhát az utópajzs 3/4-ével egyenlő. Kisebb faj, 7 mm
confinis HPT.
- 11 (2) Az utóhát és az áltorszelvény határán nincs külön gerendázott rész.
- 12 (17) Áltorszelvénye piros, narancsvörös.
- 13 (14) Áltorszelvénye narancsvörös, az utóhát, az utópajzs, a lábak egy része hasonló színű, egyebütt fekete. A nagyobb példányokon elefántcsontfehér foltok lehetnek a belső és külső szemkereten, az előhát két oldalán felül és esetleg a vállbütykökön, a 2—3. hátlemez két oldalán, esetleg a 4. hátlemezen közepén. A szárny gyengén füstös, sötéten szegélyezett. POL : OOL = 8 : 10. Ivarlemeze hosszanti irányban kissé felemelt gerinccel (6. ábra : B). 7—10 mm
Fabricii LEP.
- 14 (13) Az áltorszelvény nem narancsvörös, a potroh fekete vagy fekete és piros, gyakran világos foltokkal.
- 15 (16) Áltorszelvénye vérvörös. Az 1—2. szelvény többé-kevésbé piros, de lehet fekete is. Elefántcsontfehér a belső szemkeret alul, a 3. hátlemezen viszont 1—1 halvány folt. A szárny gyengén füstös. Szem : halánték = 20 : 14. Szem : homlokfél = 13 : 18. 8 mm
elegans SPIN.
- 16 (15) Áltorszelvénye, előháta vörösbarna. Az 1—2. szelvény és a lábak többé-kevésbé hasonló színűek, egyebütt fekete. Elefántcsontfehér lehet a belső szemkeret (gyakran), az előhát két foltja, a 3. hátlemez foltja. A szárny gyengén füstös. 14 mm
[fulvicollis COSTA]
- 17 (12) Áltorszelvénye fekete.
- 18 (19) A csápostor rozsdavörös vagy rozsdabarna, csak a csáptő és a csuklóíz fekete. A test fekete, a belső és külső szemkereten és a 2—4. hátlemez

két oldalán sárga foltok, a középháton egy, az 1. hátlemezen pedig nincs folt. A lábak pirosak, tövük fekete. 13—17 mm

simillimus HPT.

19 (18) A csápостor legalább felül mindig fekete.

20 (25) Az 1. hátlemez fekete, teste alig szőrözött. Kisebb fajok, 7—11 mm.

21 (22) A 2. comb fekete, legfeljebb külső vége előtt piros folttal. A fej fekete, a középhát és az utópajzs esetleg világos folttal. Az előhát oldalai párhuzamosak, oldalbarázdával (6. ábra : A). Az áltorszelvény igen finoman recézett, lehajló része lefelé szélesedő háromszög alakú horpadással. Az előhát elülső szélessége : hossza középen = 42 : 21. Szem : homlokfél = 12 : 19. 9 mm

guttulatus COSTA

22 (21) A 2. comb legalább végső harmadában piros. A szemek belső oldalán 1—1 világos folt van. A középhát és utópajzs fekete.

23 (24) A 2—3. comb, a 3. lábszár legalább a tövén piros. Az áltorszelvény kissé megnyúltabb, finoman recézett. A 2. hátlemez kisebb, a 3. hátlemez nagyobb oldalfoltokkal. A 2. hátlemez foltja ritkán hiányozhat. Előhát elülső szélessége : hossza a közepén = 50 : 25. 7—11 mm

formicarius CHRIST

24 (23) A 2. comb csak végső harmadában piros, a 3. láb, mint előbb, legalább a tövén piros. Az áltorszelvény rövidebb, domborúbb, finoman recézett. A 2. hátlemez fekete (ritkán kis oldalfoltokkal), a 3. hátlemez rendszerint oldalfoltokkal. 8—9 mm

vorticosis HPT.

25 (20) Az 1. hátlemezen vagy fehér folt van, vagy testét sűrű, fekete szőrözet fedi. Nagyobb fajok, 11—18 mm.

26 (27) Testét sűrű fekete, elálló szőrözet nem fedi. Az 1. hátlemez elülső részén mindig van fehér folt. Egyéb fehér foltok a fejpajzson, a belső és külső szemkereten, az előháton, középháton, utópajzson és a 2—3. hátlemezek oldalain található. A halánték a szem $2/3$ -ával egyenlő (15 : 25). A 3. csápíz az 1. és 2. együttes hosszával egyenlő. A szárny füstös, nem sárgás. Az áltorszelvény a hosszánál szélesebb (65 : 70), keresztülrácolt. 9—11 mm

sexpunctatus F.

V á l t o z a t a :

1. Áltorszelvényének hátulsó sarkai oldalfoltokkal. A lábak nagyrészt pirosak. A halánték a szem $3/4$ -ével egyenlő (15 : 20). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel rövidebb. 10—13 mm. Spanyolországból, az Alföldről és Sajóvárkonyból ismert. (VII—VIII.)

f. **nigripes** COSTA

27 (26) Testét sűrű, fekete, elálló szőrözet fedi. Az 1. hátlemez mindig fekete. Sárga foltok találhatóak a belső és külső szemkereten, az előháton, a középháton, a 2—4. hátlemezek oldalain ; általában azonban kicsinyek, visszahúzódtak. A szárny sötét szalmasárga, barna szegéllyel.

Áltorszelvénye a szélességénél valamivel hosszabb, keresztülrácolt.
11–14 mm [ichneumonoides COSTA]

- 28 (1) Az előhát megnyúlt, hosszú, oldalai párhuzamosak, közepén sokkal hosszabb, mint az elülső szélességének fele (ha ritkán egyenlő, l. *C. octomaculatus*), elől meredeken esik le a nyak fölé. A hátpajzs és a tor körvonala lapos (6. ábra : D). Áltorszelvénye megnyúlt, lapos, legalább vízszintes részén sima.
- 29 (32) Szárnya szalmasárga, a barna szegély a sejtek egy részét is elborítja. Nagyobb fajok, 14 mm.
- 30 (31) Előhát az elülső félszélességénél alig hosszabb. Áltorszelvény gyenge fényű, hátulsó fele erőteljesen rácolt. A fej gyengén kiszélesedett, lekerekített, az előhát fekete, fokozatosan előre hajlik, éles párkány nincs. Halánték : szem = 23 : 25. Az utóhát az utópajzs 1/4-e. 14 mm [octomaculatus ROSSI]
- 31 (30) Előhát csaknem olyan hosszú, mint elülső teljes szélessége. Áltorszelvény sima, tükörfényes, csak utolsó 1/5-ében hosszanti ráncokkal. A fej erősen kiszélesedett, az előháttal együtt éles párkányt visel. Az előhát kétoldalt hosszanti, széles, barnásvörös csíkkal. Szem : homlokfél = 12 : 21. 14 mm [bicolor F.]
- 32 (29) A szárny szürkén füstös, sötétebb szegéllyel. Áltorszelvénye legalább vízszintes részén sima, megnyúlt. Az előhát feltűnően megnyúlt, hossza : elülső szélessége = 25 : 35 vagy 30 : 45, esetleg 30 : 40! Fekete, a 3. comb mindig, a 2. néha részben piros. A belső és külső szemkereten, a középháton, az áltorszelvény két oldalán, a 2–3. hátlemez oldalain (a 2-on néha hiányzik) elefántcsontfehér folt van. Kisebb faj, 7–9 mm **versicolor** SCOP.

2. nem : *Priocnemis* SCHDTE.

Nagyobb részük kicsiny termetű. Színük fekete, a potroh elülső része legtöbbször piros. A homlok két oldalán olykor pontozás nélküli kis foltok vannak. Az utóhát felülete legtöbbször keresztülrácolt, közepén hosszanti irányban vagy háromszögletesen benyomott, illetve felülete sima, ragyogó, ezért »tükörnek« mondjuk. A középhát és a hátpajzs közé kétoldalról egyes fajoknál az ún. háték nyomul be. Az 1. lábszár alsó oldala rövid, sokszor párosan álló tüskesorral szegélyezett. A lábszár felső oldalán ritka tüskesor ered, a lábszár végén pedig a tisztítótüskén kívül rövid, zömök, lefelé hajló tüskék ülnek. A 3. lábszáron az egész alsó részre jellemző tüske- és párkánysor vagy sorok (1. ábra : A) különösen jól fejlettek. Az elülső szárny gyakran sötétebb foltokkal, amelyek az alapér és az erecske környékét, majd a sugár-, a 2–3. könyök- és a 2. korongsejt, valamint a szárnysegély területét árnyékolják be. Kisebb fajokon a szárnycsúcs előtti mezőben egy világos folt, az „ablak” látható (11. ábra : D). A sugarsejt a szárnycsúcs felé mindig hegyes szögben végződik. A hímek ivarlemeze változatos alakú és gyakran jellemző, elálló szőrözetet visel.

E nem fajai túlnyomó többségben a palearktikus faunartományban, annak is inkább az északi részén terjedtek el, mintegy felváltják a déli *Cryptocheilus* nem fajait. Ebből következően legtöbb fajuk nedvességkedvelő, a hűvösebb éghajlatot kedveli. A néhány közömbös és melegkedvelő fajt külön felemlítjük. Faunaterületünkön inkább a dombvidéken a páradúsabb élőhelyek lakói. A *Priocnemissus* alnem tagjai mind kora tavaszi fajok, már III—IV-ben megjelennek. A *Priocnemis* s. str. alnemhez tartozók csak júniustól kezdve röpködnek, és több fajuk egész szeptemberig megtalálható. Faunaterületünkön 24 faj és 1 forma ismeretes.

A fajok túlnyomó többsége ivadékbölesőt csak ritkán ás, inkább más rovarok elhagyott járatait, általában kész üregeket használnak fel. Leggyakrabban *Lycosa*, *Trochosa*, *Drassodes* pókokat zsákmányolnak.

N ő s t é n y e k

- 1 (20) A középhát és hátpajzs közé kétoldaltól a háték alig nyomul be, az említett részek egymást érintik. Az elülső szárny könyökere csaknem eléri a szárnyszegélyt, a 3. könyöksejt alapja kiszélesedett, trapezoid alakú.
- 2 (17) Az áltorszelvény hosszú, elálló, ritka szőrözettel borított. A párhuzamos és a könyökér legtöbbször eléri a szárnyszegélyt. A fej a toránál alig szélesebb. Nagyobb fajok, 8—18 mm.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete durva, bőrszerű vagy kagylósan törött, rücskös (7. ábra : A), fénytelen.
- 4 (5) Az áltorszelvény elülső része bőrszerű, fénytelen, lehajló részében kétoldalt mind durvábban keresztülráncolt. Az utóhát tükre legtöbbször fordított Y-alakú (7. ábra : B). A 3. csápíz a csáptő hosszával egyenlő. A halánték keskenyebb, mint a szem (18 : 22), a szem a homlok félszélességének felével egyenlő (14 : 30). 8—14 mm.

Észak-európai faj. Túlnyomóan domb- és hegyvidéken él. (III—V.) Fűzlevelű, erdei és farkas kutyatejen tartózkodik

coriaceus DHLB.

- 5 (4) Az áltorszelvény elülső része durvább, közepe kagylósan törött, rücskös (7. ábra : A), kétoldalt fokozatosan mélyebb ráncoltságba átmenő. Az utóhát tükre kiszélesedett, inkább háromszög alakú. A 3. csápíz a csáptő és a csuklóíz együttes hosszával egyenlő. Halántéka a szeménél keskenyebb (20 : 25). 14 mm.

Nyugat-balkáni, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Csak Simontornyan gyűjtötték. (IV—VI.) A szomorúfűz, a farkas és pusztai kutyatej virágait látogatja

rugosus ŠUST.

- 6 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, vízszintes része csaknem sima, halvány fényű, lehajló része keresztülráncolt.
- 7 (10) Az utóhát meglehetősen hosszú, tükre többé-kevésbé szabályos, egyenlőszárú háromszöghöz hasonló (7. ábra : D). A fejpajzs alsó szegélye egyenes. A 2—4. potrohszelvény rendszerint piros.
- 8 (9) A 3. csápíz legfeljebb az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő, végső szélességénél 3—4,5-szer hosszabb. A homlok legtöbbször 4 pontnélküli oldalfolttal. Homloka a szem 2/3-ával egyenlő. A 3. hátlemez hátulsó

szegélye olykor fekete, viszont a 4. hátlemez alapja is lehet pirosan áttetsző (8. ábra). Az utóhát tükre szabályos egyenlő oldalú háromszöghez hasonló, fényesen csillogó (7. ábra : D). 9—16 mm.

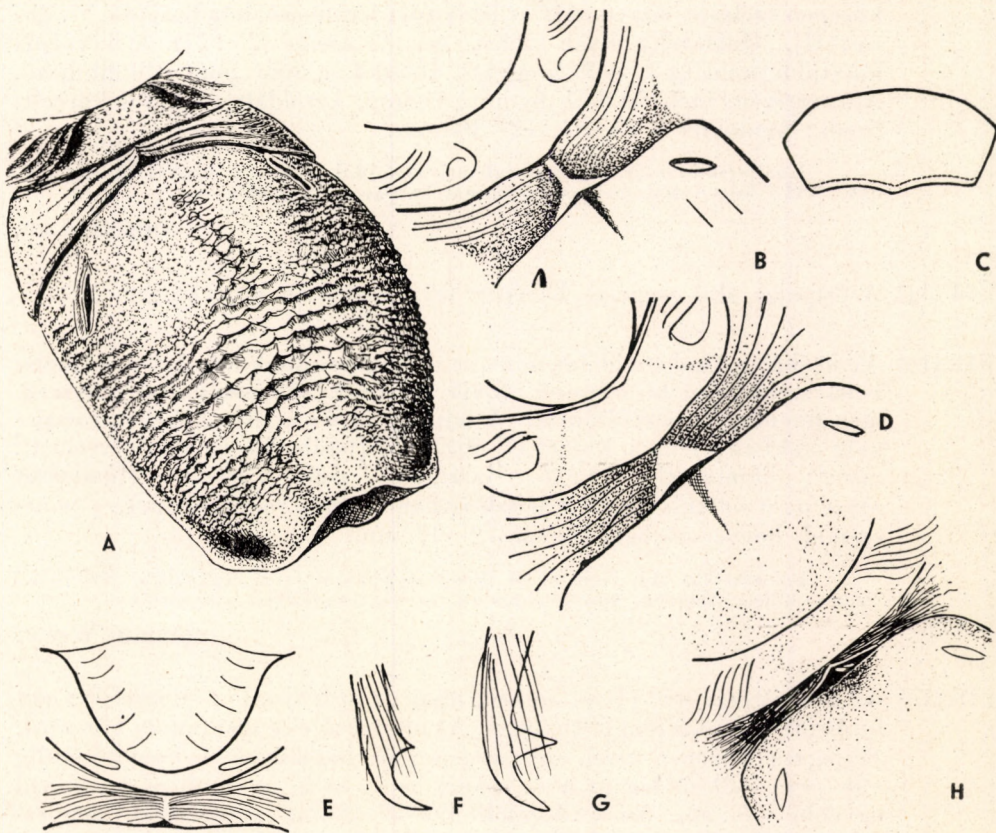
Palearktikus, közömbös faj. (III—VI.) Mindenütt gyakori. A kökényen, a farkas és fűzlevelű kutyatejen táplálkozik. *Drassodes*, *Trochosa*, *Lycosa*, *Tarentula* pókokat zsákmányol (= *fuscus* F.) — Tavaszi úton álló

perturbator HARRIS

- 9 (8) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszánál sokkal (55 : 44), végső szélességénél 5—5,3-szer hosszabb. A 3. hátlemez csaknem végig piros. Az utóhát tükre keskenyebb, nem mindig szabályos egyenlő oldalú háromszög. A szem valamivel keskenyebb, mint a homlokfél $2/3$ -a (22 : 35). 15—18 mm.

Közép-európai faj, inkább a hegyekben él. (IV—VI.)

Šusterai HPT.

7. ábra. A : *Priocnemis rugosus* ŠUST. áltorszelvénye — B : *P. coriaceus* DHLB. utóháta — C : *P. mimulus* WESM. fejpajzsa — D : *P. perturbator* HARRIS utóháta — E—F : *P. exaltatus* F.; E : pajzsa és utóháta ; F : lábkarma — G : *P. femoralis* DHLB. lábkarma — H : *P. vulgaris* LEP. utóháta (Eredeti)

- 10 (7) Az utóhát tükre más alakú, az 1—2. hátlemez teljesen, a 3. csak alapján piros. A fejpajzs alsó szegélyének közepe gyakran tompán előugró.
- 11 (14) A fejpajzs alsó szegélye egyenes vagy ívelt, középén nem előugró. A 3. csápíz legalább az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő.
- 12 (13) Az utóhát széles, az utópajzs 2/3-ával egyenlő, középén egy hátrafelé fokozatosan kiszélesedő fényes vonallal kettéosztott. Halántéka szeménél keskenyebb. A 3. csápíz kissé rövidebb, mint a 2. és 3. íz együtt (30 : 32). Áltorszelvénye finom bőrszerű, lehajló része keresztülráncolt. 13—14 mm.

Ritka európai faj, csak Belgiumból, Tirolból és Németországból ismert. Eddig Órszentmiklós és Simontornya környékén gyűjtötték. (IV—V.)

Enslini HPT.

- 13 (12) Az utóhát sokkal keskenyebb, legfeljebb az utópajzs felével egyenlő, középén szélesen benyomott és lelapított háromszöghöz hasonló (7. ábra : H). Halántéka olyan széles, mint a szeme (25 : 27). A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt. Homlokán nincs pont nélküli mező. Áltorszelvényének felülete finom bőrszerű, kétoldalt és hátul karcolt. Szem : homlokfél = 25 : 35. 12—18 mm.

Közép-európai faj, Olaszországban is előfordul. Domb- és hegyvidékeinken él. (IV—VII.) Füzlevelű-, farkas- és pusztai kutyatejen figyelték meg

vulgaris LEP.

- 14 (11) A fejpajzs alsó szegélye középén és a sarkokon kissé kiugró.
- 15 (16) Az utóhát sokkal rövidebb, mint az utópajzs, annak alig 1/3-a, középén boltívszerű, alul kiszélesedő fénylő tükörrel. Áltorszelvénye bőrszerű, igen finoman keresztülráncolt. A fejpajzs alsó szegélye középén tompaszög alakban gyengén kiugró (7. ábra : C) (felül-, illetve oldalnézetben). Szem : homlokfél = 16 : 26. Halánték : szem = 20 : 25. Homlokán nincs pont nélküli mező. A lábak ritkán részben rozsdaszínűek, a pontszemek hegyesszögben állanak. 9—12 mm.

Palearktikus faj. Nem ritka dombvidékeinken és a hegyekben. (III—IX.) Szomorúfűzön, tölgyön, kányaszomboron és kutyatejféleken gyűjtötték

mimulus WESM.

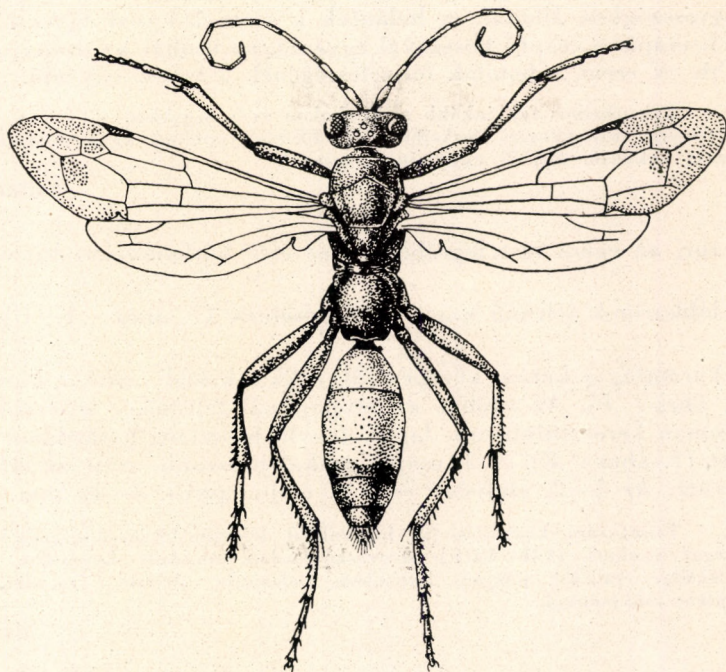
- 16 (15) Az utóhát csaknem olyan hosszú, mint az utópajzs (5 : 7), középén egy fordított Y-alakú fénylő tükörrel. Az áltorszelvény igen finom bőrszerű. Fejpajzsa középén nem annyira kiugró, homlokán csaknem mindig van pont nélküli mező. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő (30 : 30). Szem : homlokfél = 17 : 26. A pontszemek hegyesszögben állanak. Lábai feketék. 8—15 mm.

Palearktikus faj, a mérsékelt égövben elterjedt. Főleg tölgyesekben, vizek mentén gyűjtötték. (III—VI.) Szomorúfűz, farkas- és sár kutyatej virágait látogafja

Clémenti HPT.

- 17 (2) Az áltorszelvényt nem borítja ritka, elálló szőrözet. A párhuzamos és a könyökér a szárnysegélyt nem éri el, tőle nem messze eltűnik. A fej a tornál feltűnően szélesebb, 55 : 35, illetve 60 : 45. Kicsiny, 5–8 mm-es fajok.

8. ábra. *Prioctenemys perturbator* HARRIS ♀ (Állathatózó nyomán)

- 18 (19) A fej a vállszélesség másfélszeresénél is szélesebb. Fej : váll = 63 : 40, vagy 52 : 32. Utóháta a legtöbbször közepén nem végig kettéosztott, csak rövidebb háromszög alakú tükörrel. A homlok fénylő. Általában 6, ritkábban 7 mm.

Európai faj, inkább az Alföldön él. Nem gyakori. (VI–IX.) Murokon. *Lycosa*, *Tarenitula*, *Trochosa*, *Xysticus* pókokat zsákmányol

minor ZETT.

- 19 (18) A fej a vállszélesség másfélszerese. Fej : váll = 68 : 46 vagy 52 : 35. Az utóhát közepén leggyakrabban háromszög alakban benyomott. A homlok halvány, csaknem fénytelen. Inkább 7 mm, de lehetnek 5–6 mm-es példányok is.

Palearktikus, kevésbé igényes faj. Alföldön, hegyekben egyaránt gyűjtötték. (V–VIII.) Szarvaskocsordon találták (= *Salix Schencki* KOHL)

Klosei HPT.

- 20 (1) A középhát és a hátpajzs közé két oldalról a háték olyannyira benyomul, hogy az említett részek nem érintik egymást. Az elülső szárny könyökere a keskeny alapú 3. könyöksejt után rövidesen eltűnik, nem éri el a szárnysegélyt. A 3. könyöksejt messze van a szárnysegélytől.

Az elülső szárny szárnyvégi sötét foltjában világos „ablak” van (*Priocnemis* alnem).

- 21 (22) A tor nagy részben barna, nevezetesen a fejpajzs, a rágók, az előhát, néha az áltorszelvény és az 1—3. hátlemezek nagy része. A pontszemek hegyesszögben állanak, a halánték a szem $2/3$ -ával egyenlő (10 : 15). A 3. csápíz a csáptő hosszával egyenlő, az utóhát az utópajzsnál rövidebb. A szem a homlok félszélességének $2/3$ -ával egyenlő.

Palearktikus faj, inkább a dombokon és a hegyeken él, ritka. Az áttelelt nőstények kora tavaszi fészkeiből VII—IX-ben repülnek ki, s utódaik a murok, északi kakukfű, sarlófű virágjain tanyáznak

minutus LIND.

- 22 (21) A tor, az egész test, legtöbbször az első hátlemezeket kivéve fekete.

- 23 (28) A lábarmok feltűnő nagy fogat viselnek (7. ábra : F—G).

- 24 (25) A karomfog a karom közepén áll, sokkal kisebb, mint a karom hegye (7. ábra : F). Az utóhát az utópajzsnál feltűnően hosszabb (10 : 8), finoman keresztülrácolt, lapos, fénylő hosszanti barázdával kettéosztott (7. ábra : E). A 3. csápíz sokkal hosszabb, mint az előző két íz együtt. Az 1—2. szelvény és a 3. alapja piros. 8—10 mm.

Euroturáni, közömbös faj, helyenként délebbre (Spanyolország) is előfordul. Eléggyé gyakori. (VII—VIII.) Szarvaskocsordon tanyázik. Lycosidae, Pisauridae Salticidae családok pókjait, különösen *Dolomedes*, *Arctosa*, *Trochosa*, *Tarentula* fajokat zsákmányol

exaltatus F.

- 25 (24) A karomfog a karom csúcsa előtt áll és csaknem olyan hosszú, mint a karom hegye (7. ábra : G).

- 26 (27) Potroha fekete, legfeljebb az 1—2. szelvény oldala, a 2. hátulsó oldala, a 2. hátulsó szegélye igen halvány rozsdavörös színben áttetsző. Az utóhát az utópajzsnál hosszabb. A pontszemek hegyesszögben állanak. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. 6—9 mm.

Mediterrán faj, Közép-Európaig előfordul, nálunk nedvességkedvelő. Budapestről, Bősárkányról, Zamárdiról, Kisbálatonról, Harkányfürdőről és Bátorligetről ismert. (V—IX.)

melanosoma KOHL

- 27 (26) Az 1—2. potrohszelvény és a 3. alapja piros. Az utóhát olyan hosszú, mint az utópajzs (6 : 6). A pontszemek derékszögben állanak. A szem a homlok fél szélességével majdnem egyenlő (16 : 20). A 3. csápíz az előző két íz hosszával majdnem egyenlő. Halánték : szem = 14 : 21. A karomfog fejlett. 7—10 mm.

Palearktikus, közömbös, inkább nedvességkedvelő faj. Ritka, nagyobbbrézt a hegyekből ismeretes. (VI—VII.) Sarlófüvön. *Ergana*, *Evarcha*, *Trochosa*, *Lycosa* pókokat zsákmányol

femoralis DHLB.

Változata:

1. A törzsalakhoz hasonló, de pontszemei hegyesszögben állanak, a homlok pontozása sokkal sűrűbb, a pontok közötti részek kisebbek, mint a pontok maguk. A homlok barázdával. A 3. csápíz a csáptónél alig hosszabb.

Csak Máriabesnyőről és Borosjenőről ismert

f. *fennica* HPT.

28 (23) A lábkarok csak rendes, kicsiny fogat viselnek.

29 (32) Az áltorszelvény felülete keresztülráncolt, nem sima.

30 (31) A test teljesen fekete. Áltorszelvénye erősen keresztülráncolt, hosszanti barázda rajta soha sincs. Az utóhát $1/3$ -dal rövidebb, mint az utópajzs ($4:6$), középen csak felszínesen, igen sekélyen, háromszög alakúan benyomott. A halánték alig keskenyebb, mint a szem szélessége. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. $8-10$ mm.

Nyugat-mediterrán faj, Budáról és Simontornyáról került elő. (IV—V.) Farkas kutyatejen gyűjtötték. *Lycosa*, *Drassodes*, *Chiracanthium*, *Xysticus* pókokat zsák-mányol (= f. *Bellieri* MÓCZÁR nec SICH.)

propinquus LEP.

31 (30) A potroh $1-2$. szelvénye, továbbá a 3. szelvény alapja piros. Áltorszelvénye finoman keresztülráncolt, többé-kevésbé mély hosszanti barázdával. Utóhát : utópajzs = $3:5$ vagy $4:5$, igen mély, háromszög alakú tükörrel. A halánték a szem mintegy $2/3$ -ával egyenlő. A 3. csápíz csaknem olyan hosszú, mint az előző két íz ($19:20$). POL : OOL = $= 6:8$. A szem a homlokfél $2/3$ -ával egyenlő ($12:18$). $8-9$ mm.

1955-ben írták le Kéthalomról, azóta Kónyaföldön, Makón és Apajpusztán is megtalálták. Cickafark és murek virágján (VI—VIII.)

Haupti MÓCZÁR

32 (29) Az áltorszelvény felülete sima, legfeljebb pontozott, de nem keresztülráncolt.

33 (36) A csáp feltűnően karcsú, vagy a fejtető feltűnően kiszélesedett, az utóhát rendes, nem összeszűkült.

34 (35) A 3. csápíz hosszabb, mint az előző két íz együttes hossza ($31:26$). A 4. csápíz a csáptő és csuklóíz hosszával egyenlő. A fejpajzs alul gyengén kikerekített. Áltorszelvényének felülete elől bőrszerű, majd karcolt, hátul finoman keresztülráncolt. Halánték : szem = $11:25$. Nagyobb faj, $9,5-10$ mm.

Nyugat-mediterrán faj, valószínűleg a meleget kedveli. Eddig csak Pest-lőrincről és Budapestről került elő. (VIII.)

longicornis HPT.

35 (34) A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszánál rövidebb ($19:22$). A fejtető feltűnően kiszélesedett, a halánték a szeménél is szélesebb ($16:13$) (13. ábra : C). Mindhárom pontszeme az összetett szemek felső csúcsát összekötő egyenes vonal felett van (13. ábra : B). A pontszemek feltűnően széles tompaszögben állanak. 7 mm.

Endemikus, a szárazsághoz, szikekhez ragaszkodó faj. Csak Kéthalomról, Kiskunfélegyházáról került eddig elő. (VIII.) Murokon gyűjtötték

crassicapitis MÓCZÁR

- 36 (33) A csáp nem karcsú, a 3. íz legfeljebb az előző két íz hosszát éri el, a fejtető sem szélesedett ki. A pontszemek helyzete is rendes.
- 37 (38) Az utóhát közepén elkeskenyedett, a *vulgaris*-éra emlékeztet, közepén szélesen benyomott. Az előhátnak a nyakra hajló szegélye sárgáspiros. Áltorszelvénye fényes, finom skulptúrával. A pontszemek derékszögben állanak, a hátulsók közelebb vannak egymáshoz, mint az összetett szemekhez (10 : 12). A szem a homlok fél szélességének 2/3-ával egyenlő (19 : 24), a halánték keskenyebb, mint a szem (14 : 24). 8—11 mm.

Észak-európai faj, Közép-Európában is elterjedt. Valószínűen közömbös, nem ritka. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen, sarlófüvön, szarvaskocsordon és murokon gyűjtötték

Schiödtei HPT.

- 38 (37) Az utóhát közepe nem elkeskenyedett.
- 39 (42) Az utóhát közepén levő tükrő háromszögletes.
- 40 (41) A tükrő szabályos háromszögletes, a *perturbator*-éra (7. ábra : D) emlékeztet. A lábak, különösen a 3. comb, nagy kiterjedésben rozsdabarnák. Áltorszelvénye fénylő, finom skulptúrájú. Szem : homlokfél = = 17 : 20, halánték : szem = 10 : 24. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. A 3. íz végső szélessége : hossza = 10 : 36. 7—9 mm.

Palearktikus, közömbös faj. Nem ritka. (VI—IX.) Sarlófüvön, pasztinákon, murokon gyűjtötték. *Meta reticulata* L., *Lycosa ruricola* De GEER pókokat zsákmányol

obtusiventris SCHDTE.

- 41 (40) Az utóhát tükre többé-kevésbé lapított háromszöghöz hasonló (11. ábra : A). Utóháta alig rövidebb, mint utópajzsa (4 : 5). A 3. könyöksejt keskeny és magas, a 2. könyöksejt sokkal szélesebb. A 2. keresztér erősen megtört (11. ábra : C). A lábak nagy része fekete. Áltorszelvénye elöl tompa fényű, finoman hálózatos mozaikszerű, hátul gyengén ráncolt. Szem : homlokfél = 15 : 15 vagy 13 : 18. A 3. csápíz : 1. és 2. íz = = 20 : 20 vagy 20 : 18. A halánték a szem szélességének felénél kissé szélesebb (10 : 18). 7—8 mm.

Mediterrán fajnak látszik, bár csak Olaszországból, hazánkban Budapestről és Kéthalomról, továbbá Újvidékről, Kassáról, Hadadról és Vízaknáról ismert. Ritka. (VI—VIII.) Murokon repül

fastigiatus HPT.

- 42 (39) Az utóhát közepén levő tükrő félkör alakú, vagy csak a hosszában húzódo fénylő csík alakjában látható.
- 43 (44) A tükrő kicsiny, az utóhát hosszának felénél alig hosszabb, félkör alakú, felette az utóhát kereszttráncai megszakítás nélkül átfutnak. Az előhát nyakszegélye fekete. Áltorszelvényének skulptúrája finom. A homlok pontozottsága ritkább. A pontszemek derékszögben állanak,

egymáshoz kissé közelebb vannak, mint az összetett szemekhez (8 : 9).
Halánték : szem = 11 : 20. Szem : homlokfél = 14 : 18. 6—9 mm.

Palearktikus, közömbös, gyakori faj. (VI—IX.) Pasztinákon, murek virágjain találták. *Pterotricha*, *Hasarius*, *Aelurillus*, *Dendryphantes*, *Drassodes*, *Clubione*, *Evarcha* pókokat zsákmányol

pusillus SCHDTE.

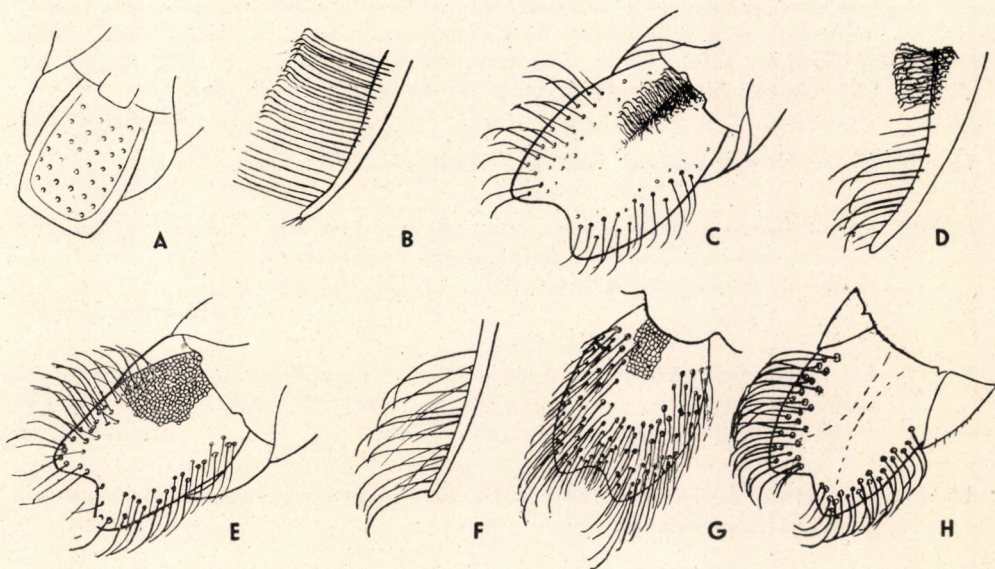
- 44 (43) Az utóhát közepén, hosszanti irányban csak egy fénylő csíkban megszakított, hossza az utópajzs hosszával egyenlő. Áltorszelvénye halvány fényű. A pontszemek gyenge hegyesszögben állanak. 6,5—8 mm.

Valószínűen Európában elterjedt. Hazánkban csak Simontornyáról közölték, bizonyító példányunk nincs. (VII—IX.)

cordivalvatus HPT.

H í m e k

- 1 (22) A hátulsó pontszemek mögött nincs horpadás. Túlnyomórészt nagyobb, 6—15 mm-es fajok.
- 2 (19) Az 1—3. hátlemez piros, legalább a fejtető erősen szőrözött.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete igen durva, fénytelen.
- 4 (5) A fejpajzs alsó szegélye egyenes. Áltorszelvénye bőrszerű. A fej felűnően erősen szőrözött. Az ivarlemez (9. ábra : A—B) vége levágott,

9. ábra. A—B: *Priocnemis coriaceus* DHLB. ♂ ivarlemeze; A: felülről; B: oldalról — C—D: *P. Enslini* HPT. ♂ ivarlemeze; C: felülről; D: oldalról — E—F: *P. Clémenti* HPT. ♂ ivarlemeze; E: felülről; F: oldalról — G: *P. Susterai* HPT. ♂ és H: *P. perturbator* HARRIS ♂ ivarlemeze felülről (Eredeti)

felülete szőrözött, a szőrök hegye legfeljebb meggörbülő, de nem hullámos. A halánték a szem szélességével egyenlő. 6–10 mm

coriaceus DHLB.

- 5 (4) A fejpajzs alsó szegélye ívelten kikerekített. Az áltorszelvény elülső része durva, bőrszerű, hátul durván kérges s keresztülráncolt. A fej szőrözete ritkább. Az ivarlemez sarkai lekerekítettek s a rajta levő szőrözlet a vége előtt hullámos **rugosus** ŠUST.
- 6 (3) Az áltorszelvény felülete sokkal finomabb, többé-kevésbé fénylő.
- 7 (14) Az ivarlemez hátulsó szegélye közepén mélyen kikerekített.
- 8 (9) Az ivarlemez töve közepén, hosszanti irányban kissé tetőszerűen felemelt; e részt igen rövid, sűrű, hullámos szőrök borítják. Az ivarlemez egyéb részein csak ritkán álló s csak a végükön kifelé hajló szőrök erednek (9. ábra: C, D). A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Az utóhát olyan hosszú, mint az utópajzs, jellegzetes csillag alakú tükkörrel. A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával egyenlő (14:22). 12–14 mm **Enslini** HPT.
- 9 (8) Az ivarlemez töve nem felemelt, közepe sima, szőrtelen, többé-kevésbé fénylő és csak a széleken szőrözött.
- 10 (11) Az ivarlemez oldalai egyenesek, csaknem párhuzamosak, felülete pikkelyes csillogású, vége többé-kevésbé derékszög alakban kimetszett (ennek mélysége nem egyforma). Sarkai lekerekítettek, a szegélyeken elálló, a végükön kifelé hajló szőrök erednek (9. ábra: E–F). Az utóhát legtöbbször olyan hosszú, mint az utópajzs. 7–9 mm **Clémenti** HPT.
- 11 (10) Az ivarlemez oldalai íveltek, kerülete hordó alakú.
- 12 (13) Az ivarlemez közepe fényes, sima. A peremszőrök végükön egy magasságban, erősen, csaknem derékszögben visszahajlottak (9. ábra: H). Utóhát utópajzsának hosszával egyenlő. Kisebb faj, 7–12 mm **perturbator** HARRIS
- 13 (12) Az ivarlemez közepe gyengén csillogó, mozaikszerű. A peremszőrök sűrűbbek, végükön csak gyengén hajlottak (9. ábra: G). Utópajzs: utóhát = 10:8. Nagyobb faj, 14–15 mm **Susterai** HPT.
- 14 (7) Ivarlemez hátulsó szegélye legtöbbször egyenesen levágott, ritkán egészen gyengén kikerekített.
- 15 (16) Az ivarlemez tövén álló szőrök rövidebbek, mint a végén levők, a szőrök a csúcs felé fokozatosan hosszabbodók. A rövidebbek hullámosak, a hosszabbak egyenesebbek és csak a végükön meggörbültek (10. ábra: B–C). Az ivarlemez vége gyengén kikerekített (10. ábra:

B). Az utóhát az utópajzsnál hosszabb (10. ábra : A). A 3. csápíz rövidebb, mint az 1. és 2. íz együtt. Szem : homlokfél = 10 : 17. Halánték : szem = 15 : 15. 7—8 mm.

Subendemikus faj. Budapestről, Órszentmiklósról, a Nadap melletti erdőből és Ausztriából került elő. (IV—V.)

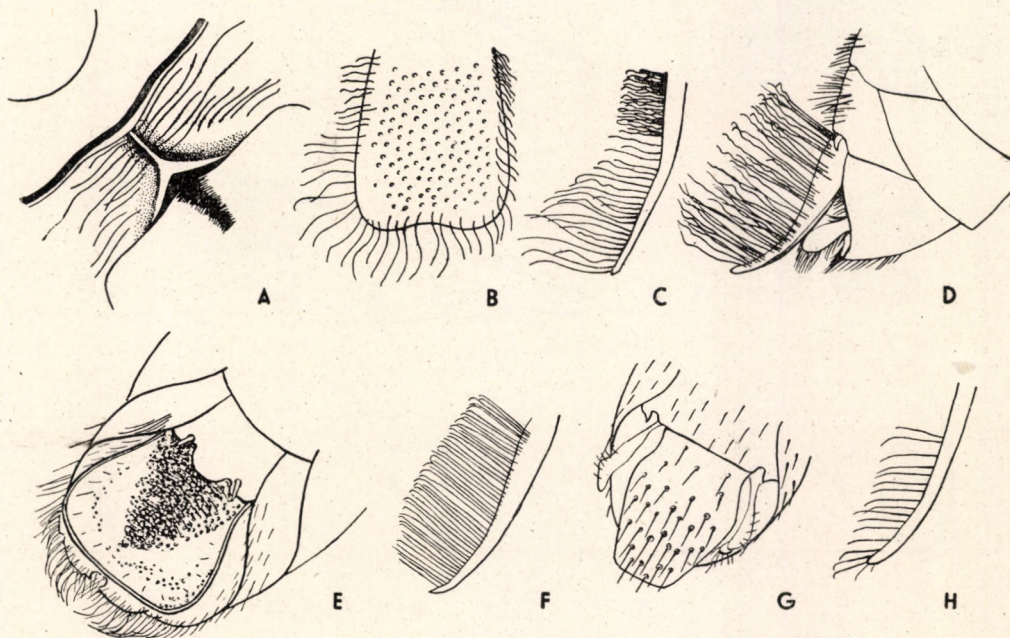
Hankói MÓCZÁR

16 (15) Az ivarlemez tövét borító szőrök legalább olyan hosszúak, mint a végén levők. Az ivarlemez vége egyenes vagy kifelé ívelt.

17 (18) A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott. Az ivarlemez vége felpördült, sűrű hullámos szőrökkel borított, a szőrök meggömbült hegyei a lemez középvonala felé hajlottak, a lemez csúcsán nőtt szőrök ritkábban állanak, s inkább csak hegyük táján visszagömbültek (10. ábra : D). 3. csápíz : 1. és 2. íz = 24 : 26, szem : homlokfél = 15 : 22. 9—12 mm. (= *hungaricus* HPT. in litt.) **vulgaris** LEP.

18 (17) A fejpajzs alsó szegélye gyengén hullámos, közepén tompa kiugrással. Az ivarlemez vége gyengén kifelé ívelt, alapja háromszög alakban kissé felemelt, itt a sűrű pontozás és a dús szőrözet miatt fénytelen, a lemez vége előtt kissé homorú (10. ábra : E). Az ivarlemez borító szőrök magassága általában egyforma (10. ábra : F). 6—10 mm

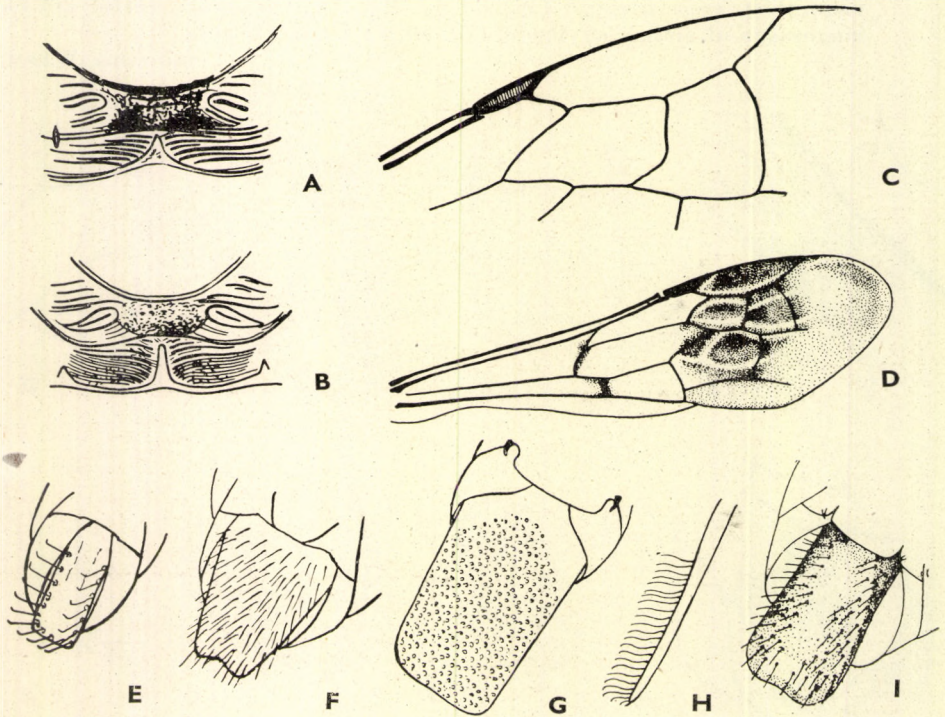
mimulus WESM.

10. ábra. A—C: *Priocnemis Hankói* MÓCZÁR ♂; A: utóhátá; B: ivarlemeze felülről; C: oldalról — D: *P. vulgaris* LEP. ♂ ivarlemeze és potrohvége oldalról — E—F: *P. mimulus* WESM. ♂ ivarlemeze; E: felülről; F: oldalról — G—H: *P. femoralis* DHLB. ♂ ivarlemeze; G: felülről; H: oldalról (Eredeti)

- 19 (2) A 3. hátlemez vagy teljesen fekete, vagy feketén szegélyezett. Szőrözete gyenge, alig látható. Kisebb fajok, 4–6 mm.
- 20 (21) Az ivarlemez vége lekerekített (11. ábra : I), főleg a lemez szegélye menti sávban szőrözött. Az ivarlemez felülete meglehetősen durván pontozott. Az 1–2. potrohszelvény és a 3. alapja piros. 5–6 mm
Klosei HPT.
- 21 (20) Az ivarlemez vége egyenesen levágott, sarkai gyengén lekerekítettek, a szegélyén ritka szőrsor ered (11. ábra : E). Legfeljebb a 2. hátlemez piros, az 1. hátlemez hátulso szegélye pirosan áttetsző. Kicsiny faj, 4–5 mm
minor ZETT.
- 22 (1) Mindkét hátulso pontszem 1–1 horpadás szélén ül. Mindig kisebb fajok, 4–8 mm.
- 23 (24) A test egy része barna, nevezetesen a csáptő, részben az előtor, az 1. hátlemez és esetleg a 2. hátlemez alapja. Ivarlemeze barnás, hosszú, keskeny, a közepéig hosszant kissé felemelt. Felülete csaknem csupasz (12. ábra : B). 4 mm
minutus LIND.

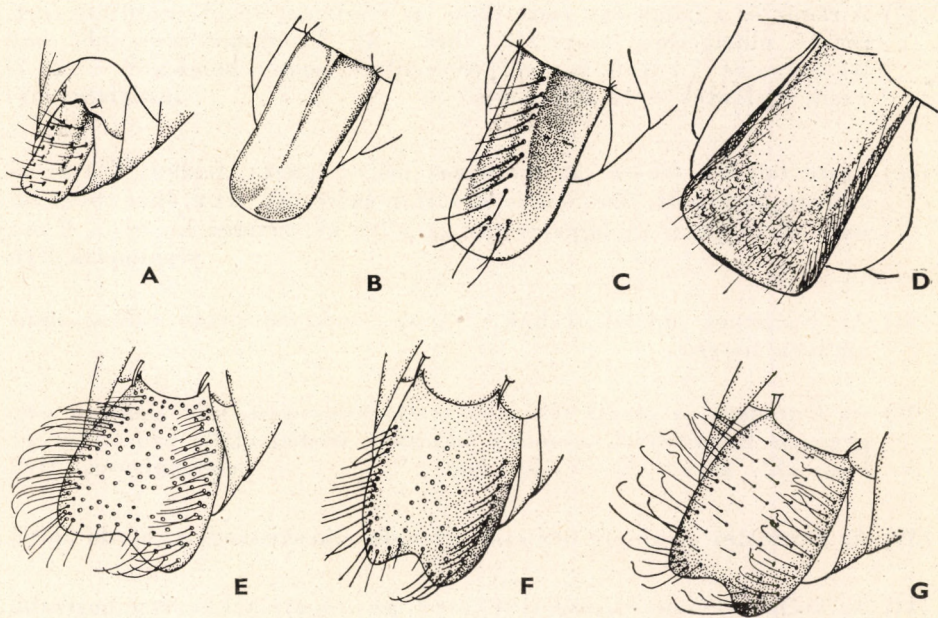
11. ábra. A—C : *Prionemesis fastigiatus* HPT. ; A : ♀ utóháta ; B : ♂ utóháta ; C : elülső szárnya — D : *P. femoralis* DHLB. elülső szárnya — E : *P. minor* ZETT. ♂ és F : *P. melanosome* KOHL ♂ ivarlemeze felülről — G—H : *P. exaltatus* F. ♂ ivarlemeze ; G : felülről ; H : oldalról — I : *P. Klosei* HPT. ♂ ivarlemeze felülről (A—C : HAUPT —, D, I : WILCKE nyomán, E—H : eredeti)

- 24 (23) A test fekete és piros, sohasem barnás.
- 25 (30) A karom meglehetősen nagy karomfoggal. Az utóhát az utópajzsnál mindig hosszabb.
- 26 (27) Az ivarlemez oldalai csaknem párhuzamosak, felülete sűrűn pontozott s feltűnő rövid szőrökkel borított (11. ábra : G—H). Az 1—2. hátlemez és a 3. alapja piros. 7 mm **exaltatus** F.
- 27 (26) Az ivarlemez oldalai a vége felé összemenők, felülete hosszabb és ritkább szőrrel fedett. Teste gyakran fekete, s ekkor csak a 2. hátlemez és az elülső lábszár piros.
- 28 (29) Az ivarlemez végső szegélye többé-kevésbé kikerekített. Felülete gyakran hosszanti csatornával. Szőrözete meglehetősen sűrű, hátrafelé dőlt (11. ábra : F). 6—7 mm **melanosoma** KOHL.
- 29 (28) Az ivarlemez végső szegélye egyenes vagy legömbölyített, de nem kikerekített, hosszanti csatorna nélkül (10. ábra : G). Felülete kissé ritkábban szőrözött. 5—7 mm **femoralis** DHLB.

Változata:

1. Fekete, 1. lába a térdektől pirosas. Ivarlemezének hátulsó szegélye középen egy meglehetősen széles csúcsba előreugrik, a szőrök végükön zászlószerűen visszahajlottak. Utolsó előtti haslemezének hátulsó szegélye hosszú sertékkal fedett
f. **fennica** HPT.

12. ábra. A : *Priocnemis fastigiatus* HPT. ♂ ivarlemeze felülről — B : *P. minutus* LIND. ♂, C : *P. obtusiventris* SCHDTE. ♂, D : *P. crassicapitis* MÓCZÁR ♂, E : *P. cordivalvatus* HPT. ♂, F : *P. pusillus* SCHDTE. ♂ és G : *P. Schiödtei* HPT. ♂ ivarlemeze (A : HAUPT —, B, C, E—G : WILCKE nyomán, D : eredeti)

- 30 (25) Karmai rendesek. Utóháta az utópajzsnál nem hosszabb.
- 31 (38) Az ivarlemez oldalai egyenesek, többé-kevésbé párhuzamosak. Hosszúkás vagy négyszögletes.
- 32 (33) Az 1—2. hátlemez és a 3. alapja barnáspiros. Az utóhát csaknem a hátpajzs hosszával egyenlő. Az ivarlemez közepe felé kissé felemelt és elkeskenyedő, végén ismét kissé szélesebb, lekerekített, felületét ritkán hosszú, ferdén elálló szőrök borítják (12. ábra : C). 5—7 mm
obtusiventris SCHDTE.
- 33 (32) A test teljesen fekete, legfeljebb a rágók és a lábak egy része piros.
- 34 (35) Az ivarlemez oldalai a vége felé szétmenők; a végén gyengén ívelt, ritka szőrözettel, két oldalán, közvetlenül az oldalak mellett keskeny, fénylő hosszanti gerinccel (12. ábra : D). Az utóhát az utópajzsnál rövidebb (7 : 8) (13. ábra : A). 3. csápíz : csáptő = 8 : 9, szem : homlok-félszélesség = 9 : 11, halánték : szem = 10 : 12. 5—6 mm
crassicapitis MÓCZÁR
- 35 (34) Az ivarlemez oldalai párhuzamosak, egyenesek, vége levágott.
- 36 (37) A rágók és a lábak egy része piros, az ivarlemez rövid, szőrözete sűrű, fénylő, oldalgerince nincs (12. ábra : A). Az utóhát hosszabb, mint az utópajzs (7 : 5). 3. íz : csáptő = 10 : 7, szem : homlokfél = 12 : 13 szem : halánték = 18 : 7.5, 5 mm
fastigiatus HPT
- 37 (36) Teste teljesen fekete, az ivarlemez négyszögletes, felülete fénylő, elszórtan pontozott, finoman és elszórtan szőrözött. Az utóhát rövidebb, mint az utópajzs. A fejpajzs alsó szegélye kétszeresen kivágott. 8 mm
propinquus LEP.
- 38 (31) Az ivarlemez oldalai íveltek. Zömök, csaknem olyan széles, mint amilyen hosszú.
- 39 (40) Az ivarlemez az alapja felé erősen elkeskenyedett, szív alakú, a vége gyengén kikerekített, peremét hátrafelé ferdén elálló szőrsor szegélyezi (12. ábra : E). 5—5,6 mm
cordivalvatus HPT.
- 40 (39) Az ivarlemez az alapja felé csak gyengén elkeskenyedett, hordó alakú.
- 41 (42) Az utóhát keskeny hosszanti tükörrel, az utópajzsnál kevésbé hosszabb. Az ivarlemez peremszőrözete hátrafelé dőlt (12. ábra : F). A szem a homlok fél szélességének 3/4-ével egyenlő (15 : 20). 5—7 mm
pusillus SCHDTE.

- 42 (41) Az utóhát tükre jóval szélesebb, hossza az utópajzs hosszával egyenlő. Az ivarlemez peremszőrei függőlegesen állanak, nem megdőltek (12. ábra : G). 7—8 mm
Schiodtei HPT.

3. nem : *Poecilagenia* HPT.

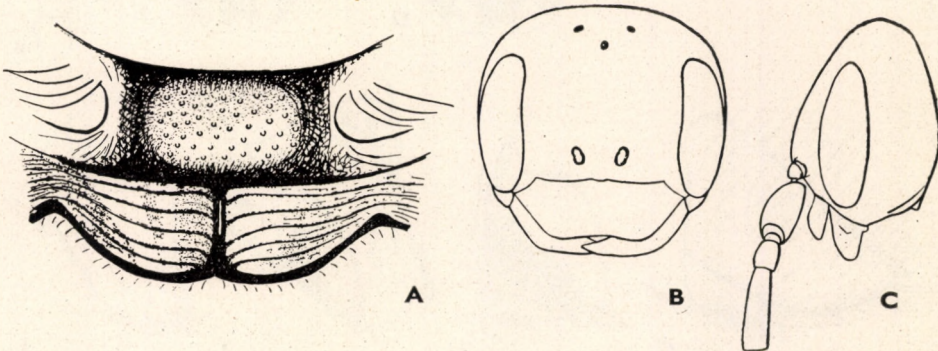
Közepes nagyságú fajok. Szőrözetük gyenge. A fej és a tor fénytelen a potroh fénylő. A fejpajzs alsó szegélye csaknem félkör alakú. Előhátának hátulso szegélye lapos ívben kikerekített, a középhát oldalrészeinek szegélye ferdén felemelt, a szárnypikkelyek felé kissé sarkosan kiszélesedett. A hátpajzs rövid és széles, az utópajzs széles és lelapított. Az utóhát ráncolt, az áltorszelvény durván ráncolt. Potroha gyengén nyeles. Szárny az alapér és az erecske, a sugár-, könyök- és a korongsejtek, valamint a szárnycsúcs előtti részeken sötétben beárnyékolt. Az alapér alsó szakasza erősen meghajlott, az erecskével egybefolyó (14. ábra : A). Az 1. lábszár ásótüskét nem visel, a 3. lábak csak igen gyengén tüskézettek.

Eddig egyetlen, ritka faja csak Dél-, Közép- és Kelet-Európából ismert.

- — A fej, torának melloldala és a potroh fekete, tora felül és oldalt, továbbá áltorszelvénye és potrohvége sötétpiros, lábai a csípőtől kezdve sötétbarnák. A pontszemek derékszögben állanak. Halántéka a szélesség felével egyenlő. Szeme a homlok fél szélességének felével megegyező. A 3. csápíz olyan hosszú, mint a csáptő. Fejpajzsa lapos ívben előrehúzott. Az utóhát a hátpajzs hosszával megegyező. Áltorszelvénye laposan domború, durván, hálózatszerűen ráncolt. Potroha sima, fénylő. A ♂ teljesen fekete, skulptúrája a ♀-hez hasonló. 9—10 mm.

Pontomediterrán fajnak látszik. Igen ritka, eddig csak Nadapon és Pest-imrén gyűjtötték. (VIII—IX.)

rubricans LEP.

13. ábra. *Priocnemis crassicapitis* MÓCZÁR ; A : ♂ utópajzsa és utóhátja ; B : ♀ feje előlről ; C : ♀ feje oldalról (Eredeti)

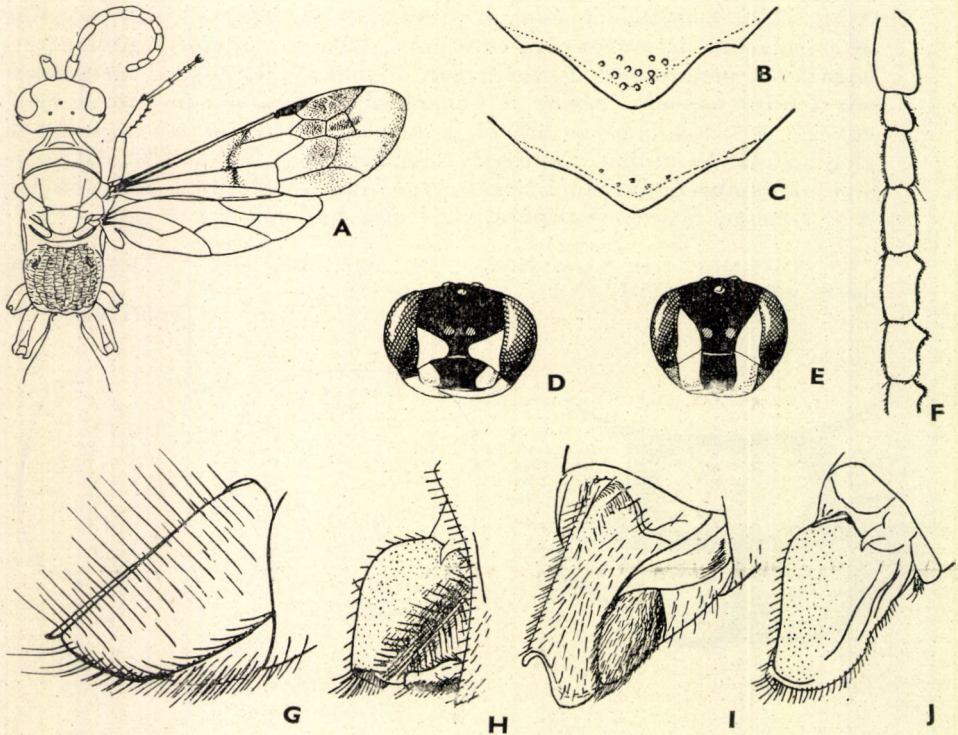
4. nem : *Deuteragenia* ŠUST.

Kisebb fajok, színük legtöbbször fekete. Szőrözetük általában gyenge. A ♀ alsó állkapcsának sarokíze egy sűrűn álló, erős, előrehajló sertecsomóval, a „szakállal” ellátott (2. ábra : A). A ♂ megfelelő „szakállá” lényegesen gyengébben fejlett. A ♂ csápostorának alsó oldala többé-kevésbé fűrészszes, illetve ízenként bütykösen kiemelkedő (14. ábra : F). Az előhát hátulsó szegélye igen lapos tompaszögben kimetszett. A hátoldalak hátul erősen kikerekítettek. Az elülső szárny két sötétebb szárnyfolttal, egyik az alapér és az erecske környékét, a másik kiterjedtebb, a sugársejt, a 2—3. könyöksejt, a korongsejt és a szárnycsúcs szegélyét árnyékolja be. Az erecske gyenge külső érintkező.

A nem a holarktikus faunaterületen szélesen elterjedt, a palearktikumban azonban csak kevés faja él. Túlnyomóan nedvességkedvelő, vagy ahhoz ragaszkodó fajok, hűvösebb, párásabb helyeken, erdőkben tartózkodnak. Hazánkban 6 fajukat tartjuk nyilván.

Ivadékbölesőt más rovaroktól elhagyott üregekben készítenek.

- 1 (12) A csápizek száma 12. Nőstények.
- 2 (9) A 3. csápíz legalább az előző két íz hosszával egyenlő.
- 3 (6) Az áltorszelvény felülete feltűnően durva.

14. ábra. A : *Poecilagenia rubricans* LEP. — B : *Pseudagenia recta* HPT. ♀ fejpajzs alsó szegélye — C—D : *P. albifrons* DALM. ; C : ♀ fejpajzs alsó szegélye ; D : ♂ feje előlről — E : *P. carbonaria* SCOP. ♂ feje előlről — F : *Deuteragenia hircana* F. ♂ csápostorizei — G : *D. erythropus* KOHL ♂, H : *D. hircana* F. ♂, I : *D. bifasciata* F. ♂ és J : *D. intermedia* DHLB. ♂ ivarlemeze (A, F, H—J : HAUPT —, D, E : BERLAND nyomán, B, C, G : eredeti)

- 4 (5) A lábak feketék, legfeljebb sötétbarnák. Az alsó állkapocs sarokizén feltűnően fejlett szakáll nőtt. A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő. Az áltorszelvény közepén mély, hosszanti barázda húzódik. A fej és a tor sűrűn, de nem durván pontozott. Szem : homlokfél = 12 : 23, halánték : szem = 13 : 20. 6—11 mm.

Palearktikus, nedvességkedvelő faj. Csak Budapesten, Pestimrén, Kőszegen és faunaterületünk egyéb néhány helyén gyűjtötték. (VI—IX.) *Xysticus*, *Thomisus*, *Clubiona* pókokat zsákmányol

variegata L.

- 5 (4) A 2. és 3. comb, valamint a lábszár piros. A „szakáll” gyengébben fejlett. A 3. csápíz az előző kettőnél lényegesen hosszabb (30 : 26). Az áltorszelvény közepén nincs hosszanti barázda. A fej és a tor durvábban, de ritkábban pontozott. 9 mm.

Balkáni faj, szárazsághoz ragaszkodó, csak a tengerparton és Senjben gyűjtötték. Előfordulása déli területeinken várható

[**erythropus KOHL**]

- 6 (3) Az áltorszelvény felülete nem durva, meglehetősen sűrűn pontozott.

- 7 (8) A fejpajzs alsó szegélye sima. Az elülső szárny ablakfoltjának határa alul bizonytalan. A 3. csápíz az előző kettő együttes hosszával egyenlő. A pontszemek tompaszögben állanak. 8—9 mm.

Európai, nedvességhez ragaszkodó faj. Faunaterületünkön Simontornyáról, ezenkívül Koritnicáról, a Retyezátból és Mehádiáról közölték. (VI.) Fenyőfák törzsén *Clubiona*, *Segestria* pókokra vadászik, amelyeket olykor a törősdarazsak, vagy a kőművesméhek elhagyott járataiba helyez

bifasciata F.

- 8 (7) A fejpajzson nincs elkülönült, sima alsó szegély. Az elülső szárny ablakfoltja alul is többé-kevésbé élesen elhatárolt. A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszánál hosszabb. A pontszemek derékszögben állanak, a halánték a szem szélességével egyenlő. Szem : homlokfél = 14 : 23. 7—9 mm.

Euroturáni, nedvességkedvelő faj. Budapestről, Kalocsáról, Parádról, a Mecsek-ből és Kőszegről ismert. (V—VI.) *Heriaeus*, *Xysticus*, *Misumena*, *Oxytala*, *Synaema* pókokat zsákmányol. Olykor a *Sirex gigas* L. járataiba *Thomisida* pókokat hurcol

intermedia DHLB.

- 9 (2) A 3. csápíz rövidebb, a csáptő hosszával egyenlő.

- 10 (11) A homlok keskenyebb; a szemek : homlok fél szélessége = 18 : 31. Az áltorszelvény fénylő, finoman pontozott. Halánték : szem = 20 : 26. 5—7,5 mm.

Európai, nedvességkedvelő faj. Keszthelyen, Kőszegen és Sopron mellett gyűjtötték. (VI—X.) *Epiblema*, *Segestria* pókokat zsákmányol, s azokat növények szárában helyezi el

hircana F.

11 (10) A homlok szélesebb ; a szemek : homlok fél szélessége = 7 : 17. Áltorszelvénye fénylő, alig láthatóan pontozott. 5—6 mm.

Valószínűen kelet-alpesi faj, nedvességhez, hidegebb éghajlathoz ragaszkodó. Csak Kőszegről ismerjük. (IX.)

nitida HPT.

12 (1) A csápízek száma 13. Hímek.

13 (16) A 3. csápíz az előző kettő hosszával egyenlő.

14 (15) Az áltorszelvény felülete finom. A csápostor alsó oldala legfeljebb hullámos. Lábai feketék. Az ivarlemez gerince oldalnézetben lapos S-ívet ír le (14. ábra : J), alsó vége ellaposodik. 6—7 mm

intermedia DHLB.

15 (14) Az áltorszelvény felülete durva, rendszertelenül keresztülráncolt és durván pontozott. Lábai feketék, legfeljebb kissé barnásak. Ivarlemeze tetőszerű, tompa végén elkeskenyedő gerinccel. 4,5—7 mm

variegata L.

16 (13) A 3. csápíz rövidebb, csak a csápnyél hosszával egyenlő.

17 (18) A lábak nagy részben sárgáspirosak. Az áltorszelvény igen durván pontozott, a pontok közötti kisebb terek simák, ragyogók. Az ivarlemez oldalról nézve lapított, hegyes végű (14. ábra : G)

erythropus KOHL

18 (17) A lábak feketék. Az áltorszelvény sokkal finomabban pontozott.

19 (20) Az ivarlemez gerincének lehajló része gyengén homorú, csúcsa hegyes. 5 mm

nitida HPT.

20 (19) Az ivarlemez gerincének lehajló része egyenes vagy domború, csúcsa levágott.

21 (22) Az ivarlemez megnyúlt, gerince gyengén hajlott (14. ábra : I). Utolsó előtti haslemezőnek tüskéje erősen fejlett. 8—9 mm

bifasciata F.

22 (21) Az ivarlemez a tövén erősen domború, azontúl végig csaknem egyenesen leeső (14. ábra : H). Az utolsó előtti haslemező tüskéje sokkal gyengébben fejlett. A csápostor alul fűrészkes (14. ábra : F). 5—6 mm

hircana F.

5. nem : *Pseudagenia* KOHL

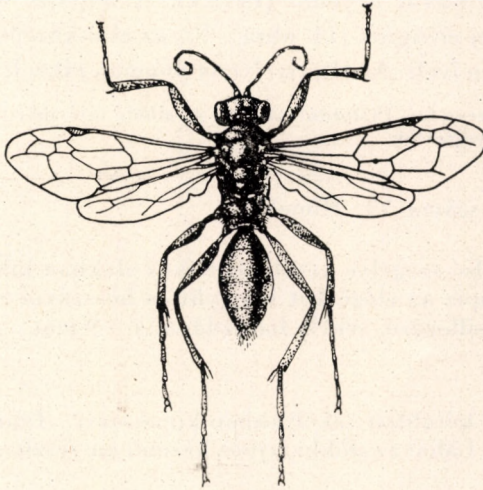
A fejpajzs alsó szegélye erősen kihúzott, három tompaszög alakú csúcsban végződik. A csápok és lábak feltűnően vékonyak és hosszúak. Az utóbbi tüskézete igen gyenge, esetleg hiányzik. A lábszáron legfeljebb egyes, elszórt,

de sohasem egymás mellett sorban álló rövid tüskék erednek. A hátpajzs rövid, az utópajzs széles, hossza legalább az utópajzs felével egyenlő. A szárnyon sötét foltképződmény nincs. A sugársejt a szárnyjegynél kétszer szélesebb. Potroha előrefelé annyira megnyúlt, hogy majdnem nyelesnek mondható. A 2. haslemezt keresztbarázda szeli át.

A nem kozmopolita. Több faja a leggyakoribb útonállódarazsak közé tartozik, széles elterjedésű. Európában kevés fajuk él, de Ázsiában 51, Afrikában 24, Ausztráliában 4, Amerikában pedig 103 fajuk ismert. Nálunk eddig 3 fajukat találták.

Ivadékkuk számára füvekre, kövekre, ablakpárkányra sárgömböcökből összetapasztott tojás vagy hordó alakú sejteket építenek. Ivadéktáplálékukat a pókok közül válogatják. Aldozatuk megbénítása után lábait a csipőkben leharapják s eltávolítják. A megcsontított pókot fonószemölcsüknél megragadva cipelik a rejtkehelyükön készítenő ivadékbölcsőbe.

15. ábra. *Pseudagenia carbonaria* SCOP. ♀ (BERLAND nyomán)

- 1 (2) A test teljesen fekete (15. ábra), csak a hím utolsó hátlemeze fehér. A ♀ 3. csápíze az 1. és 2. íz hosszával egyenlő. Szem: homlokfél = = 15 : 25. Az áltorszelvényen néha sekély hosszanti barázda fut végig. A ♂ fehér fejpajzsának közepén fekete folt van. A fejpajzs foltjai a belső szemkeretre is kiterjedtek (14. ábra: E). 7–11 mm.

Palearktikus, közömbös faj. Mindenütt közönséges. (V–X.) Sóska, japán és csíkos kecskerágó, májusfa, ribiszke, fekete bodza, fehér varjúháj, gyöngyvessző, kerti ruta virágjain lakmározik. *Pardosa*, *Aphantaulax*, *Clubiona*, *Zoropsis*, *Evarcha*, *Dendryphantes*, *Sitticus*, *Segestria*, *Agelena*, *Chiracanthium* pókokat zsákmányol. Más darazsak által elhagyott üregekbe, gubacsokba stb., vagy maga tapasztotta sárfészekbe készíti ivadékbölcsőit. Élősködői fémfürkészek és fémdarazsak

carbonaria SCOP.

- 2 (1) A potroh elülső szelvényei pirosak, a ♂ utolsó potrohlemezen legfeljebb kis fehér folt van.
- 3 (6) A csáp 12 ízből áll. Nőstények.

- 4 (5) A halánték csaknem olyan széles, mint a szem, főleg a nagyobb példányokon. A szem a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (15 : 25). A fejpajzs oldalsarkai nem feltűnő élesek (14. ábra : C). Áltorszelvénye finom selyemfényű. 8—12 mm.

Európai faj, a szárazságot kedveli, az Alföldön és az alacsonyabb hegyekben nem ritka. (VII—VIII.) Japán kecskerágó, közönséges cickafark, murok, mezei katáng virágain tanyázik. *Pisaura*, *Xysticus*, *Micrommata*, *Olios*, *Philodromus* pókokat zsákmányol, amelyeket gyakran esővédett kövek alatt készített sárfészkekbe helyez el

albifrons DALM.

- 5 (4) A halánték jóval keskenyebb mint a szem (10 : 16). A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (14 : 21). A fejpajzs oldalsarkai csaknem derékszögben előugrók (14. ábra : B), az alsó-középső csúccsal összekötő vonala erősen ívelt. Az áltorszelvény finoman ráncolt. 8—9 mm.

Mediterrán faj. Előfordulása mint az előbbi fajé, de ritkább. (VI—X.) Pusztai kutyatejen gyűjtötték

recta HPT.

- 6 (3) A csápízek száma 13. Hímek.

- 7 (8) A fejpajzs alsó szegélye kétoldalt félkör alakban kikerekített (14. ábra : D). A 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő. Áltorszelvénye selyemcsillogású, sekély barázdával. 6—9 mm

albifrons DALM.

- 8 (7) A fejpajzs kétoldalt sekélyebben kimetszett. Ivarlemeze lapos, vége lekerekített. Lábai az előbbi fajhoz hasonlóan részben pirosak. 5—6 mm

recta HPT.

6. nem : *Calicurgus* LEP.

A rövid előhát egyenesen levágott és a nyak fölé függőlegesen leeső. A hát oldalrészének pereme éles szegéllyel, a hátpajzs hátrafelé gyengén elkeskenyedő, feltűnően domború. Az áltorszelvény fokozatosan lejt hátrafelé. Az 1. lábak ásótüske nélkül. A 3. lábszár külső oldalán a *Pepsinae* alcsaládra jellemző tükörsor és párkánysor gyengébben kifejlődve itt is megtalálható. A szárnyjegy lekerekített. A sugársejt a szárnyjegynél nem egészen kétszer hosszabb (16. ábra). Az alapér az erecskével egybefolyó. A szárny alapérecske része, továbbá a sugársejt, a 2—3. könyöksejt és a korongsejt felső része, nemkülönben a szárnycsúcs keskeny szegélye füstösen beárnyékol. A 3. lábszár sarkantyúi gyakran világosak.

Szélesen elterjedtek, főleg a neotrópusi és ausztráliai faunaterületen. Hazánkban mindössze 1 faj és 1 forma ismeretes.

Néhány cm mély fészket laza homokba ássa.

- — Áltorszelvénye ragyogó, kékes csillogású. A szárnyfoltok kicsinyek, a pontszemek tompaszögben állanak, a hátulsók az összetett szemekhez közelebb vannak, mint egymáshoz (7 : 12). A szem a homlok fél szélességének felével egyenlő (15 : 29). Halántéka a szemnél jóval keskenyebb

(12 : 23). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel hosszabb. Az utóhát az utópajzsnál rövidebb. A ♂ lábainak egy része piros, a 2—3. lábszár sarkantyúi pedig fehérek. 6—11 mm.

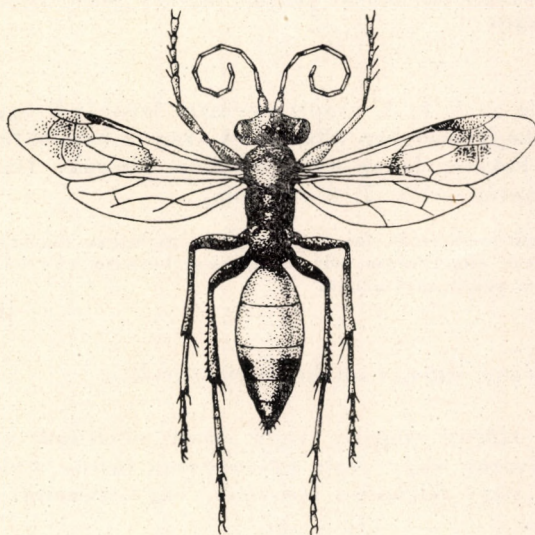
Palearktikus, közömbös faj. Mindenütt előfordul. (V—IX.) Kőkényen, sarlófüvön, murokon, pasztinákon tanyázik. *Meta*, *Aranea* pókokat zsákmányol (= *faciatellus* SPIN., *Pogonius hyalinatus* VELLAY nec DHLB., *Pompilus albispinus* MOCSÁRY nec Pz.)

hyalinatus F.

Változata:

1. Fekete testén az 1. hátlemez hátulsó szegélye, a 2. hátlemez 1—1 oldalfoltja pirosas. A ♂-en elefántcsontfehér főleg az előhát hátulsó szegélyén kétoldalt 1—1 csík, a fejpajzs alsó széle, oldalain 1—1 folt, a rágók belső oldalain 1—1 folt, az 1. lábszár belső oldala és ennek külső alapján levő folt. 6—10 mm. Eddig Órszentmiklósról, Budáról, Sátoraljaújhelyről és Kőszegről került elő. (VI—VIII.)

f. *Gyllenhali* DHLB.

16. ábra. *Calicurgus hyalinatus* F. ♀ (Állathatározó nyomán)

7. nem : *Pompilus* F.

Az utóhát jól látható, csaknem mindig többé-kevésbé széles. Az ártorszelvény felülete rendszerint sima, legfeljebb néhány déli fajnál keresztül-ráncolt. Az elülső szárnyon a korongsejt alsó sarka ujjszerűen megnyúlt (17. ábra). Az 1. lábszár külső oldalán, közvetlenül a vége előtt csak néhány tüske van. A 3. lábszár külső oldala ritkán, elszórtan elhelyezett hosszú tüskékkel, vége pedig feltűnően elálló tüskékkel felfegyverzett (1. ábra : C). Az 1. láb ásótüskéje csaknem mindig jól fejlett. A csápostor végig általában egyforma vastag, közepén nem megvastagodó. Karomfésűje jól fejlett (3. ábra : D).

A nem a holarktikus és az etiópiai faunaterületen elterjedt. A hazai fajok többsége európai és palearktikus elterjedésű, illetőleg meleghez, szárazsághoz ragaszkodó és kevésbé igényes,

közömbös faj. Alföldön, hegyekben egyaránt előfordulnak. 19 fajuk nagyobb részét már májusban megjelenik, egyes fajok repülési ideje októberig is elhúzódik. Faunaterületünkön további 2 faj előfordulása várható.

Ivadékok számára nagy részük homokban kapar fészket. Néhány faj fák repedéseiben, elhagyott fészkekben készíti el ivadékbölcsőjét. Leggyakrabban *Xysticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányolnak.

Nem tárgyalt faj a *Pompilus tropicus* L., amelyet ZILÁHI-KISS téves lelőhely alapján sorolt a hazai fajok közé, így törlendő.

N ő s t é n y e k

- 1 (4) Áltorszelvénye keresztülráncolt, nem sima.
- 2 (3) A 3. íz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt. Áltorszelvénye hosszanti barázda nélkül. A pontszemek derékszögben állnak. Az összetett szemek feltűnően nagyok. Fekete, csak a rágók csúcsa piros. 10 mm.

Európai fajnak látszik, meleghez ragaszkodó. A tengerparton júliusban gyűjtötték. Délvidéken előfordulása várható. *Segestria* pókot szállít kész üregekbe vagy növényzárakba

[*apicalis* LIND.]

- 3 (2) A 3. csápíz az 1. és 2. csápíz együttes hosszával egyenlő. Pontszemei majdnem hegyesszögben állanak. A szem a homlokfél 3/4-ével egyenlő (15 : 20). Fekete, lábai nagy részben pirosak. Halántéka keskeny, szem : halánték = 25 : 7. 8–11 mm.

Nyugat-mediterrán faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó, csak a tengerpartról ismert, előfordulása déli vidékeinken várható. (V–VII.) *Segestria bavarica* C. L. KOCH pókot zsákmányol

[*haematopus* LEP.]

- 4 (1) Áltorszelvénye sima, nem keresztülráncolt.
- 5 (8) Az elülső szárny szegélye vagy élesen elhatárolt sötét, esetleg tejfehéren zavaros, vagy végig egyenletesen füstös. Ebben az esetben az ásótüskék vagy feltűnően hosszúak, vagy összetett szemei feltűnően keskenyek.
- 6 (7) Az elülső szárny sötétebb szegélye élesen elhatárolt, világos része gyakran tejfehéren zavaros. Fekete teste szürke pehelyszőrrel borított, a friss példányok ezért hamuszürkék (17. ábra). Az 1. láb ásótüskéi feltűnően hosszúak. Pontszemei hegyesszögben állanak. Szem : homlokfél = 20 : 25. 5–14 mm.

Palarktikus, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Homokterületeken, dűnéken mindenütt közönséges. (V–X.) Közönséges cickafark, sarlófű, pusztai kutyatej, homoki keserűfű nektárját nyalogatja. *Trochosa*, *Tarentula*, *Aelurillus*, *Lycosa*, *Zora*, *Pardosa*, *Araneus*, *Pterotricha*, *Pirata*, *Arctosa*, *Evippa*, *Dolomedes* és *Xysticus* pókokat zsákmányol. Fészkeiben *Ceropales* élősködik — H a m u s z í n ű ú t o n á l l ó

plumbeus F.

- 7 (6) Az elülső szárny végig egyenletesen füstös. Az összetett szemek feltűnően keskenyek, a szem a homlok fél szélességének csaknem felével

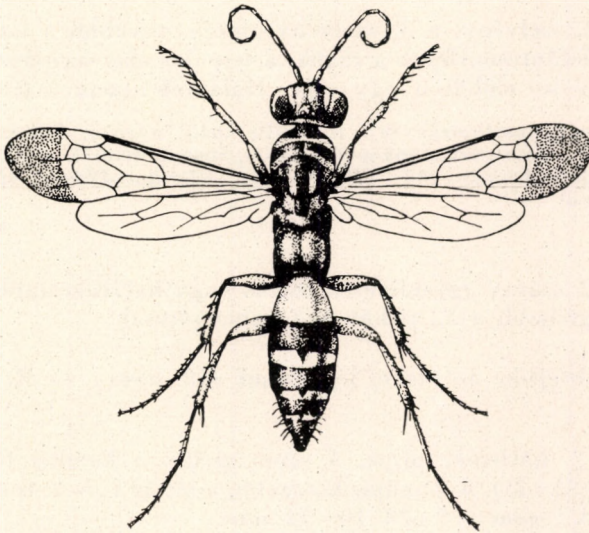

egyenlő (8 : 16) (18. ábra : G). A 3. csápíz a csáptő hosszával megegyező (12 : 12). Az 1. lábfejtőíz 3 gyenge ásótüskével. Utóhát : utópajzs = 5 : 9, halánték : szem = 11 : 14. 5—7 mm.

Európai, valószínűen közömbös faj, a magasabb hegyek kivételével a legtöbb helyen megtalálták. (VII—VIII.) Farkas és pusztai kutyatej virágait látogatja. *Asagena phalerata* PANZ. pókot szállít ivadékbölcsőjébe

leucopterus DHLB.

- 8 (5) Az elülső szárny sötétebb szegélye rendes, nem feltűnő sötétben elhatárolt. A szárny sohasem tejszerűen zavaros. Az összetett szemek szélesebbek.

17. ábra. *Pompilus plumbeus* F. ♀ (WILCKE nyomán)

- 9 (14) Az elülső szárny csúcsa vagy utolsó harmada elmosódott határu sötét folttal. A test, különösen az áltorszelvény csaknem mindig ezüstfehéren csillogó pehelyszőrökkel borított. A lábak gyakran pirosak. Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi mindig fejlettek, kisebb fajok, 5—9 mm.
- 10 (11) A test teljesen fekete, az 1. lábfejtőíz 3 ásótüskével. A szárny utolsó harmada fokozatosan elsötétedő folttal. Pontszemei gyenge tompaszögben állnak. Áltorszelvénye gyengén domború, rövid, felülete ragyogó. Szem : homlokfél = 9 : 16. 3. csápíz : 1. és 2. íz = 19 : 18. 5—7 mm.

Nyugat-palearktikus faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Az Alföld homokvidékein, a hegyek déli lejtőin ritka. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen tanyázik. *Menerus*, *Philodromus*, *Linyphia*, *Dolomedes* pókot zsákmányol

sericeus LIND.

- 11 (10) A potroh egy része vagy legalább a lábak pirosak. Az 1. lábfejtőízen nincs ásótüske, legfeljebb 1—2 szabálytalanul elhelyezett tüske.

- 12 (13) A test fekete. Elefántcsontfehér a rágók, a fejpajzs nagy részben. A belső szemkereten, az előhát hátulsó szegélyén, az 1. csípő belső végén, a 2—3. csípő külső oldalán, esetleg az 1. tomporíz csúcsán 1—1 folt. Lábai nagy részben pirosak. A szem a homlokféllel majdnem egyenlő (14 : 15). Halántéka a szeménél jóval keskenyebb (6 : 20). A 3. íz az 1. és 2. íz hosszával egyenlő (20 : 20). 4,5—7 mm.

Palearktikus, közömbös, gyakori faj. (V—VIII.) Japán kecskerágó, sarlófü virágján tartózkodik. *Evarcha*, *Xysticus*, *Epiblema*, *Heliophanus*, Thomisidae pókokat zsákmányol és kövek alatt, csigaházakban, falrepedésekben, olykor homokban készíti el ivadékbölcsőjét (= *cinctellus* MOCSÁRY nec VANDERL.)

cinctellus SPIN.

- 13 (12) Az 1—2. szelvény, a 3. szelvény alapja, továbbá a lábak nagy része piros. Elefántcsontfehér a rágók, a fejpajzs alsó szegélye, a belső szemkeret, és az előháton egy csík. Halánték : szem = 6 : 20. 6—8 mm.

Nyugat-mediterrán faj, Közép-Európaig nyomul. Szárazsághoz, meleghez ragaszkodik. Faunaterületünkön Tihanyból, Simontornyáról, ezenkívül Bethlenből és a tengerparttól ismert. (VI—VII.) *Evarcha*, *Aelurillus*, *Phlegra*, *Menemerus* pókokat zsákmányol

nubecula COSTA

- 14 (9) Az elülső szárny egyenletesen füstös vagy határozottabb sötét szegélyvel. Legfeljebb a 3., ritkán a 2. lábai pirosak.

- 15 (22) Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi fejletlenek (18. ábra : C, E) vagy hiányoznak.

- 16 (17) Csak a 2. hátlemez piros. A szem széles, a homlok fél szélességével egyenlő (21 : 21). A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt (30 : 25). Halánték : szem = 7 : 28. 10—11 mm.

Valószínűen alpesi faj. Nedvességhez, hűvöshöz ragaszkodik. Faunaterületünkön Kőszegről, továbbá Kassáról, Abosról, a Sátorhegységéből és Domorecről ismert. (A Szegedről közölt előfordulása valószínűen téves meghatározás eredménye. (VI—VIII.)

usurarius TOURN. sensu HPT.

- 17 (16) Az 1—2. és a 3. szelvény nagy részben piros.

- 18 (19) A szemek feltűnően szélesek, a homlok fél szélességével megegyezők (20 : 20). A 3. könyöksejt felül erősen, legtöbbször háromszög alakúan összeszűkül, esetleg nyeles is lehet. A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszával megegyező (25 : 25). A pontszemek derék vagy gyenge tompaszögben állanak. Az 1. lábfejtőíz 1—2 rövid ásótüskével. (18. ábra : C). Halánték : szem = 8 : 25. 6—10 mm.

Európai, közömbös faj. Sík vidéken, hegyekben egyaránt előfordul. (VII—VIII.) Farkas és pusztai kutyatejen, bürökön, szarvaskocsordon, ágas atracélen, északi kakukfűn, fekete bodzán, gyöngyvesszőn tanyázik (= *cellularis* DHLB., *Psammochares minutus* DHLB.)

minutulus DHLB.

- 19 (18) Szemei a homlok fél szélességénél keskenyebbek. Pontszemei széles tompaszögben állanak.
- 20 (21) A fej a szemek mögött elkeskenyedett. A szem a homlok fél szélességének $\frac{3}{4}$ -ével egyenlő (15 : 20). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel kissé hosszabb. A 3. könyöksejt felül nem szűkül össze háromszög alakúan. Az 1. lábfejtőízén többnyire csak középen van 1 tüske. Szem : halánték = 26 : 10. 9—12 mm.

Európai, inkább szárazságot kedvelő, mint közömbös faj. Alföldön, alacsonyabb hegyekben nem gyakori. (IV—VIII.) Pusztai kutyatejen, erdei turbolyán tartózkodik

fuscomarginatus THOMS.

- 21 (20) A fej a szemek mögött megvastagodott. A szemek a homlok fél szélességének $\frac{2}{3}$ -ánál is keskenyebbek (15 : 25). A 3. csápíz az 1. és 2. íznel is rövidebb (24 : 25). Az 1. lábfejtőíz legtöbbször 2. egymásfölötti tüskével (18. ábra : E). A 3. könyöksejt a 2.-nál nagyobb. Szem : halánték = 22 : 12. 8—10 mm.

Európai, közömbös faj, de sem az Alföldön, sem a hegyvidéken nem gyakori. (V—VIII.) Moesári tisztessű, fűzlevelű és pusztai kutyatej, bürök, továbbá erdei turbolya virágjain tanyázik. *Salticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányol. A *Tarentula* pókot annak fészkeben támadja meg, és ivadékbölcsőjét is ott készíti el

spissus SCHDTE.

- 22 (15) Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi mindig jól fejlettek. A karomfésűk is jól fejlettek, dúsak, hosszabbak, mint a karom fele (18. ábra : D).
- 23 (28) 12—16 mm-es, nagyobb fajok. Az 1. lábfejtő 3, gyakran 4 jól fejlett ásótüskével, az áltorszelvény lehajló része mindig többé-kevésbé lelapított. A fej és az áltorszelvény aránylag erősen szőrözött. A 3. könyöksejt felül alapjának legfeljebb felére elkeskenyedett.
- 24 (25) A halánték igen széles, a szem szélességével egyenlő (26 : 26). Az 1. lábfejtőíz 4 jól fejlett ásótüskével. A 3. csápíz az 1. és 2. íznel sokkal hosszabb (50 : 35). Utóháta alig hosszabb, mint az utópajzs fele (7 : 12). Szem : homlok fél szélesség = 25 : 38. 13—16 mm.

Európai, nedvességet kedvelő faj, inkább a hegyvidéken él. (V—VII.) A szarvaskocsord és a murek nektárját nyalogatja. *Tarentula*, *Trochosa*, *Drassodes*, *Gnaphosa*, *Chiracanthium*, *Aelurillus* pókokat zsákmányol

rufus HPT.

- 25 (24) Halántéka keskenyebb, az 1. lábfejtőíz 3 ásótüskével.
- 26 (27) A 3. csápíz az 1. és 2. íznel sokkal hosszabb (45 : 32). A halánték a szem $\frac{2}{3}$ -ával egyenlő (20 : 30). Pontszemei alig állanak távolabb az összetett szemektől, mint egymástól (12 : 11). A szem a homlok fél szélességének $\frac{2}{3}$ -ával csaknem egyenlő (22 : 32). 12—14 mm.

Valószínűen észak-európai faj, nedvességkedvelő. A Duna—Tisza közén, Kőszegen és a Kisbálatonban gyűjtötték. (VIII—X.) *Drassodes*, *Gnaphosa*, *Chiracanthium*, *Lycosa*, *Aelurillus* pókokat zsákmányol

fumipennis ZETT.

- 27 (26) A 3. csápíz az 1. és 2. íznel alig hosszabb (39 : 35). Halántéka szélesebb, a fej 5/6-ával egyenlő (25 : 30). Pontszemei egyforma távol állanak egymástól és az összetett szemektől. A szemek a homlokfél 2/3-ával egyenlők (21 : 32). 12 mm.

Valószínűen palearktikus faj, a szárazságot, nedvességet kedveli. Csak Mátyásföldről, Mártonkátáról, a Kőszegi hegyekből és Szabadkáról került elő. (V—VIII.)

nostras KOHL

- 28 (23) 6—11 mm-es kisebb fajok. Az 1. lábfejtőíz mindig 3 ásótüskével. Az áltorszelvény lehajló része teljes hosszában hajlik le, nem lelapított. A fej és a test gyengén szőrözött. A 3. keresztsejt legtöbbször csaknem háromszög alakúan elkeskenyedett.

- 29 (30) A szem feltűnően széles, a homlok fél szélességével egyenlő (20 : 20). A fejpajzs alsó szegélye tompaszög alakban kimetszett. Az áltorszelvény selyemfényű, igen finom skulptúrával. A 3. csápíz az 1. és 2. íznel alig hosszabb (24 : 25). 7—11 mm.

Nyugat-palearktikus, közömbös faj, de az alföldön, hegyvidéken nem gyakori. (V—X.) Szeptemberi friss példányai valószínűleg a 2. generáció tagjai. Tölgy, farkas- és puztai kutyatej, ördögsekér, sarlófű, murek, északi kakukfű, homoki keserűfű virágain tartózkodik. *Xysticus*, *Trochosa* pókokat zsákmányol

ungiculatus THOMS.

- 30 (29) A szem nem olyan széles, a fejpajzs szegélye vagy egyenes, vagy kikerekített. Áltorszelvénye nem selyemfényű.

- 31 (34) Utolsó haslemeze két oldalról többé-kevésbé lapított, hosszanti fénylő éllel.

- 32 (33) Utolsó haslemeze erősen, tetőszerűen megtört, oldallapjai laposak, hosszanti sima éllel. A fejpajzs alsó szegélye gyengén kikerekített csaknem egyenes. A 2. könyöksejt csaknem teljesen négyszögletes, a 3. háromszögletű. A szem a homlok fél szélességének 3/4-ével egyenlő (16 : 20). A 3. csápíz az előző kettő hosszával egyenlő (12 : 12). Szem : halánték = 20 : 15. 8 mm.

Európai, turáni faj. Bócsáról, Budapestről és a környező területek néhány pontjáról került elő. (VI—VII.) (= *carinulatus* MOR.)

ausus TOURN.

- 33 (32) Utolsó haslemeze csak gyengén, két oldalról lapított, hosszanti, fényes, sima éllel. Fejpajzsának alsó szegélye közepén többé-kevésbé mélyen kikerekített. A 2—3. könyöksejt alapja legtöbbször egyenlő, a 2. felül alapjának felére, a 3. alapjának 2/3—3/4-ére összeszűkült, nem három-

szög alakú. A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával egyenlő (17 : 22). Szem : halánték = 24 : 14. Utóhát : utópajzs = 5 : 9. 8—11 mm.

Európai faj. Valószínűen szárazsághoz ragaszkodó. A Duna—Tisza között kívül a Dunántúl néhány pontján is gyűjtötték. (V—VIII.) Sarlófű, szarvaskocsord, murek virágjait látogatja. *Oxyptila*, *Gnaphosa*, *Evophrys* pókokat szállít ivadékbölcsőjébe

abnormis DHLB.

34 (31) Utolsó haslemeze domború, fénylő él nélkül.

35 (36) A fejpajzs alsó szegélye kikerekített (18. ábra : B). A 3. csápíz csak kevéssel rövidebb, mint az előző két íz (19 : 21). A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával csaknem egyenlő (13 : 20). A 2. és 3. könyöksejt egyforma nagy. Halánték : szem = 13 : 19. 8 mm.

Palearktikus, valószínűleg szárazsághoz ragaszkodó faj. Túlnyomóan a Duna—Tisza közti homokvidékeken találták. (V—VII. és IX.) Farkas kutyatej, sarlófű, murek, északi kakukfű virágjait látogatja. *Trochosa*, *Gnaphosa*, *Drassodes*, *Heliophanes*, *Lycosa*, *Oxyptila*, *Xysticus* pókokat zsákmányol

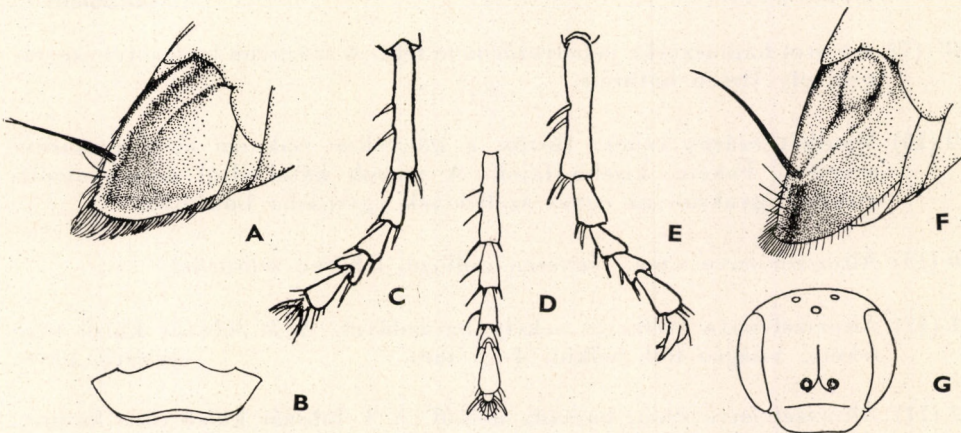
Wesmaeli THOMS.

36 (35) A fejpajzs alsó szegélye egyenes, nem kikerekített.

37 (38) A 3. csápíz az 1. és 2. íz hosszával egyenlő (25 : 24). A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával majdnem egyenlő (15 : 23). Az első lábak tuskéi a lábfejtőíz végső szélességénél alig hosszabbak, a 2. íznel jóval rövidebbek. (18. ábra : D). Szem : halánték = 20 : 18. 8—11 mm.

Palearktikus, közömbös faj, faunaterületünkön mindenütt előfordul. (IV—X.) Pusztai- és farkas kutyatej, sarlófű, szarvaskocsord, murek, ligeti zsálya, fekete bodza, cickafark, pohánka virágjain közönséges. *Trochosa*, *Drassodes*, *Textrix*, *Xysticus*, *Thomisus*, *Tarentula*, *Arctosa*, *Clubiona* pókokat zsákmányol (= *trivialis* MOCSÁRY nec VANDERL., *Psammochores gibbus* ♀ auct.)

trivialis DHLB.

18. ábra. A—B: *Pompilus Wesmaeli* THOMS.; A: ♂ ivarlemeze; B: ♀ fejpajzsa — C: *P. minutulus* DHLB. ♀, D: *P. trivialis* DHLB. ♀ és E: *P. spissus* SCHDTE. ♀ 1. lába — F: *P. abnormis* DHLB. ♂ ivarlemeze — G: *P. leucopterus* DHLB. ♀ feje előlről (A, B, D, F: WILCKE —, G: HAUPT nyomán, C, E: eredeti)

- 38 (37) A 3. csápíz az 1. és 2. ízek együttes hosszánál rövidebb (16 : 20). A szem a homlokfél felénél alig szélesebb (11 : 20). Az 1. láb tüskéi a 2. íz 2/3-ával egyenlők. Szem : halánték = 17 : 14. 6—7 mm.

Endemikus, szárazságot, meleget kedvelő faj. A Duna—Tisza közéről, Kőszegről és Oroszmezőről ismert. (V—IX.) Homoki keserűfű, petrezselyem virágjait látogatja

gibbominus HPT.

H í m e k

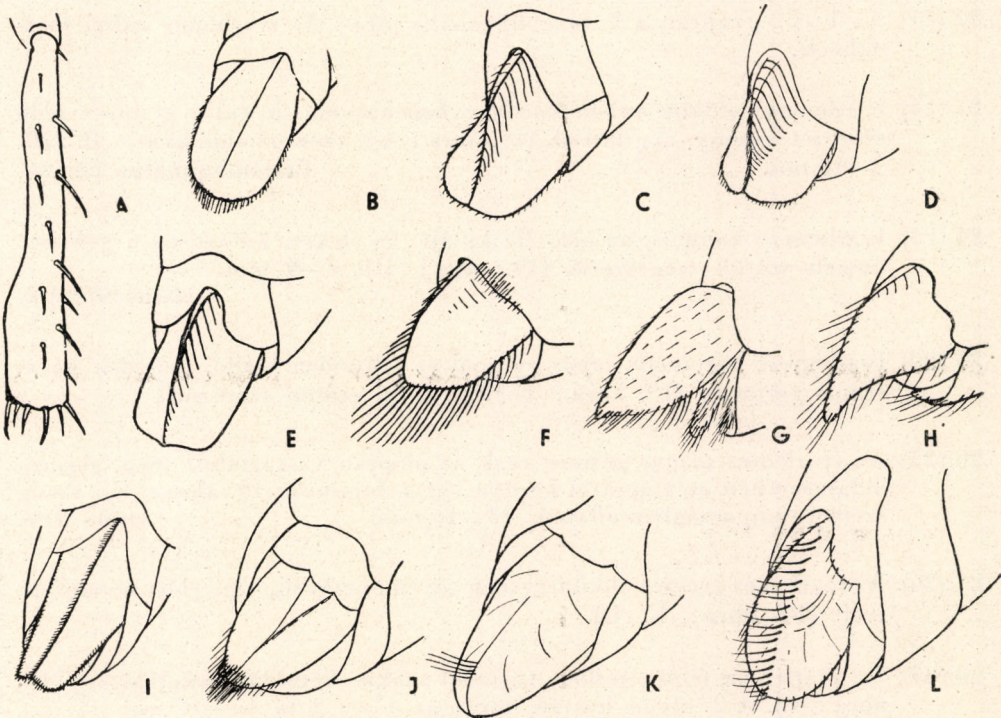
- 1 (4) Fekete, a lábak részben pirosak.
- 2 (3) A pontszemek derékszögben állnak. A fejpajzs igen finoman kikerekített. 7 mm
[apicalis LIND.]
- 3 (2) A pontszemek tompaszögben állnak. Szem : homlokfél = 16 : 22. A fejpajzs ívelten kikerekített. 5 mm
[haematopus LEP.]
- 4 (1) Különböző színezetűek, a potroh részben piros vagy a lábak feketék.
- 5 (6) A szem feltűnően keskeny, a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (9 : 14). Fekete, a 2. hátlemez, ritkán az 1. is (legalább annak hátulsó szegélye) piros. A szárnysejtek a szárnycsúcstól messze állanak. 4,5—6 mm
leucopterus DHLB.
- 6 (5) A szem szélesebb.
- 7 (8) Fekete testét, különösen friss példányokon csaknem teljesen befedi a sűrű, hamuszürke finom pehelyszőrözet. Az elülső szárny sötét szárnycsúcsa élesen elhatárolt. Az utóhát csupasz, fekete, jól elkülönül, az utópajzs hosszának felével egyenlő. 4—6 mm — H a m u s z i n ű
ú t o n á l l ó **plumbeus** F.
- 8 (7) A testet hamuszürke pehelyszőr nem fedi. A szárnyon levő sötét szegély nem oly élesen határolt.
- 9 (16) Mindkét szárny csúcsa füstös, a könyökér csaknem eléri a szárny-szegélyt. Fekete, kisebb fajok. A potroh kétoldról összenyomott, emellett gyakran az egyes szelvények egymásba húzódtak.
- 10 (13) Áltorszelvénye sima, fényesen csillogó, fehéren szőrözött.
- 11 (12) Áltorszelvénye széles és sekély barázdával. A 3. lábszár külső töve fekete, világos folt nélkül. 4—5 mm
sericeus LIND.
- 12 (11) Áltorszelvénye sima, barázdá nélkül. A 3. lábszár külső töve kicsiny, fehér folttal. Utóhát : utópajzs = 6 : 7, szem : homlokfél = 10 : 15. 6 mm.

Valószínű endemikus faj. Csak a Csepel-szigetről került eddig elő

hungaricus MÓCZÁR

- 13 (10) Áltorszelvénye karcolt, hálószerű felülettel, gyengébben fénylő.
- 14 (15) A potroh fekete, a 3. lábszár fehér folttal. Az utóhát hosszanti irányban élesen kettéosztott, a szem a homlok fél szélességének felével csaknem egyenlő. Áltorszelvénye hosszanti barázdával. Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott, finom, hosszabb szőrökkel fedett. 3–5 mm
cinctellus SPIN.
- 15 (14) Az 1–2. szelvény és a lábak egy része piros. A 3. lábszáron nincs fehér folt, az előháton 2 fehér folt lehet. Az utóhát hosszanti barázdája elmosódott, alig látható. A szem a homlok fél szélességével csaknem egyenlő. Ivarlemeze két oldalról teljesen összenyomott karélyhoz hasonló, legtöbbször behúzódtott, s így alig látható. 5–6 mm
nubecula COSTA
- 16 (9) Mindkét szárny csúcsa sötéten szegélyezett. Nagyobb fajok, potrohuk fekete és piros, csak igen ritkán egyszínű fekete. A karomfésű jól fejlett, dús, hosszabb, mint a karom hosszának fele.

19. ábra. A—B: *Pompilus minutulus* DHLB.; A: ♂ 3. lábszára; B: ♂ ivarlemeze — C: *P. fumipennis* ZETT. ♂, D: *P. nostras* KOHL ♂, E: *P. rufus* HPT. ♂, F: *P. usurarius* TOURN. sensu HPT. ♂, G: *P. fuscomarginatus* THOMS. ♂, H: *P. spissus* SCHDTE. ♂, I: *P. ausus* TOURN. ♂, J: *P. trivialis* DHLB. ♂, K: *P. unguicularis* THOMS. ♂ és L: *P. gibbominus* HPT. ♂ ivarlemeze (Eredeti)

- 17 (18) A 3. lábszár belső oldala erősen kivájt, homorú (19. ábra : A). Ivarlemeze lapos, végén lekerekített (19. ábra : B). Alapján gyenge, hosszanti kiemelkedés nyomával. Szem : homlokfél = 11 : 14. 5—9 mm
minutulus DHBL.
- 18 (17) A 3. lábszár belső oldala rendes, nem kivájt.
- 19 (30) Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott vagy háromélű, lapos alappal és feltűnően meredek, hosszanti kiemelkedő gerinccel (19. ábra : C—H).
- 20 (25) Ivarlemeze oldalról erősen összenyomott (19. ábra : F—H). A fej alig szőrözött. Elülső, a karmokat viselő lábfejeze háromszor olyan hosszú, mint végső szélessége.
- 21 (22) Csak a 2. hátlemez piros, néha csak az elülső szegélye. Ivarlemeze oldalról feltűnően erősen összenyomott, gerince, különösen ennek alsó éle feltűnő (19. ábra : F). Halánték : szem = 11 : 25, a 3. csápíz a csáptővel egyenlő, szem : homlokfél = 18 : 22, illetve 18 : 25. 10—11 mm
usurarius TOURN. sensu HPT.
- 22 (21) Az 1—2., gyakran a 3. potrohlemez is piros. Az ivarlemez szőrei rövidebbek.
- 23 (24) Ivarlemeze oldalnézetben kardhegyhez hasonló, a külső gerincét fedő szőrözlet kicsiny, alig látszik (19. ábra : G). Szem : homlokfél = 16 : 20. 7—10 mm
fuscomarginatus THOMS.
- 24 (23) Ivarlemeze kampós, az alsó éle kivájt, az éleket, különösen a gerincet hosszú szőrök szegélyezik (19. ábra : H). 6—9 mm
spissus SCHDTE.
- 25 (20) Ivarlemeze háromélű, lapos alappal és feltűnően kiálló, meredek hosszanti gerinccel (19. ábra : C—E). A fej erősen szőrözött.
- 26 (27) Az ivarlemez magas gerince csak az alapján vastagodott meg, gerince oldalnézetben az alapjától kezdve végig domború (19. ábra : E). Pontszemei tompaszögben állanak. 13—16 mm
rufus HPT.
- 27 (26) Az ivarlemez gerince oldalnézetben tövén domború, vége előtt homorúan ívelt (19. ábra : C—D).
- 28 (29) Az ivarlemez felülnézetben téglalap alakú, kétoldalt lekerekített (19. ábra : C). A 3. olyan hosszú, mint az 1. és 2. íz. 12—14 mm
fumipennis ZETT.
- 29 (28) Az ivarlemez felülnézetben inkább széles ék alakú, középen igen finoman kicsípett, sarkai tompaszögűek (19. ábra : D). 10 mm
nostras KOHL.

- 30 (19) Ivarlemeze oldalról sokkal kevésbé összenyomott, legtöbbször egész felülete domború s nem hosszanti gerinccel ellátott.
- 31 (34) Az ivarlemez egész rövid szőrökkel fedett, rajta meredeken felálló szőrsor vagy szőrcomó sohasem látható (19. ábra : I—J).
- 32 (33) Az ivarlemez hosszanti irányban végig tetőszerűen felemelt, oldalai meredek, vége csaknem egyenesen lemetsett. Gerince, vége apró szőrrel szegélyezett (19. ábra : I). Az utóhát az utópajzsnál rövidebb. A 3. könyöksejt háromszögletes. Pontszemei derékszögben állnak. Áltorszelvénye selyemcsillóságú, mint az *unguicularis*-nál. Szem : homlokfél = 11 : 12, szem : halánték = 16 : 8. 6 mm **ausus** TOURN.
- 33 (32) Az ivarlemez lapos, közepe keskeny, hosszanti kiemelkedéssel. Ivarlemeze egyenlőszárú háromszöghöz hasonló, csúcsa azonban lekerekített és itt rövid, sűrű szőrrel borított, másutt szőrözete ritka (19. ábra : J). Pontszemei derékszögben állanak. Szem : homlokfél = 10 : 15 (= *Psammochares gibbus* auct. ♂, 1942-ig) **trivialis** DHLB.
- 34 (31) Az ivarlemez teljes hosszában, vagy csak a vége előtt feltűnően elálló szőrsor, vagy szőrcomóval (18. ábra : A, F, 19. ábra : K—L).
- 35 (38) Az ivarlemez végső harmadáról egy feltűnően hosszú (az ivarleme, kiálló hosszának 2/3-ával egyenlő), merőlegesen elálló szőrcomó ered (18. ábra : A, F).
- 36 (37) Az ivarlemez domborúan felemelt, gerince azonban a tövétől a közepéig benyomott. Az ivarlemez csúcsa rövid serteszőrökkel szegélyezett, a különálló szőrcomót és az egész területet borító apró szőrözete között nincs átmeneti nagyságú szőrözete (18. ábra : F). Az utóhát az utópajz 2/3-ával egyenlő. A 3. csápíz a csáptőnél hosszabb. 8—11 mm **abnormis** DHLB.
- 37 (36) Ivarlemez domborúban felemelt, gerince azonban nem benyomott oldalnézetben a tövén domború, a szőrcomó után pedig homorúan ívelt. A gerinc mentén a hosszú, elálló szőrcomó után a csúcsig fokozatosan rövidebb szőrök erednek (18. ábra : A). Az utóhát az utópajzsnál csak kevéssel rövidebb (4 : 5), a 3. csápíz a csáptőnél rövidebb (10 : 13). Szem : homlokfél = 10 : 13. 6 mm **Wesmaeli** THOMS.
- 38 (35) Az ivarlemez szőrözete jóval rövidebb, legfeljebb a lemez 1/4—1/3-át éri el, ez azonban nem tömörült szőrcomóvá (19. ábra : K—L).
- 39 (40) Az ivarlemez az első 2/3-ban szélesen lapított, fénylő, egész felületén meglehetősen erősen szőrözött. A gerinc hosszanti irányban fokozatosan hátradúló, egyenletes magasságú szőrrel ellátott (19. ábra : L). A 3. csápíz a csáptő hosszát majdnem eléri (13 : 15). Szem : homlokfél = 14 : 15. 7 mm **gibbominus** HPT.

- 40 (39) Az ivarlemez sokkal keskenyebb, domborúbb, felülete egész finoman szőrözött, a csúcsa előtt hosszanti irányba sorakozó, néhány különböző magasságú, hosszabb szőrszál látható (19. ábra : K). A 3. csápíz a csáptő hosszával egyenlő. 6—7 mm (= *Psammochaeres gibbus* auct. ♂ 1942-ig) **unguicularis** THOMS.

8. nem : *Sophropompilus* ASHM.

Túlnyomóan fekete fajok, a potroh eleje piros, legtöbbször az 1. hátlemeze töve is fekete. A fejpajzs olyan széles vagy ritkán keskenyebb, mint a csápok eredési helyén a homlok. A homlok legtöbbször óraüvegszerűen domború. A hátpajzs a vége felé sohasem felemelt. Utóháta mindig igen rövid, középen összeszűkül, kétoldalt előrefelé kissé ívelten meghosszabbodott. Áltorszelvényének lehajló része teljesen vagy csak két oldalán könnyedén benyomott, vagy legalább lapított. A 2. és 3. lábak karmai igen megnyúltak, kis foggal, a karompárna kicsiny, a karomfésű alig észrevehető (3. ábra : E). A ♀ csápja közepe felé megvastagodott, a csápvég felé ismét elvékonyodó (20. ábra : A). Az utolsó csápíz nyúlánk, kihegyezett, inkább hosszabb, mint az utolsóelőtti íz. Az 1. lábfejtőíz ásótüskéi jól fejlettek. A ♂ teste nyúlánk, előtora előrefelé, áltorszelvénye hátrafelé összemenő.

Túlnyomórészt Közép-Európából, főleg Németországból ismertek. Néhány fajuk a palearktikus faunartományban elterjedt. Nehezen elkülöníthető fajok, meghatározásuk különösen a hímeké, az útonállódarazsak között a legbizonytalanabb. Hazánkban 13 fajukat sikerült kimutatni, további 4 faj előfordulása várható.

Mind táplálékélősködő. Nem ásnak ivadékbölcsőt, hanem a más útonállódarazsak ivadékbölcsőjében látszólag biztonságba helyezték, megbénított és petével ellátott pókokat kutatják fel. A felfedezett ivadékbölcsőbe vezető járat eltömítő laza földjét vagy homokját kikaparják, behatolnak az ivadékbölcsőbe, ott az ivadékbölcsőt készítő útonállódarazs petéjét szétrágják, majd saját petéjüket a táplálékpókra helyezve, a járatot ismét betömik.

N ő s t é n y e k

- 1 (4) Fej a szemek mögött hengeresen meghosszabbodott, a pontszemek tompaszögben állanak.
- 2 (3) Halántéka a szem szélességénél csak kevéssel keskenyebb, de legalább annak 3/4-e. Halánték : szem = 15 : 18 vagy 15 : 20. A 2. és 3. könyöksejt alapja egyenlő, felül alapjának felére is elkeskenyedett (20. ábra : C). POL : OOL = 15 : 12 vagy 13 : 12. A csáptő a 3. csápíznél hosszabb (17 : 14) (20. ábra : A). Előháta, áltorszelvénye feltűnően megnyúlt. Előhát szélessége : középső hossza = 45 : 25 vagy 50 : 25, utóhát : utópajzs = 3 : 6. Az 1. lábfejtőíz 3. (utolsó) tüskéje a mellette levő 2. lábfejiz hosszával megegyező. 7—12 mm.

Mediterrán, Franciaországtól, Dél-Svájctól, Olaszországtól a Kaukázusig elterjedt, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Ritka. Simontornyan, Pakson, Sukorón, Körösladányban, Kéthalmon gyűjtötték. (VI—IX.) Murok, pusztai kutyatej virágján lakmározik

Magrettiü KOHL

- 3 (2) Halántéka keskenyebb, a szem szélességének legfeljebb fele. A 2. könyöksejt alapja majdnem kétszer olyan széles, mint a 3. sejté, mindkettő felül erősen összeszűkül (1. ábra : E). POL : OOL. A csáptő a

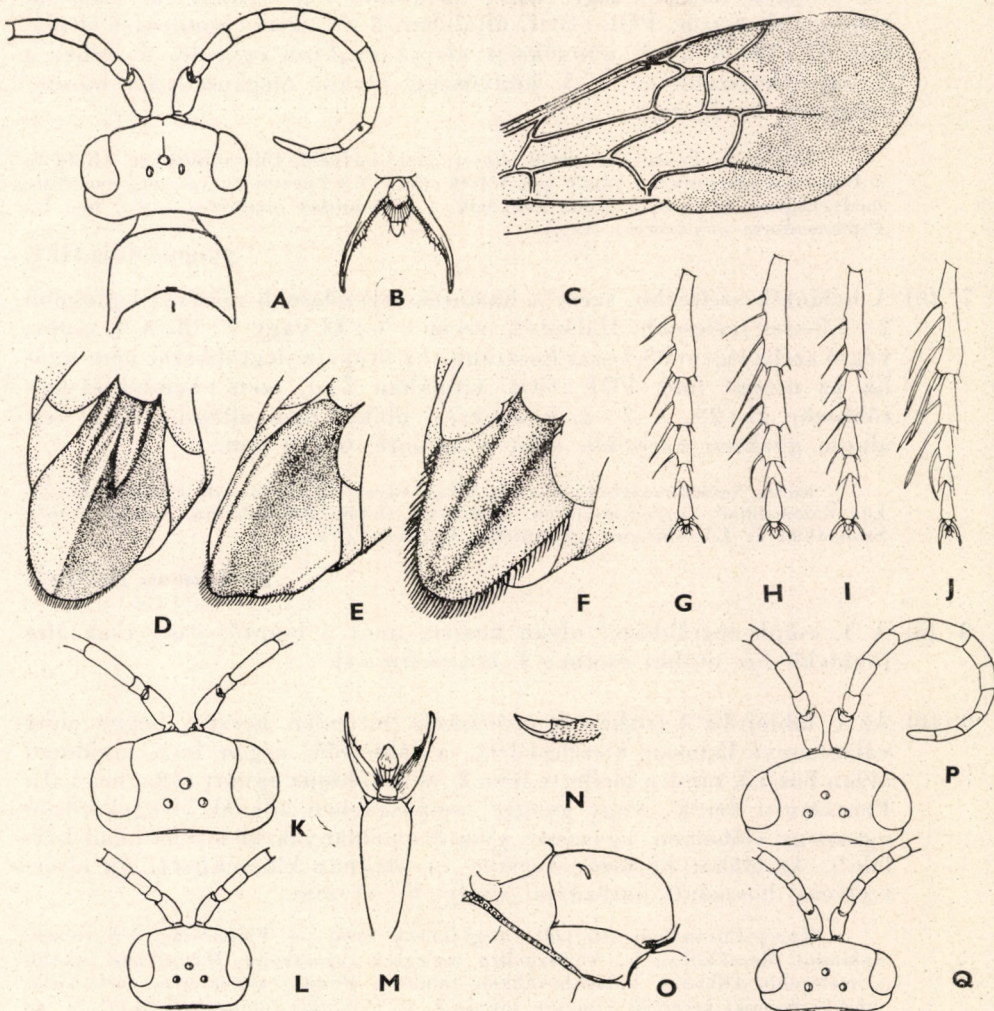

3. csápíz hosszával egyenlő. Előháta hátulsó szegélyének közepe kímetszés nyomával, utóháta igen rövid, sima. Az 1. lábfejtőíz 3. tuskéje a mellette levő 2. lábfejtíz hosszával megegyező. 9–11 mm.

Budapestről és Németországból írták le. (VIII–IX.)

differentis HPT.

4 (1) A fej a szemek mögött nem hosszabbodott meg, gyakran erősen elkeskenyedett.

20. ábra. A—C: *Sophropompilus Magrettii* KOHL; A: feje és előháta; B: lábkarma; C: elülső szárnya — D: *S. crassicornis* SHUCK. ♂ és E: *S. contemptus* TOURN. ♂ ivarlemeze — F—G: *S. pinguicornis* HPT.; F: ♂ ivarlemeze; G: ♀ 1. lába — H: *S. proximus* DHLB. ♀, I: *S. crassicornis* SHUCK, ♀ és J: *S. pectinipes* L. ♀ 1. lába — K—L: *Tachyagetes filicornis* TOURN.; K: ♀ feje; L: ♂ feje — M—Q: *Evagetes dubius* LIND.; M: lábkarma; N: karomvége; O: ♀ áltorszelvénye oldalról; P: ♀ feje; Q: ♂ feje (A—C, K—Q: HAUPT —, D—J: WILCKE nyomán)

- 5 (8) A 3. csápíz a csáptőnél mindig lényegesen rövidebb (11 : 16), ritkán csak 10 : 12, ekkor azonban az 1. lábfejíz végső (3.) ásótüskéje a 2. lábfejíz hosszával egyenlő (20. ábra : G) s az ásótüske is mindig egyszínű, sötét. A pofa igen keskeny.
- 6 (7) A halánték feltűnően keskeny, a szem a halánték legszélesebb részénél (2,9) 3—4-szer szélesebb. Halánték : szem = 6 : 17 vagy 6 : 20, esetleg 5 : 20. A 4. csápíz csak 1/3-dal hosszabb, mint amilyen széles a végén. Az utópajzs közepén legtöbbször az utóhát fölé nyúlik, azt csaknem teljesen eltakarja. POL : OOL általában 8 : 9, szem : homlokfél általában 12 : 19. A 2—3. könyöksejt alapja gyakran egyenlő, de lehet a 2. sejté hosszabb is. A 3. könyöksejt olykor megközelítően háromszögletes. 6—11 mm.

Közép- és Észak-Európából ismert. Melegkedvelő, túlnyomóan az Alföld és a Dunántúl alacsonyabb tájain gyűjtötték. (VI—X.) Pusztai kutyatejen, murokon, medvetalpon, szarvaskocsordon tanyázik (= *Pompilus pectinipes* LIND. nec L., *Psammochares amplicornis* HPT.)

pinguicornis HPT.

- 7 (6) A halánték szélesebb, szem a halánték legszélesebb részénél legfeljebb 2—2,5-szer szélesebb. Halánték : szem = 6 : 13 vagy 7 : 18. A 4. csápíz végső szélességénél 3/4-szer hosszabb. Az utópajzs legtöbbször nem nyúlik az utóhát fölé. POL : OOL általában 7 : 7, szem : homlokfél legtöbbször 11 : 20. A 2—3. könyöksejt alakja nem állandó. A 2. sejt alapja gyakran nagyobb, mint a 3. sejté. 6—10 mm.

Eddig Németországból ismerték. Melegkedvelő fajnak látszik. Faunaterületükön Zamárdiban, Órszentmiklóson, Pestimrén, Ócsán, Alsódadason, ezenkívül még Szabadkán és Lőcsefüreden gyűjtötték. Murokon. (VI—IX.)

alamanicus BLÜTHG.

- 8 (5) A 3. csápíz legtöbbször olyan hosszú, mint a csáptő, vagy csak alig rövidebb (az utóbbi esetben l. *crassicornis*-t).
- 9 (10) Az 1. lábfejtőíz 4 (ritkán 3) ásótüskéje feltűnően hosszú, hegye előtt valamennyi laposan kiszélesedett, a lábfejtőíz végén levő majdnem olyan hosszú, mint a mellette levő 2. és 3. lábfejíz együtt (20. ábra : J). Pontzemei derék-, vagy gyenge tompaszögben állanak (Nagykőrösön ugyanegy élőhelyen, egyszerre gyűjtött példányok között is akad két-féle!). Az előhát hátulsó szegélye ív alakban kikerekített. Az ártorszelvény hosszanti barázdája sekély. 6—11 mm.

Közép-Európában elterjedt, megtalálták Svéd- és Finnország déli részén, valamint Marokkóban is. Valószínűleg meleghez ragaszkodó. Hazánkban inkább a melegebb Alföldön, homokbuckákon találták. Pusztai kutyatejen, sarlófüvön, murok, homoki keserűfű virágján tanyázik. A *Pompilus fumipennis* ZETT. és az *Episyron rufipes* L. fészekélősködője (= *aculeatus* THOMS., *Psammochares 4-spinosus* KOHL) — Homoki úton álló

pectinipes L.

- 10 (9) Az ásótüskék rövidebbek, általában csak a 2. lábfejíz hosszát érik el, vagy annál csak kissé hosszabbak.

- 11 (16) A pofák feltűnően szélesek, elülső szélességük legalább a 3. csápíz tövének szélességével megegyező. Pontszemei tompaszögben állanak.
- 12 (13) A halánték feltűnően széles, a szem szélességével egyenlő. A pofa elülső része a 4. csápíz alapjának, hátulsó része a 4. íz végének szélességével egyenlő. POL az OOL 3/4-ével egyenlő, a szem a homlokfél 2/3-ával megegyező. A 3. könyöksejt alapja a 2.-nél szélesebb, felül kissé összehúzóult. Előháta ívelten kikerekített. 11 mm.

Németországban írták le, előfordulása faunaterületünkön is várható

[*lusaticus* BLÜTHG.]

- 13 (12) Halántéka jóval keskenyebb, legfeljebb a szem fél szélességével egyenlő.
- 14 (15) A pofák elülső része olyan széles (4 vagy 3), mint a csáp töve, hátulsó része viszont (5) a 3. csápíz végső szélességével megegyező. A 2–3. könyöksejt alapja általában megegyező, a 3. könyöksejt felül többé-kevésbé háromszögletesre összesűkül. Szem : halánték = 16 : 9, szem : homlokfél = 10 : 19. 8–11 mm.

Elzászból írták le. Meleghez ragaszkodó. Hazánkban Somogyban, Simon-tornyan, Budapesten, Jászberényben, Órszentmiklóson, Apajpusztán, Kiskunfélegyházán és Kéthalomon gyűjtötték. Cickafarkon. (VIII.)

sinuatus HPT.

- 15 (14) A pofák keskenyebbek, legfeljebb hátul olyan szélesek, mint a csápíz töve (4 : 4). A 2. könyöksejt alapja mindig szélesebb, mint a 3. könyöksejté, az utóbbi többé-kevésbé háromszögletes, gyakran nyeles. Szem : halánték = 15 : 8. A 3. csápíz a csáptóval egyenlő. 8–11 mm.

Németországban írták le. Elterjedése az előző fajjal megegyező : Balaton-széplak, Budapest, Órszentmiklós, Jászberény, Ócsa, Apajpuszta, Dömsöd, Paks, Kiskunfélegyháza, Kéthalom. (VII–IX.) Murokon, ördögsekéren, közönséges cickafarkon tanyázik

Pauli HPT.

- 16 (11) A pofák sokkal szűkebbek, még hátul, a 3. csápíz tövénél is mindig keskenyebbek.
- 17 (26) Az előtor hátulsó szegélye tompaszög alakúan kimetszett.
- 18 (21) Az 1. lábfejtőíz utolsó ásótüskéje a mellette levő 2. lábfejtőíz hosszával legfeljebb megegyező, azt sohasem múlja felül.
- 19 (20) Áltorszelvénye hosszanti barázdával. Az ásótüskék sötétek vagy végük rozsdavörös. A lábfejtőíz utolsó tüskéje gyakran rövidebb, mint a 2. lábfejtő (20. ábra : I). Szeme a homlok fél szélességének felénél kissé szélesebb (9 : 17). POL : OOL = 8 : 8, szem : halánték általában 8 : 15. Az erecske külső érintkező. A 2–3. könyöksejt alapja egyenlő. 8–10 mm.

Európában elterjedt, kevésbé igényes faj. Faunaterületünkön Simon-tornyan, Zsámbékon, Órszentmiklóson, ezenkívül Lipiken, Vaganski Vrh, Bogsánbányán,

Ferencfalván gyűjtötték. (VII—IX.) Pusztai kutyatej, sarlófű, murok virágján tanyázik. A *Pompilus unguicularis* THOMS. és *Evagetes dubius* LIND. fészekéldője (= *Pompilus campestris* WESM.)

crassicornis SHUCK.

- 20 (19) Áltorszelvényén nincs hosszanti barázda, az utóhát mögött közepén azonban kisebb mélyedés látható. Az ásótüskék többé-kevésbé rozsdavörösek, a lábfejtőizen ülő utolsó tüske hossza legtöbbször a lábfejéssel megegyező. A szájjvédő mélyen, tompaszög alakban kimetszett. A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott. A szem a homlok fél szélességének $3/4$ -ével egyenlő. Az erecske egybefolyó. 9 mm.

Németországból ismert, előfordulása várható

[**subglaber** HPT.]

- 21 (18) Az 1. lábfejtőíz utolsó ásótüskéje hosszabb, mint a mellette levő 2. lábfejíz. A pontszemek tompaszögben állnak.

- 22 (23) Nagyobb faj, 10—11 mm. Ásótüskéi erőteljesek, nyúlánkak, hegyezetek (20. ábra : H). Az erecske egybefolyó. A 2—3. könyöksejt alapja csaknem egyenlő. POL : OOL = 9 : 10, szem : homlokfél = 13 : 22, halánték : szem = 8 : 18. A fejpajzs kikerekített, sima, fénylő szegéllyel. Áltorszelvényének hosszanti barázdája sekély. A belső szemkeret csak alsó részében párhuzamos.

Észak- és Közép-Európában elterjedt. Faunaterületünkön csak Pestimrén, Simontornyán és a Déli Kárpátokban gyűjtötték. (VII—VIII.) Pusztai kutyatejen, sarlófűvön, szarvaskocsordon, murokon tanyázik. *P. fumipennis* ZETT. fészekéldője

proximus DHLB.

- 23 (22) Kisebb fajok, 7—9 mm. Az ásótüskék vékonyak.

- 24 (25) Áltorszelvényének barázdája mély. Fejpajzsa gyengén, ívelten kikerekített, fényes, keskeny szegéllyel. POL kisebb, mint OOL. A szem a homlok fél szélességének $2/3$ -ával egyenlő. Halántéka a szem $2/3$ -ával megegyező. Az erecske gyenge külső érintkező. A 2—3. könyöksejt alapja egyforma, az utóbbi felül alsó szélességének $1/4$ -ére elkeskenyedett. A potroh eleje feltűnően sötétpiros. A fejtető kevésbé domború. Belső szemkerete végig párhuzamos. 9 mm.

Németországban írták le, előfordulása várható

[**subnudus** HPT.]

- 25 (24) Áltorszelvényének barázdája gyenge. A fejpajzs alsó szegélye egyenesen levágott, fénylő, sima szegéllyel. POL : OOL = 4 : 3. A szem a homlok fél szélességének felénél alig szélesebb. Halántéka a szemszélesség felével egyenlő. A fejtető domborúbb. 7,5 mm.

Németországból írták le. Szigetszentmiklósról került elő egyetlen példánya. (V.)

coelestis BLÜTHG.

- 26 (17) Az előhát hátulsó szegélye ívelten kikerekített, legfeljebb közepén kis tompaszögű kimetszés nyomával.
- 27 (28) A pontszemek egymástól és az összetett szemektől egyenlő távol állanak. Az elülső pontszemek a hátulsóknál jóval nagyobbak, a hátulsó pontszemektől olyan távol vannak, mint a hátulsók másfélszeres átmérője. Az erecske külső érintkező. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő, felül a 2. alapjának felére, a 3. negyedére összeszűkült. A 3. csápíz a csáptővel egyenlő. Halántéka legalább olyan széles, mint a szemszélesség fele. 8—9 mm.

Budapestről és Olaszországból írták le

arcuatus HPT.

- 28 (27) A pontszemek az összetett szemekhez közelebb állanak, mint egymáshoz, az elülső pontszem nem feltűnően nagy, a hátulsóktól való távolsága is rendes.
- 29 (30) Az ásótüskék rövidek, zömökek, sötétek, a lábfejtőíz utolsó tüskéje a mellette levő 2. lábfejíz hosszának csak 2/3-át éri el. A szem a homlokfél felénél legfeljebb csak kissé szélesebb (12 : 21 vagy 9 : 17). Az erecske gyenge külső érintkező. Nagyobb, frissebb példányokon különösen a fej alsó oldala, a csípők, a potroh hasoldala, olykor a csáptő, a fejtető és az 1. szelvény oldala hosszú, elálló szőrözettel fedett. Az előhát hátulsó szegélyének közepe finoman kimetszett. A 2. könyöksejt alapja a 3.-nál csak kevéssel rövidebb, majdnem négyszögletes, a 3. könyöksejt felül alapjának 1/4-ére összeszűkült. A fej a szemek mögött nem szélesedett ki. POL : OOL = 13 : 11, szem : halánték gyakrabban 10 : 18, ritkán 9 : 19. 8—12 mm.

Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában elterjedt. Melegkedvelő. Faunaterületünkön inkább az Alföldön gyűjtötték, de előkerült a Mecsekben (Tettye), továbbá Kassán és a Németbogsán környéki hegyekből is. (V—VIII.) Pusztai kutya-tejen tanyázik (= *hirsutus* BLÜTHG., *Psammocharis subarcuatus* HPT., WILCKE, MÓCZÁR ♀♂ nec SCHCK., *Psammocharis implicatus* HPT.)

contemptus TOURN.

- 30 (29) Az ásótüskék hosszúak, karcsúak, kissé meggömbültek, világosak, az utolsó tüske a 2. lábfejíz hosszát is kissé túlhaladja. A szem a homlokfél legalább 2/3-ával egyenlő (10 : 15 vagy 9 : 16). Az erecske egybefolyó, gyakran gyenge külső érintkező. Testszőrözete igen gyér. Előháta hosszú, ívelt. A 2—3. könyöksejt csaknem szimmetrikus, alapjaik egyenlők, a 2. felül alapjának 1/4-ére, a 3. gyakran háromszögűre összeszűkült. POL = OOL, szem : halánték 16 : 8 vagy 16 : 6. 7—10 mm.

Közép- és Dél-Európában elterjedt. Meleghez ragaszkodó. Kizárólag az Alföldön és a Dunántúl déli részén találták. (VI—IX.)

Sahlbergi F. MOR.

H í m e k*

- 1 (2) Az előhát erőteljesen megnyúlt, hátul kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú középen, hátulsó szegélye ívelt, középen tompaszögű. Áltorszelvénye megnyúlt. Testét csak finom, barna csillogású szőrözet borítja. Pontszemei tompaszögben állnak. Ivarlemeze kicsiny, hosszanti irányban középen gyenge gerinccel, vége felé elkeskenyedő. 8–10 mm
Magrettii KOHL
- 2 (1) Előhát rendes, nem megnyúlt.
- 3 (4) Ivarlemeze kissé felemelt a tövén, kétoldalt 1–1 kiemelkedő fényes melléngerinccel (20. ábra : D). Az 1. hátlemez hátulsó része, a 2. és gyakran a 3. alapja piros. 5–7 mm
crassicornis SHUCK.
- 4 (3) Ivarlemezén hasonló fényes csíkok nincsenek.
- 5 (6) A test fekete, legfeljebb az 1. és 2. hátlemez oldalt halvány sötétpirosan áttetsző. Ivarlemeze háromszögletes, végén lekerékített, hosszanti irányban tetőszerűen felemelt. Felülete, szegélye apró szőrökkel fedett. 10 mm
differens HPT.
- 6 (5) A potrohon feltűnően elkülöníthető a piros és a fekete szín.
- 7 (10) Csak az 1. hátlemez vége és a 2. alapja piros.
- 8 (9) Az utóhát szélesebb, az utópajzs felével egyenlő. Ivarlemeze lapos, tetőszerűen megtört, kétoldalt kissé homorú, széle rövid serteszőrökkel szegélyezett. A 2–3. könyöksejt nagyobb, nem annyira összeszűkülő. Az egyetlen ♂ példány Budapestről ismert. 7 mm.
Sahlbergi F. MOR.
- 9 (8) Az utóhát keskenyebb, mint az utópajzs fele. Ivarlemeze laposan, tetőszerűen felemelt, oldalai simák, legfeljebb kissé benyomottak. A 2–3. könyöksejt kicsiny, felül erősen összeszűkül. 6 mm
arcuatus HPT.
- 10 (7) Az 1. hátlemez vége, a 2. teljesen és a 3. alapja piros.
- 11 (12) Ivarlemeze trapézhoz hasonló, közepe hosszanti irányban meredek oldalú, erőteljesen kiemelkedő gerinccel. Az ivarlemez vége felé elkeskenyedik, csúcsán tompaszögben levágott, csúcsa körül világosan áttetsző (20. ábra : E). 7–10 mm
contemptus Tourn.

*Meghatározásuk nem mindig kielégítő, ilyenkor a nőstényekkel együtt gyűjtött példányok az irányadók. Több faj hímje eddig még ismeretlen.

- 12 (11) Ivarlemeze háromszög alakú, középen hosszanti irányban legfeljebb tetőszerűen felemelt, külön kiemelkedő gerinc nélkül.
- 13 (14) A szem keskeny, a homlok fél szélességének felénél csak alig nagyobb. (8 : 15). Az utóhát az utópajzs felénél is keskenyebb (2 : 4,5). Szőrözete nem feltűnő. Halánték : szem = 5 : 14. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő. POL : OOL = 8 : 8. Ivarlemeze tetőszerűen erősen felemelt, csúcsa meglehetősen hegyes, zömök szegélysertékkal. 7—9 mm
pectinipes L.
- 14 (13) A szem szélesebb, a homlok fél szélességének 2/3-ával egyenlő (11 : 17,5). Az utóhát az utópajzs 1/3-ával egyenlő (2 : 6). Szőrözete erősen fejlett. Halánték : szem = 6 : 16. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő, felül nem annyira összeszűkülő. POL : OOL = 9 : 9. Ivarlemeze kissé laposabb tetőszerűen felemelt, csúcsa hegyes, zömök szegélysertékkal (20. ábra : F). 6—7 mm
pinguicornis HPT.
- 15 (16) Nagyobb, 8—11 mm. Ivarlemeze keskeny háromszög alakú, igen lapos tetőszerűen megtört, gerince mentén hosszú szőrök erednek (oldalnézetben látható)
proximus DHLB.
- 16 (15) Kisebb, 5,5 mm. Ivarlemeze lándzsa alakú, felülete tetőszerűen megtört, a gerinc csak apró, de sűrű, a vége felé hosszabb, lazább és hátra irányuló barna szőrözettel. Az utóhát az utópajzs hosszának mintegy 1/3-a. Áltorszelvénye barázda nélküli, az alapján, közvetlenül az utóhát mögött, kerek mélyedés van
[foveolatus BLÜTHG.]

9. nem : *Evagetes* LEP.

Fekete, a potroh elülső része piros. A csáp rövid és meglehetősen vastag (20. ábra : P, Q). A rágók 2-fogúak. Homloka óraüvegszerűen domború. Az előhát hátulsó szegélye laposan ívelt, kétoldalt többé-kevésbé határozott csúcsban végződik. A szárnyak szegélye, sugársejtje füstös. Az elülső szárny 2 könyöksejttel. A ♀ lába ásótüskével és karomfoggal (20. ábra : M, N), a többi láb legtöbbször karomfog nélkül, a ♂ 1. lábkarma belül hasított, kívül mint a többi karomfoggal. Karomfésűje gyengén fejlett. A ♀ utolsó hátlemeze ritkán szőrözött.

Közép- és Nyugat-Európában, Svédországban elterjedt. Megbénított pókokat szállít magakészítette ivadékbölesökbbe.

— — Az utóhát igen keskeny. Áltorszelvénye erősen domború (♀) (20. ábra : O). A hátulsó szárny kereszttere (♀) saját hosszát felülmúló távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : B). Pontszemei tompaszöveget alkotnak. A szem a homlokfél 3/4-ével egyenlő (12 : 19). A 3. csápíz a csáptőnél csak kevéssel rövidebb (13 : 15). Halánték : szem = 7 : 18. A ♂ potroha csaknem teljesen fekete a lapos áltorszelvény selyemfényű, fehér szőrözettel. 5—7,5 mm.

Észak- és Közép-Európában elterjedt, valószínűen a szárazságot kedveli. A Duna—Tisza közén, Párkányon, Simontornyán, valamint Bogsánbányán gyűjtötték. Sarlófüvön, murokon. *Pterotricha*, *Gnaphosa* pókokat zsákmányol. (VI.)

dubius LIND.

Megjegyzés. Szárnyerezete variáló. A Szabadkáról (leg. TAUBERT) származó 5 példányon (4 ♀ : 1938. IX. 26., 1 ♀ : 1938. X. 4.) a 3. keresztér is kifejlődött, ezért 3 könyöksejtje volt. Egyebekben a törzsalakkal megegyezett.

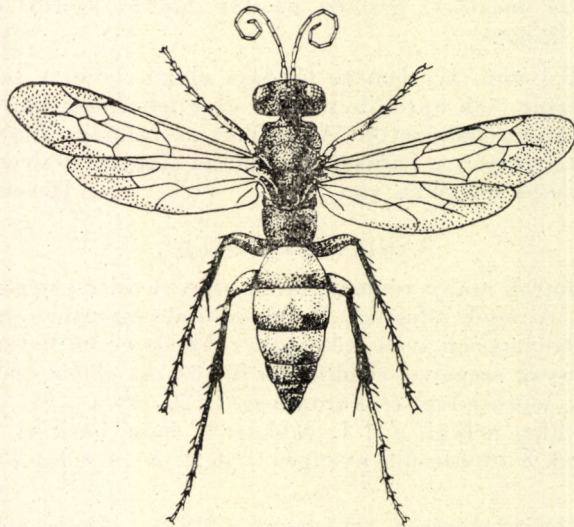

10. nem : **Anoplius** DUF.

Fekete, egyes fajok potroheleje részben piros. A csáp karcsú, a rágók 2—3 foggal. Az előhát a hímeknél előrefelé elkeskenyedő, a nőstényeknél párhuzamos oldalakkal, a vállak felé nem megvastagodó. Az áltorszelvény domború, sohasem lapos vagy megnyúlt. A ♀ potrohvége merev, vastag tüskékkal borított (3. ábra : H), amelyek közül több gyakran csonka. Karomfésűje jól fejlett, a korompárna félkörívszerűen végződik, jól látható (22. ábra : A). Az 1. lábszár külső oldala sima.

A holarktikus faunaterületen elterjedt. 1 mediterrán, a meleghez, szárazsághoz ragaszkodó, 4 csaknem mindenütt előforduló, közömbös, és 3 alpesi, illetve boreo-alpesi, a nedvességhez és magasabb páratartalomhoz ragaszkodó faj tartozik e nembe. A 8 faj közül az egyiknek csak „forma”-ja él hazánkban.

Ivadékaik számára önállóan ásnak bölcst, esetleg más fészkeket használnak fel, vagy kész üregben helyezik el a legyőzött, megbénított pókot. Az ivadékbölcső bejáratát, annak lezárása után, erős sertékkal ellátott potrohvéjükkel döngölik le.

21. ábra. *Anoplius fuscus* f. *paganus* DHLB. ♀ (WILCKE nyomán)

- 1 (2) Legalább 17—22 mm-es, hatalmas faj. A szárnyak feltűnően sötétek, alig átlátszók. A ♀ 2—3. hátlemeze sárgáspiros. A fejpajzs alsó szegélye mélyen kikerekített. Ásótüskéi gyengék és rövidek. A ♂ 1. hátlemeze hátsó szegélye és a 2. hátlemez részben halványpiros, az utóbbi sötét szegélye közepén hegyesszögben előrenyúlik. Ivarlemezét a 22. ábra : B mutatja.

Pontomediterrán, egész Kínáig előnyomult faj. Meleghez, szárazsághoz erősen ragaszkodó. Nálunk csak Apajpusztán és Debrecen mellett, a Hortobágyon gyűjtötték. (VII.) A szongáliai cselőpókot bénítja meg és hurcolja ivadékbölcsőjébe (= *Pompilus aterrimus* ROSSI)

samariensis PALL.

- 2 (1) Sokkal kisebb, 6—15 mm-es, világos, részben átlátszó szárnyú fajok.

- 3 (6) A potroh elülső szelvényei pirosak, hátsó része fekete.
- 4 (5) A piros hátlemezek hátulsó szegélyén húzódo többé-kevésbé sötét csík, főleg a ♀-ek 2—3. hátlemezén, középen háromszögletesen előugró (21. ábra). A ♀ pontszemei tompaszögben állnak. Lábai feketék, a ♀ 3. combjai nagyrészt pirosak. A ♂ belső szemkerete sárga folttal, potrohvégén levő ivarlemeze hátul szélesen levágott (22. ábra: C). 6—15 mm.

Euroturáni faj. Törzsalakja (combjai mind feketék!) dél-palearktikus elterjedésű, nálunk nem él. Közömbös a környezettel szemben, mindenütt gyakori. (III—IX.) Sarlófű, farkas- és pusztai kutyatej, közönséges cickafark, halvány gyopár, hamvas zörgőfű, őszi oroszlánfog, fehér májvirág, valamint békaliliom virágjait látogatja. *Trochosa*, *Tarentula*, *Thanatus*, *Pardosa*, *Aelurillus*, *Lycosa*, *Drassodes*, *Agelena* pókokat zsákmányol. (= *fuscus paganus* MÓCZÁR, *Psammochares fuscus* L., *Pompilus viaticus* MOCSÁRY) — K ö z ö n s é g e s ú t o n á l l ó

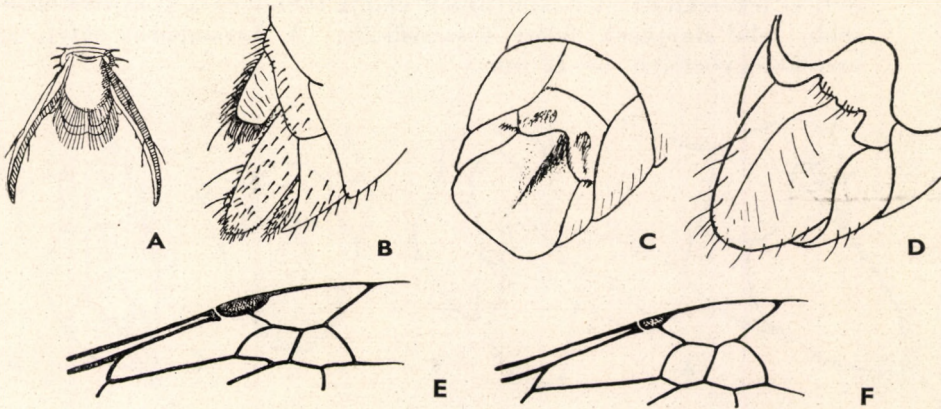
fuscus f. paganus DHLB.

- 5 (4) A hátlemezek szegélye sokkal halványabb, alig kivehető vagy hiányzik. Lábak mindig feketék. A ♀ pontszemei derékszögben állnak, 1. lába 3 zömök ásótüskével. Áltorszelvénye csaknem fénytelen vagy halvány fényű. A ♂ ivarlemeze háromszögletű, lekerekített, hosszanti gerinccel. Az utolsó előtti haslemez feltűnő mélyen kikerekített (22. ábra: D). 5—13 mm.

Palearktikus, közömbös faj, mindenütt gyakori. (V—X.) Vesszős-, magyar- és pusztai kutyatej, japán kecskerágó, közönséges cickafark, varjúháj, bógáncs, fekete bodza, murek, pasztinák, szarvaskocsord, sarlófű, homoki keserűfű, petrezselyem virágján tanyázik. *Lycosa*, *Thanatus*, *Arctosa*, *Trochosa*, *Textrix* pókokat bénít meg (= *Pompilus sabulicola* THOMS., *chalybeatus* SCHDTE)

infuscatus LIND.

- 6 (3) A potroh teljesen fekete, piros szín nélkül.
- 7 (14) A csápízek száma 12. Nőstények.

22. ábra. A—B: *Anoplius samariensis* PALL.; A: ♀ karomfésűje; B: ♂ ivarlemeze — C: *A. fuscus* f. *paganus* DHLB. ♂ és D: *A. infuscatus* LIND. ♂ ivarlemeze — E: *A. caviventris* DHLB. és F: *A. caviventris* AUR. könyöksejtjei (A, B: HAUPT —, E, F: WILCKE nyomán, C, D: eredeti)

- 8 (11) A 3. csápíz az 1. és 2. íz együttes hosszával egyenlő (18 : 18, 30 : 30).
- 9 (10) A 3. könyöksejt háromszögletes, néha nyeles. A szem a homlokfél 4/5-ével egyenlő (20 : 25). Szem : halánték = 27 : 15, POL : OOL = = 9 : 10. A szárnyjegy kicsiny. Az utóhát csaknem az utópajzs hosszával egyenlő. 7—11 mm.

Európai, közömbös faj, nálunk mindenütt meglehetősen gyakori. (V—VIII.) Vesszős kutyatejen, murokon, pasztinákon, fekete bodzán, sarlófüvön, vízparti angyalgyökéren tanyázik. *Philaeus*, *Clubiona*, *Tarentula*, *Drassodes*, *Gnaphosa* pókokat zsákmányol. Üres növény szárakban, elhagyott csigaházakban, téglafal repedéseiben vagy laza homokban fészkel

nigerrimus SCOP.

- 10 (9) A 3. könyöksejt felül nyitott, illetve sohasem háromszögletes (22. ábra : F). A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (11 : 18 vagy 12 : 19). Szem : halánték = 18 : 10, POL : OOL = 9 : 9. A szárnyjegy kicsiny. Az utóhát az utópajzs felével egyenlő (3 : 6, 4 : 7). A fej a szemek mögött nem keskenyedett el, lekerekített. 8—10 mm.

Valószínűleg Észak- és Közép-Európában elterjedt. Nedvességhez ragaszkodó. Csaknem kivétel nélkül az Alföld és Dunántúl lágjaiból, mocsaraiból, a Kisbalatonról, Vörsről, Keszthelyről, Balatonszéplakról, a Velencei-tóról, Ócsáról, Hortobágyi halastóról, Bátorligetről, továbbá Borosznóról, Órszentmiklósról és Romhányról került elő. (V—IX.) Erdei turbolyán, virágkákán, fekete nadálytőn táplálkozik. A nádszárban fészkel (= *haereticus* HPT. nec TOURN., *piliventris* MÓCZÁR részben, *carbonarius* HPT.)

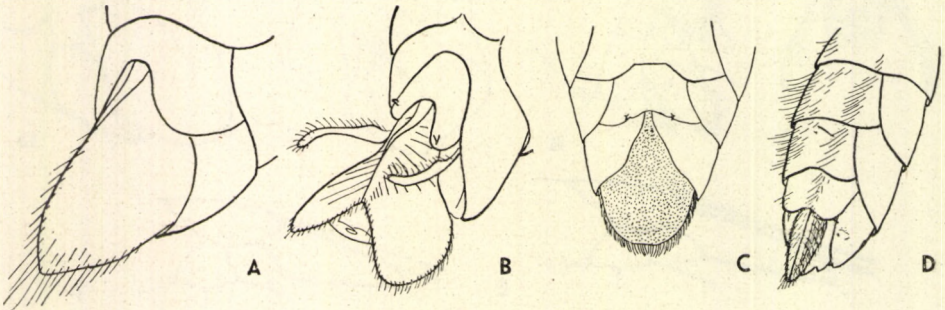
caviventris AUR.

Változata :

1. Szem : halánték = 13 : 15

var. **atricolor** MÓCZÁR

- 11 (8) A 3. csápíz hosszabb, mint az 1. és 2. íz együtt.
- 12 (13) A szárnyjegy feltűnően nagy, a szárnysejtben levő része majdnem olyan hosszú, mint a sugárérnek a szárnyjegy- és a 2. könyöksejt között levő részlete (22. ábra : E). A fej a szemek mögött erősen elkeskenyedett és lekerekített. A 3. könyöksejt alapja többnyire a 2. sejténél szélesebb, felül alapjának felére összeszűkült. A karompárna sötét, az erecske egybefolyó. 6—12 mm.

23. ábra. A : *Anoplius nigerrimus* SCOP. ♂, B : *A. concinnus* DELB. ♂ és C : *A. caviventris* AUR. ♂ ivarlemeze — D : *A. melanarius* LIND. potroha alulról (A, B, D : eredeti, C : WILCKE nyomán)

Kelet-palearktikus, elszórta Belgiumig előforduló, közömbös faj. Mindenütt meglehetősen gyakori. (VI—IX.) Petrezselyem virágján gyakori. *Pardosa*, *Lycosa* pókokat bénít (= *Pompilus haereticus* Tourn. nec HPT.)

concinus DHLB.

- 13 (12) A szárnyjegy kicsi, a sugársejtben levő része a sugárér szárnyjegy és a 2. könyöksejt között levő részletének csak mintegy fele. A fej a szemek mögött nem keskenyedett el. A 3. könyöksejt felül alapjának 1/3—1/4-ére összeszűkül. A 2—3. könyöksejt alapja egyenlő. A fej erősen szőrözött. Áltorszelvénye sima, barázda nélkül. A talpacska fehér, az erecske külső érintkező. 8—10 mm.

Boreo-alpesi faj, nedvességhez, hideghez ragaszkodó

piliventris F. MOR.

- 14 (7) A csápízek száma 13. Hímek.

- 15 (18) A 4—5. haslemez csupasz, szőrösomó nélkül.

- 16 (17) Az ivarlemez oldalról erősen összenyomott (23. ábra: A). Az elülső szárny 3. könyöksejtje csaknem mindig nyeles, a szárnyjegy kicsiny, a 3. láb 4. lábfeje szélességénél kétszer hosszabb. 7—8 mm

nigerrimus SCOP.

- 17 (16) Az ivarlemez hosszanti irányban meredek gerinchen kiemelkedő (23. ábra: B), hátulsó szegélye szélesen levágott (felülnézetben). A 3. könyöksejt csúcsa alsó szélességének legfeljebb felére szűkül össze, sohasem nyeles (22. ábra: E). 5—8 mm

concinus DHLB.

- 18 (15) A 4—5. haslemez szőrösomóval ellátott.

- 19 (20) A 4—5. haslemez középen behorpadt. A 4. haslemez mélyedésében rövid, de sűrű szőrözlet látható, az 5. hátulsó szegélye széles ívben kikerekített. Az ivarlemez lapos, fénylő, vége félkörívben, gyakrabban lapos ívben lekerekített és rövid peremszőrökkel szegélyezett (23. ábra: C). Az utóhát az utópajzs hosszának majdnem felével egyenlő. Pontszemei derék-, csaknem hegyesszögben állanak. 7—8 mm

caviventris AUR.

- 20 (19) A haslemezek nem behorpadtak, legfeljebb részben lapítottak. A szőrözlet is feltűnően elálló (23. ábra: D).

- 21 (22) A 4—5. haslemez közepén patkó alakban lapított, a lapos részek oldalain és a 3. haslemez két oldalán elálló, hosszú szőr sor ered. A szőr sorok közötti rész fénylő, csak igen rövid pehelyszőrrel fedett. A szőr sor a 4. haslemezen a leghosszabb, előtte utána rövidebb (23. ábra: D). Ivarlemez hosszanti irányban felemelt, oldalai a gerinccel csaknem párhuzamosak, felülete rövidebb, elálló szőrözlettel. A 3. könyöksejt háromszögletes. 6—8 mm.

Svédországban írták le, nedvességhez ragaszkodó faj. Előfordulása : Retyezát, Péteri tó Kiskunfélegyháza mellett, Zamárdi, Bátorligeti láp. (VI, VIII—IX.) (= *piliventris* MÓCZÁR részben, *Pompilus frigidus* AUR.)

melanarius LIND.

- 22 (21) A 4—5. haslemez közepén patkó alakban lapított, de a 4. egész felületén és az 5. tövén elálló, bozontos szőrpmat áll. A 3. haslemez csupasz. Ivarlemeze a csúcsa felé elkeskenyedő háromszög, közepén hosszanti irányban felemelt. A 3. könyöksejt nyeles. Pontszemei gyenge hegyes-szögben állanak. A 3. íz az 1. íz hosszával egyenlő. 6 mm.

Nálunk Szigetcsépen és Balatonszéplakon (VI.) gyűjtötték

piliventris F. MOR.

11. nem : *Tachyagetes* HPT.

Fekete, potrohának eleje piros. A nőtények csápjá megnyúlt, a 3. íz legalább a csáptő hosszával egyenlő (20. ábra : K). Előhátának oldalai párhuzamosak, hátpajzsa gyengén domború. Az utóhát csaknem az utópajzs hosszával egyenlő, keresztülráncolt (2. ábra : F). A hímek utóháta kissé hosszabb, elülső részén keresztülráncolt, hátulsó részén hálószerű, de lehet egész felületén is keresztülráncolt. Áltorszelvénye gyengén domború. Az elülső szárny 2 könyöksejttel, mindkét visszafutó-ér a 2-ba torkollik. Az erecske külső érintkező. A hátulsó szárny kereszttere saját hosszánál rövidebb távolságban éri el a sugáreret (2. ábra : G). Az 1. lábszár külső oldala néhány elszórt ponttal, a pontokból tüskék erednek. A pontokat finom pehelyszőr gyakran elfedi. A karomfog igen kicsiny, vagy hiányzik. A ♂ karomfogot nem visel.

A palearktikus faunartományban elterjedt, ritkán előkerülő fajok. Hazánkban mindössze 2 fajuk él.

- 1 (2) Az áltorszelvény felülete igen finom szemcsés, csak 48-szoros nagyítással láthatók a finom ráncok. A ♀ 3. csápíze az előző két íz együttes hosszával egyenlő (25 : 25). Az 1—2. és nagy részben a 3. szelvény piros. A ♂-en csak az 1—2. hátlemez sötétpiros, a fej körvonala kerek, a szemek mögött megvastagodott (20. ábra : L). Az ivarlemez megnyúlt, végén lekerekített, gerince közepén legömbölyített. ♀ : szem : homlokfél = 15 : 21, halánték : szem = 14 : 22. ♂ : szem : homlokfél = 8 : 16, halánték : szem = 7 : 14, 3. íz : csáptő = 9 : 10, hátpajzs : utópajzs = 4 : 4. 6—9 mm.

Közép- és Dél-Európában, Kisáziában él. Szárazságot kedvelő. A Nagyalföldről, a Velencei és Budai hegyekből, Simontornyáról és az Erdélyi medencéből ismeretes. Ritka. (V., VIII—IX.) Löszfalakon, magyar kutyatejen. *Pardosa*, *Zelotes*, *Bianor* pókokat zsákmányol

filicornis TOURN.

- 2 (1) Az áltorszelvény felülete sima, gyengén fénylő. A ♀ 3. csápíze az előző két íz együttes hosszánál rövidebb (18 : 21). Potroha teljesen fekete. A ♂ hátlemeze legfeljebb pirosan áttetsző, feje a rágók felé megnyúlt, ivarlemeze keskeny, hosszú hegyben végződik, háromszög alakú. ♀ : Szem : homlokfél = 12 : 21, halánték : szem = 13 : 19. ♂ : Szem : homlokfél = 10 : 15, halánték : szem = 8 : 16. 6—9 mm.

Endemikus, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Eddig Órszentmiklósról és Pestimrérről került elő. (VI.)

Dudichi MÓCZÁR

12. nem : *Anopilus* HPT.

Nagyobb, megnyúlt testű fajok. A belső szemkeret a fejpajzs felett gyengén összemelő, a fejpajzs a homloknál szélesebb. A pofák jól fejlettek. Az előhát vállalai lekerekítettek, előrefelé keskenyedők. Az előhát elöl meredeken esik a nyak fölé. Utóháta az oldalak felé kiszélesedő. Áltorszelvénye feltűnően lapos és megnyúlt, hosszanti barázdával, lehajló része homorú, többé-kevésbé kivájt (26. ábra : C). A 2—3. comb felső oldala a térdek előtt rövid tüskesorral borított. Az 1. lábfejtő külső oldala néhány bemélyedéssel, hossza a 2—4. lábfejtővel megegyező. Ásótüskéi jól fejlettek, zömökek. A karom megnyúlt, karomfoggal, a karomfésű dús. A potroh végét fedő tüskék vékonyabbak, serteszerűek, hajlékonyabbak, s csonkokat sem lehet közöttük látni. A ♂ homloka erősen domború, előháta előrefelé keskenyedő, a nyak fölédomborúban lehajló. A tor domború, az áltorszelvény a ♀-hez hasonlóan lapos, megnyúlt. Az 1. lábszár külső oldala mély pontokkal, belőlük hosszabb-rövidebb tüskék erednek. A karomfog előreáll, folytatásaképp erős szőrszál húzódik.

Franciaországban, Dél-Európában, Kisáziában elterjedt. Nálunk egyetlen faj él. Kész üregekben helyezi el megbénított pók-ivadéktáplálékát.

— — ♀ : Az 1—3., ritkán a 4. hátlemez is piros. A hátlemezek hátrafelé fokozatosan sötétebben szegélyezettek. Elefántcsontfehér foltok vannak a belső szemkereten csaknem végig, a külső szemkereten felül keskeny csíkban, az előhát hátulsó szegélyén kétoldalt (ez gyakran fekete). A szem a homlokfélnél keskenyebb (20 : 26). A 3. csápíz rövidebb, mint a két előző íz (26 : 28). Az utóhát alig hosszabb, mint az utópajzs fele (6 : 11). — ♂ : Az 1. hátlemez hátulsó fele, a 2, továbbá a 3. alapja piros. A karomfog a csúcs felé görbült (2. ábra : E). Az ivarlemez hosszanti irányban hengerszerűen meghajlott, vége egyenesen levágott (26. ábra : D). Az utolsó haslemez kikerekített, kétoldalt rövid szőröcsomóval. 6—14 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. A Duna—Tisza közti Alföldön, a Dunántúl alacsonyabb hegyein, Mehádián gyűjtötték. (IV—VIII.) Pusztai kutyatejen tartózkodik. *Nemesia* pókot zsákmányol (= *Pompilus vagans* KLUG.)

orbitalis COSTA.

13. nem : *Telostegus* COSTA

A homlok és a fejpajzs széles, a belső szemkeret felül gyengén kikerekített, a csápízek hosszúak. Az előhát előre, az áltorszelvény hátrafelé keskenyedő. Az utóhát csak elülső részén keresztülrúncolt. A testet finom puhelyszőr borítja. A ♀ utolsó hátlemeze legtöbbször igen finom hálószerű, halvány csillogású. Az elülső szárny 2 könyöksejttel, közülük a 2. trapéz alakú (1. ábra : G). Az erecske belső érintkező, az elülső szárny szegélye füstös. A ♀ 1. lábfejtő-ízének ásótüskéi hosszúak és hegyük előtt kiszélesedtek. A karmok hasítottak. A hím fekete, utóháta a ♀-ével megegyező.

A palearktikus faunatarományban elterjedt, ritka. Faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

- — Pontszemei tompaszögben állanak. A szem a homlok fél szélességének felével majdnem egyenlő (9 : 19). A fejpajzs alsó szegélye tompaszögben kimetszett. Halántéka a szemszélesség felével (8 : 16), a 3. csápíz az előző két íz együttes hosszával egyenlő (18 : 18). Az előhát szegélye tompaszög alakban kimetszett, elülső szélesség : középső hossz = 38 : 20. Áltorszelvényének lehajló része rövid, hosszának alig 1/3-a. Felülete selymfényű. A ♂ szeme keskeny, szem : homlokfél = 10 : 20. A csáptő a 3. íznel hosszabb (20 : 15). Halánték : szem = 7—9 : 18. Ivarlemeze lapos, lekerekített hosszanti gerinccel. 4—9 mm.

Kelet-mediterrán faj, Perzsiáig elterjedt, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó-
Igen ritka. Eddig Bugacról, Matkópusztáról, Csepelről, Órszentmiklósról és Szabadká-
ról gyűjtötték. (V—VIII.)

major COSTA

14. nem : *Episyrion* SCHDTE.

Fekete, testét fehér és piros foltok tarkítják. A fej elülső részét, az előhátat, az utóhátat, áltorszelvényét és 1. hátlemezt a rendes szőrözetten kívül felülethez simuló, fehér csillogású, pikkelyszerű szőrözet borítja. A tor a szárnypikkelyek között a legszélesebb, innen előre- és hátrafelé fokozatosan keskenyedő. Az utóhát két oldala ívelten, párnaszerűen kidomborodó (3. ábra : F). Az 1. lábszár külső oldala néhány tüskével (3. ábra : G). Az alapér az erecskével egybefolyó. Karmai hasítottak.

A holarktikus faunaterületen elterjedt, meleg- és szárazsághedvelő fajok. Hazánkban a nemet 3 faj képviseli.

Homokos talajban, szőlőkben, erdőnyiladékok laza partoldalaiban, legtöbbször fajtársai környezetében, elődjeinek fészkelési helye körül kapar ivadékbölcsőt.

- 1 (2) A lábak feketék, a 3. hátlemez két, a 6. hátlemez egy, esetleg a 3. hátlemez is két világos oldalfolttal. Egyebekben az *E. rufipes*-hez igen hasonló. 6—13 mm.

Elterjedési területe még tisztázatlan. Nálunk az Alföldön és az alacsonyabb hegyek völgyeiben találták (= *rufipes* var. *tripunctatus* DHLB.)

tripunctatus DHLB.

- 2 (1) A lábak részben pirosak.
- 3 (4) A fej körvonala (elülnézetben) hosszúkas, a fejpajzs felé összemenő, a szemek felül domborúbbak, mint alul. A 2. könyöksejt alapja a 3.-nál szélesebb. A ♀ 1. lába 4 ásótüskével. A fejpajzs alsó szegélye csak, nem egyenes, sarkai lekerekítettek. A 3—4. hátlemez fehér oldalfoltokkal (24. ábra). A 2—3. lábszár és a comb (legalább részben) piros. A ♂ színezete kevésbé tarka. A 3. csápíz : 1. és 2. íz = 40 : 30, szem : homlokfél = 18 : 27, halánték : szem = 10 : 28. A ♂-nél utóhát : utópajzs = 4 : 6, halánték : szem = 5 : 19. 6—16 mm.

Palearktikus, sík vidéken, dombokon, hegyek melegebb, szárazabb völgyeiben főleg homokon elterjedt. (V—VI.) Japán kecskerágó, közönséges cickafark, szarvas-kocsord, kékcüllag, homoki keserűfű és petrezselyem virágain tanyázik. *Aranea*, *Larinia* pókokat hurcol ivadékbölcsőjébe. Fészkelősködője a *Ceropaltes maculatus* F. és a *Sophrhopomilus pectinipes* L. — Piroslábú útonálló

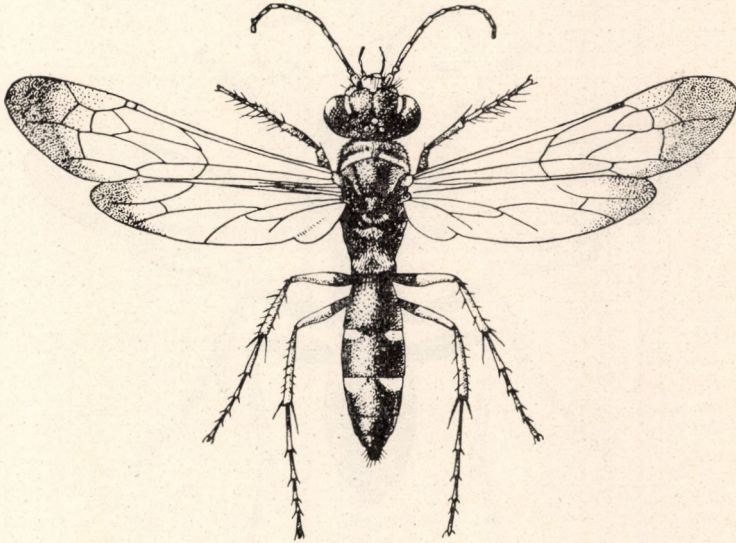
rufipes L.

- 4 (3) A fej körvonala kör alakú, a szemek oldala egyenletesen domborodó. A 2–3. könyöksejt alapja legtöbbször egyforma. A ♀ 1. lába 3 ásótüskével. A fejpajzs szegélye egyenesen levágott, csak egy lapos szegélyrész után domborodó. A 3. csápíz kissé hosszabb, mint az előző két íz (21 : 20). Szem : homlokfél = 10 : 22, halánték : szem = 10 : 17. Színezete az előző fajjal megegyező. A ♂ lábai kiterjedtebben pirosak, halánték : szem = 7 : 17, utóhát : utópajzs = 3 : 9. 7–13 mm.

Palearktikus, szűkebb elterjedésű, túlnyomóan sík vidékeken gyűjtötték. (VI. és VIII.) Ligeti zsályán, sarlófüvön, szarvaskocsordon és murokon táplálkozik (= *Pompilus albonotatus* MOCSÁRY nec WESM.)

albonotatus LIND.

24. ábra. *Episyron rufipes* L. ♀ (GRANDI nyomán)

15. nem : *Batazonus* ASHM.

Nagyobb, barnásfekete, sárga szárnyú, sárga foltokkal tarkázott faj. A ♀ szájtüskéje háromszögletes. Az 1. hátlemezt ritkán, s az előhát hátulsó részét finom pehelyszőr fedi. A hátsó szárny erecskéje külső érintkező. Az 1. lábszár ásótüskékkel, az 1. láb karmai hasítottak, a 2–3. fogazott. A ♂ 5–10. csápízének felső oldalán homorú, alul pedig domború. A csápok eredési helye között éles gerinc húzódik. A 7. haslemez háromszögletes, alsó része csaknem tarajos.

A palearktikus, orientális és valószínűleg a nearktikus faunartományokban elterjedt. Hazánkban a nemet 1 faj képviseli.

Ivadékbölesőt önállóan ásnak és a lezárt fészek bejáratát potrohukkal döngölik le.

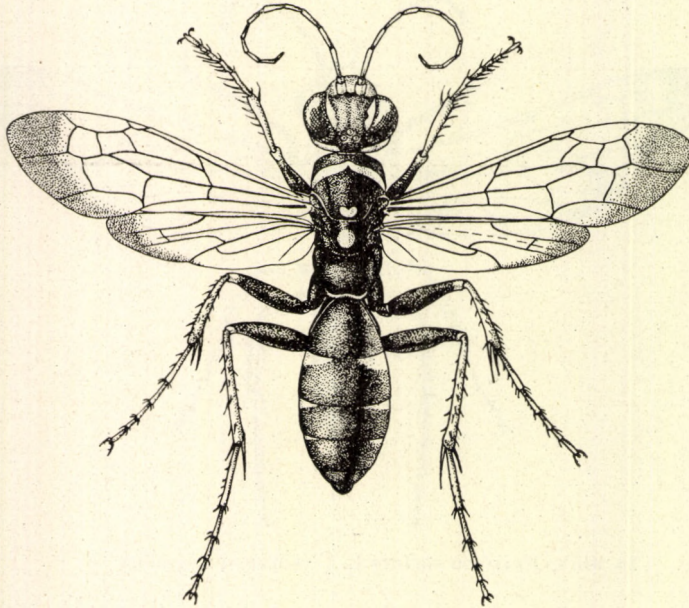
- — Barnásfekete testén sárga foltok vannak (25. ábra): a fejpajzson 2 halvány folt, a belső és külső szemkereten, az előhát hátulsó szegélyén, a szárnypikkelyen, a középháton, a hátpajzs hátulsó felén 1–1 folt,

a 2—4. (ritkán az 5.) hátlemezen 1—1 pár hosszúkás háromszögletes folt, a térdeken, a lábszárakon és a lábfejeken. Az áltorszelvényt, a fejet, a tort sűrű, fekete szőrözet borítja. Szem : homlokfél = 30 : 43, 3. csápíz : 1. és 2. íz = 60 : 40, utóhát : utópajzs = 10 : 15. A ♂-nél a szem : homlokfél = 26 : 33, a 3. íz : csáptő és csuklóíz = 37 : 25. 11—25 mm.

Kelet-mediterrán, a szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. A Duna—Tisza közén, a Dunántúlon és Zilahon gyűjtötték. (VI—IX.) Vöröshagyma, pusztai kutyatej, ördögsekér, északi kakukfű virágait látogatja. *Argiope*, *Epeira*, *Lycosa* pókokat zsákmányol (= *Pompilus 4-punctatus* F.) — P o m p á s ú t o n á l l ó

lacerticida PALL.

25. ábra. *Batizonus lacerticida* PALL. ♀ (GRANDI nyomán)

16. nem : *Dicyrtomellus* GUSS.

Nagyobb, 8—16 mm-es, fekete fajok. Testét barna és szürke, finom pehelyszőr borítja. A ♀ áltorszelvényének oldalai elől párhuzamosak, hátulsó szegélye csaknem függőlegesen esik le s többé-kevésbé kivájt (3. ábra : B). A lehajló rész oldala tompa sarokban kiugró. A ♂ áltorszelvényének oldala hátrafelé elkeskenyülő. A ♀ 1. lába ásótüskével, a karom foggal ellátott.

Dél-Európában, Afrikában, Kisázsiaiban elterjedt. Legészakibb előfordulása faunaterületünkön van. Egy faj él nálunk.

Fészket önállóan ássa.

— — A belső szemkeret középen, a külső szemkeret felül halványpiros csíkkal, a rágók közepe, a karmok hegye hasonlóan piros. A testét borító finom, szürke pehelyszőr foltként tűnik elő, például többek között az

1—3. hátlemez hátulsó szalagjai, amelyek hátrafelé keskenyebbek és megszakítottak. A 3. csápíz az 1. és 2. íznel hosszabb (40 : 32). Az utóhát igen rövid, az utópajzs 1/4-e. Szem : homloklél = 25 : 30. A ♂-nél szem : homloklél = 22 : 25, 3. csápíz : 1. és 2. íz = 20 : 25, utóhát : utópajzs = 4 : 10. 8—16 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez eléggé ragaszkodó. A Duna—Tisza közén, a Gödöllői dombokon, a Dunántúli Középhegységben és attól délre gyűjtötték. Ritka. (VI. és IX.) Pusztai kutyatejen, japán kecskerágon tartózkodik

luctuosus MOCS.

17. nem : **Pompiloides** RAD.

Kicsiny, általában karcsú, szürke pehelyszőrrel borított fajok. A csáp karcsú. Az utóhát legfeljebb középen igen gyengén kivehető, az utópajzs ugyanis csaknem teljesen eltakarja, úgyhogy az utóhát, az utópajzs és az áltorszelvény között még egy „jól fejlett” barázda alakjában sem látható. Az előhát gyenge ívben kikerekített. Az áltorszelvény gyakran oldalsarkokban kiugró. Az elülső szárny sugarsejtje rövid, háromszögletes vagy felül erősen összeszőkölt. Az 1. lábfejtőíz ásótüskéje jól fejlett. Karmai hasítottak vagy karomfoggal ellátottak.

A nembe tartozó fajok pontusi eredetűek, a szárazsághoz, meleghez erősen ragaszkodók. Elterjedésük olykor a tengerparti dűnék mentén kiterjed a palearktikumra, előfordulásuk azonban ritka. Hazánkban 3 fajuk él.

Ivadékbölcsőjüket magukásta járatokban készítik el.

- 1 (2) Áltorszelvénye legömbölyített, az 1—3. hátlemez (ritkán a 4. is) szürke pehelyszőrökből álló szegéllyel. A 3. könyöksejt felül többé-kevésbé elszűkölt, gyakran háromszögletes. A ♀-nél 3. csápíz : 1. és 2. íz = 15 : 20, szem : homloklél = 11 : 20. A ♂ 3. csápíze a csáptónél rövidebb (5 : 8), szem : homloklél = 7 : 12. 4,5—9 mm.

Igen ritka. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen

obtusus GUSS.

- 2 (1) Áltorszelvényének sarkai többé-kevésbé hegyes csúcsokban kihúzóttak (3. ábra : A).
- 3 (4) Karmai karomtüskével. Kisebbek, 5—8 mm. A ♀ 3. lábszára és részben lábfeje piros. Szem : homloklél = 13 : 19. A ♂ utolsó hátlemeze fekete. A 3. könyöksejt háromszögű vagy nyeles. Szem : homloklél = 11 : 13, halánték : szem = 9 : 13.

Nyugat-palearktikus elterjedésű, csak sík vidéken található elszórtan. (V—IX.) *Heliophanus*, *Thanatus*, *Phlegra*, *Runeinia*, *Evarcha* pókokat bénít ivadéka számára

sexmaculatus SPIN.

- 4 (3) Karmai hasítottak. Nagyobbak, 8—11 mm. A 2—3. comb, továbbá a 3. lábszár belső oldala piros. Szem : homloklél = 14 : 22. A ♂ utolsó hátlemeze fehér. A 3. könyöksejt felül a 2. könyöksejttel egyenlő. Szem : homloklél = 12 : 20, halánték : szem = 5 : 18.

Csak Órszentmiklósról, Pestimréról, Szigetszentmiklósról, Nagykőrösről, Paksról, Bugacról és Szabadkáról ismert, igen ritka. (V. és VII.)

sericeomaculatus KOHL

18. nem : **Pedisnapis KOHL**

A fejpajzs a homloknál keskenyebb, közepe nagy kiterjedésben megnyúlt, előugró részének oldalai a fejpajzsot a pófákkal összekötő vonallal tompaszögget alkotnak. A szem a fél homloknál keskenyebb. A csáptó kifelé görbült, mély gödör partján ül. A fej hátulsó oldalán levő horpadás nagy, felső pereme csaknem eléri a hátrahajló fejtetőt. Az előhát felül, különösen a nőtényen lapított, oldalbarázdával ellátott. Az áltorszelvény oldalai párhuzamosak ($\odot$), a lehajló rész általában a vízszintes résszel egyenlő. Potroha meglehetősen hegyes. Az 1. lábfej külső oldalán legfeljebb 2 rövid tüske van. Elülső szárnya 3 könyöksejttel. A σ fejtetője feltűnően púpos, a csápízek hossza majdnem egyenlő, a csáptónél rövidebbek. Az áltorszelvény erősen lekerekítetten hátrafelé elkeskenyedő.

A palearktikus és a nearktikus faunartomány déli részében elterjedt, meleghez, szárazsághoz ragaszkodó, ritkán előkerülő fajok.

- — Fekete, külső szemkerete felül keskeny sárga csíkkal. Az 1—2. potroh-szelvény és a 3. elülső fele piros, a σ -en a hátlemezeknek csak egy része piros. Az elülső szárny erecskéje egybefolyó. A szem oly keskeny, mint a homlokfél fele (12 : 12,5). Halánték : szem = 12 : 20. A 3. csápíz a csáptó hosszával egyenlő (24 : 25). Utóháta igen keskeny, az utópajzs csaknem elfedi (2 : 9). A σ utóháta szélesebb, az utópajzs felével egyenlő, ivarlemeze lapos, végén elkeskenyedő és szélesen lekerekített, közepén kiemelkedő gerinccel. Szegélye szőrözött. 12—15 mm.

Nyugat-mediterrán faj. 1955 szeptemberében gyűjtötték a Mecsek pusztafüves lejtőjén, hasznos tisztafűvön. *Nemesia* pókot bénít meg, és annak otthonában készíti el ivadékbölcsőjét

[**crassitarsis COSTA**

19. nem : **Aporus SPIN.**

Nagyobbrészt kicsiny, általában fekete fajok, elülső szelvényük gyakran piros. A fejpajzs lapos, legalább olyan széles, mint a homlok. A homlok feltűnő nagy. A szemek igen keskenyek, megnyúltak, legfeljebb a homlok fél szélességének felével egyenlők (28. ábra : A, B). A csápok mélyen, közvetlenül a fejpajzs felett erednek. A 3. csápíz átlag kétszer olyan hosszú, mint a csuklóíz, esetleg annál is rövidebb. A fejpajzs alsó szegélye többé-kevésbé lekerekített, vagy középen egyenes, kimetszés nélkül. A fej hátulsó oldalán levő horpadás sokkal kisebb. Az előhát feltűnő lapos, oldalai meredeken esnek le, általában legalább olyan hosszú, amilyen elülső szélessége. Az áltorszelvény is megnyúlt, vízszintes része jóval hosszabb, mint lehajló része. Az elülső szárny 2 könyöksejttel. Az erecske csaknem mindig távoli külső érintkező. A lábak zömökek, gyakran megvastagodtak.

A palearktikus faunartomány mediterrán faunavidékén, egyes fajok egészen Japánig élnek. Többségük melegkedvelő vagy meleghez, szárazsághoz ragaszkodó. Hazánkban 4 fajuk, faunaterületünkön további 1 faj ismert.

- 1 (10) A csápízek száma 12. Nőstények.
 2 (3) Az elülső comb megnyúlt, szélességénél majdnem háromszor hosszabb (26. ábra : E). A fejtető felülmúlja a szemek magasságát (28. ábra : E). A 3. csápíz a csáptő felével egyenlő (12 : 24). Az előhát közepén rövidebb, mint amilyen széles (35 : 50). 9—13 mm.

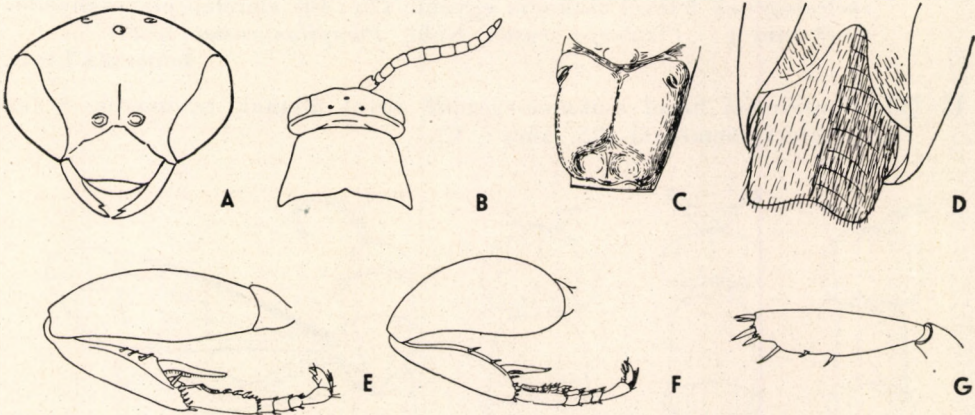
Palearktikusnak látszó, Japánból is közölt faj, talán nedvességkedvelő, erre utalnak többségben levő eddigi hegyvidéki lelőhelyei. Nem gyakori. (VII—VIII.) Pusztai kutyatejen lakmározik

femoralis LIND.

- 3 (2) Az 1. comb elülső harmadában erősen megvastagodott, általában kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (26. ábra : F). A fejtető a szemek magasságát nem múlja felül.
 4 (7) Az előhát közepén olyan hosszú vagy hosszabb, mint amilyen széles (27. ábra : A—B).
 5 (6) A 2. könyöksejt hosszú trapéz alakú, magasságánál hosszabb, felül alsó szélességének 2/3-ára keskenyedett. Az elülső szárny 2. (külső) visszafutó-ere távoli külső érintkező (28. ábra : F, nyíl). A 3. csápíz a csuklóíznél majdnem kétszer hosszabb (28. ábra : B). Az előhát szélességénél kissé hosszabb (27. ábra : A). Az 1—3. hátlemez piros. 8 mm.

Közép-európai, melegkedvelő faj. Csak Simontornyáról és Horvátországból ismert. (VI—VIII.) Pusztai kutyatejen (= *Pollux* KOHL)

tibialis TOURN.

26. ábra. A : *Parafferreola rhombica* CHRIST ♂ feje előlről — B : *Platyderes* feje és előháta felülről — C—D : *Anospilus orbitalis* COSTA ; C : ♀ áltorszelvénye ; D : ♂ ivarlemeze — E : *Aporus femoralis* LIND. ♀ és F : *A. helveticus* TOURN. ♀ 1. lába — G : *Arachnotheutes* ♀ 1. lábszára (A, D : eredeti, B, C, E—G : HAUPT nyomán)

- 6 (5) A 2. könyöksejt rövid trapéz alakú, szélessége, magassága csaknem egyenlő, felül alsó szélességének csak $1/4$ -e. A 2. visszafutó-ér közeli külső érintkező, olykor egybefolyó (28. ábra : H—I). A 3. csápíz a csuklóíznél másfélszer hosszabb (9 : 6). Előháta a szélességénél hosszabb (27. ábra : B). Az 1—3. hátlemez és a 4. alapja piros. Az elülső pontszem és a csápok közötti távolság : fejpajzs hossza = 40 : 10, szem : homlokfél = 10 : 25. 6—8 mm.

Dél-európai faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. A Duna—Tisza közötti, dunántúli homokon gyűjtötték. (V. és IX.) (= *Pollux* SCHMIED.)

inermis BRULLÉ

- 7 (4) Az előhát közepén szélességénél rövidebb (35 : 45) (27. ábra : C). Az elülső szárny 2. visszafutó-ere távoli külső érintkező.
- 8 (9) A 3. csápíz a csuklóíznél kétszer hosszabb (10 : 5). A 2. könyöksejt hosszú trapéz alakú, magasságánál szélesebb. Alapér hajlott. Az 1—3. hátlemez és a 4. alapja piros. Szem : homlokfél = 10 : 40. 8—10 mm.

Nyugat-mediterrán, valószínűleg szárazságot, meleget kedvelő faj. Az erdélyi medencéből ismert, előfordulása várható. (VI.)

[**helveticus** TOURN.]

- 9 (8) A 3. csápíz a csuklóíznél alig hosszabb. A 2. könyöksejt rövid trapéz alakú, olyan széles, mint amilyen magas. Az alapér meglehetősen nyújtott 8 mm.

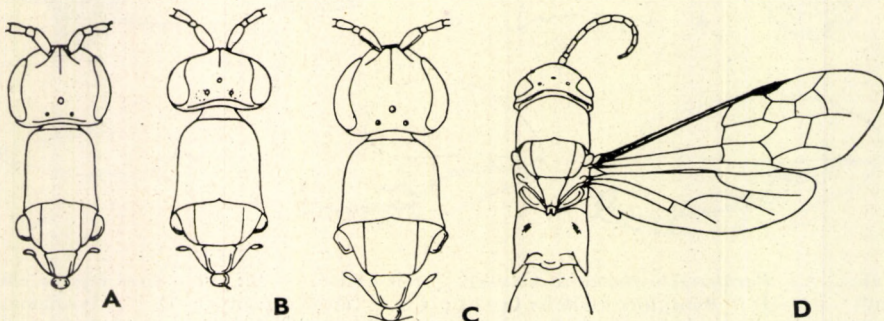
Új faj hazánkban. Budapest, Szabadka, Mecsek : Tettye pusztafüves lejtőről került elő (VI—VIII.)

unicolor SPIN.

- 10 (1) Csápízok száma 13. Hímek.
- 12 (11) Pontszemei hátul egymástól távolabb állanak, mint az összetett szemektől (11 : 10), s tompaszöget alkotnak (28. ábra : D). Fekete, a 3. comb részben gyakran barnáspiros. Az előhát hossza közepén az elülső szélességének felével csaknem egyenlő (25 : 40), előrefelé elkeskenyedő. 6—8 mm (= *Planiceps castor* Kohl, *Pompilus castor* Kohl)

femoralis LIND.

- 12 (11) Pontszemei hátul csaknem egyenlő távol állanak egymástól és az összetett szemektől (28. ábra : C).

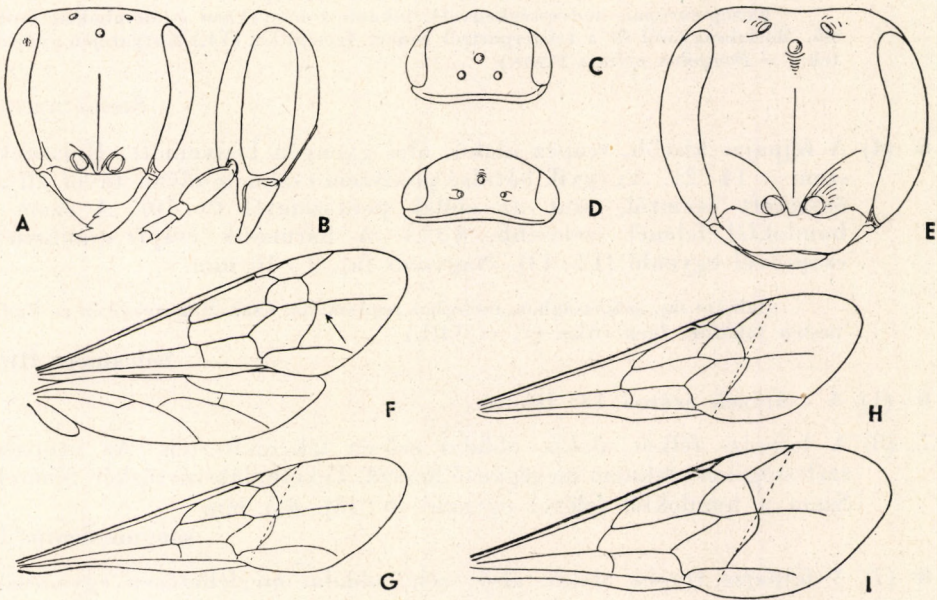
27. ábra. A : *Aporus tibialis* TOURN., B : *A. inermis* BRULLÉ és C : *A. helveticus* TOURN. feje és előtora — D : *Homonotus sanguinolentus* L. feje, előtora és szárnyai (HAUPT nyomán)

- 13 (14) A 2. könyöksejt széles trapéz alakú, a 2. visszafutó-ere külső érintkező, A sejtek külső széle nem esik egy vonalba (28. ábra : F). 7 mm
tibialis TOURN.
- 14 (13) A 2. könyöksejt keskeny trapéz alakú.
- 15 (16) A 2. visszafutó-ere belső érintkező, a sugársejt olyan hosszú, hogy a külső sejtek széle egy vonalba esik a sugársejt csúcsával (28. ábra : G). Áltorszelvény barázda nélkül. Teljesen fekete. 3,5—6 mm
inermis BRULLÉ
- 16 (15) A 2. visszafutó-ere külső érintkező, ritkán egybefolyó; íveltlen görbülő, a két végét összekötő egyenes folytatása a sugársejt $\frac{3}{4}$ részét éri el csupán. Áltorszelvény hosszanti barázdával. Fekete. 3—5 mm
unicolor SPIN.

20. nem : **Homonotus** DHLB.

A fej a toránál szélesebb, az utóbbira szorosan ráillik (27. ábra : D). Pontszemei feltűnő széles tompaszögben állnak. A szemek a homlok fél szélességének felénél mindig kisebbek. A homlok a csápok felett középen erősen felemelt. Fejpajzsa lapos, előreugró, legtöbbször a rágókat is eltakarja. A csáp aránylag rövid és vastag. A nőtény elótora hengeres, a hímé előre elkeskenyülő, háta, hátpajzsa feltűnően lapos. Az utópajzs hátul a nőtényeknél gyengébben, a hímeknél erősebben kettéosztott és csúcsai az utóhátat betakarják. Áltorszelvénye oldalt két éles lapban kihúzott, középen kétszeresen homorú. Az elülső szárny sugársejtje feltűnő nagy, az erecske egybefolyó. A potroh a torhoz szorosan kapcsolódik. A karmok hasítottak, a lábszártüske fehér.

28. ábra. A—C : *Aporus tibialis* TOURN. ; A : ♀ feje előlről ; B : ♀ feje oldalról ; C : ♂ feje felülről — D—E : *A. femoralis* LIND. ; D : ♂ feje felülről ; E : ♀ feje előlről — F : *A. tibialis* TOURN. szárnyai — G—I : *A. inermis* BRULLÉ ; G : ♂, H—I : ♀ szárnya (HAUPT nyomán)

A nem 3, hazánkban is élő faja részben kevésbé ismert balkáni, részben ritka európai, illetve palearktikus elterjedésű.

A faunakatalógusban *H. laesus* MOCS.-fajt HAUPT a *H. Steini* SCHULZ-cal egyesítette. A múzeumunkban levő típuspéldányról azonban kiderült, hogy az a *Parafferreola manticata* PALL. fajjal egyenlő. Így a faunakatalógusban szereplő *H. laesus* MOCS. fajt *P. manticata*-nak kell tekintenünk, a HAUPT által *H. laesus* MOCS.-név alatt publikált faj alatt pedig a *H. Steini* SCHULZ fajt kell értenünk.

- 1 (6) A csápízek száma 12. Nőstények.
- 2 (3) A halánték legszélesebb része a szemszélesség felével egyenlő (8 : 16). Fejpajzsa feltűnően nagy, lekerekített, elülső szegélye egyenes. A tor gyakran piros s csak a háttól az utópajzsig fekete (27. ábra : D). Utópajzsa széles. A szem a homlok 1/3-ánál keskenyebb (7 : 19). A 3. csápíz a csáptőnél kissé rövidebb (10 : 12). 8 mm.

Európai, szárazsághoz, meleghez eléggé ragaszkodó faj. Budapesten, Isaszegen, Sopronban és Simontornyán gyűjtötték. Ritka. (VII.) Virágkákán, pusztai kutyatejen, mezei aszaton tanyázik. *Chiracanthium* pókot zsákmányol, a hálójában támadja meg és ott is készíti el ivadékbölesőjét

sanguinolentus F.

- 3 (2) A halánték a szem fél szélességénél szélesebb (14 : 18 vagy 14 : 21). Utópajzsa megnyúlt.
- 4 (5) A fejpajzs nagyobb, félkör alakú, alul középen kikerekített. Halánték : szem = 14 : 18. Az egyik hátulsó pontszem közelebb áll az összetett szemhez, mint az elülső szemhez (8 : 10). A szem a homlokfél 1/3-ával egyenlő (7 : 20). Kisebb faj, 5,5 mm.

Közép-európai, nedvességkedvelő, inkább a hegyekben és dombokon fordul elő. Máriabesnyőről és a tengerpartról ismert. Igen ritka. (VI.) Kutyatejen gyűjtötték (= *Pompilus affinis* STEIN)

Steini SCHULZ

- 5 (4) A fejpajzs kisebb, trapéz alakú, alul gyengén benyomott. Halánték : szem = 14 : 21. Az egyik hátulsó pontszem csaknem olyan távol áll az összetett szemtől, mint az elülső pontszemtől (9 : 10). A szem a homlokfél felénél szélesebb, 8 : 13. A harmadik csápíz csaknem a csáptővel egyenlő (12 : 13). Nagyobb faj, 7–10 mm.

Balkáni faj, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Csak Rákospalotán és Budapesten találták. Igen ritka. (V. és VIII.)

balcanicus HPT.

- 6 (1) A csápízek száma 13. Hímek.
- 7 (8) A fejpajzs félkör alakú, oldalai erősen lekerekítettek. Az utópajzs szélességével csaknem megegyező hosszú. Fekete, lábszártüskéi fehérek. Szem a homlokfél felével egyenlő (6 : 18). 6,5 mm

sanguinolentus F.

- 8 (7) A fejpajzs trapéz alakú, alsó széle, oldalai meglehetősen egyenesek.
- 9 (10) A homlok erősen domború. A fejpajzs nagyobb, alsó szegélye középen gyengén kikerekített. 5 mm

Steini SCHULZ

- 10 (9) A homlok csak gyengén domború. A fejpajzs kisebb, alsó szegélye végig egyenes. Szeme keskenyebb, mint a homlokfél fele (7 : 18), halántéka hasonló (8 : 18). A harmadik csápiz a csáptőnél rövidebb (11 : 13).
8 mm **balcanicus** HPT.

21. nem : *Parafferreola* SUST.

A fejtető a pontszemek mögött összenyomott és felemelt. A pontszemek tompaszögben állnak és egyenlő távol vannak egymástól, valamint az összetett szemektől. A belső szemkeret különösen a hímeken felfelé erősen szétmenő. (26. ábra : A). A fejpajzs trapéz alakú, alsó szegélye gyengén kikerekített. A csáp rövid, aránylag vastag. A ♀ utópajzsa hosszanti barázdával, a ♂ bevágással, középen kicsípelt. Az áltorszelvény leeső része hosszabb, mint a vízszintes rész, a kettő határa éles peremű, sarka többé-kevésbé hegyes fogban kihúzott. Az elülső szárny három könyöksejttel. Az 1. hátlemez az áltorszelvény vízszintes részénél magasabban fekszik. Az 1. haslemez barázdával. Az 1. lábfejtő 2—3 ásótüskével ellátott. A ♀ karma karomfoggal, a ♂ karma hasított.

A nem fajai a palearktikus faunartományban élnek, de csak a szárazabb, melegebb helyeken találhatók. Hazánkban e nemet két faj képviseli.

Fészket önállóan készíti el.

- 1 (2) A ♀ előháta és áltorszelvénye piros, patroha fekete, a 3. csápiz az előző két íz hosszával megegyező (22 : 22). A ♂ áltorszelvényének hátulsó sarkai felül tompaszögben végződnek, a hátulsó oldalél pedig sima negyedkörívben fut a csípők felé. Szem : homlokfél = 15 : 20. 8—13 mm.

Pontomediterrán faj. Csak néhány alacsonyabban fekvő helyen gyűjtötték. Ritka. (V—VIII.) Pusztai kutyatejen, ördögsekéren (= *Pompilus laesus* MOCS.)
manticata PALL.

- 2 (1) A ♀ előháta fekete, áltorszelvénye, az 1—2. hátlemez nagy része piros. A 3. csápiz az előző kettőnél hosszabb (35 : 31). A ♂ áltorszelvényének hátulsó sarkai felül egy jól elkülöníthető kiugró fogban végződnek, a hátulsó oldalél pedig a fogak miatt kicsípelt, s lapos ívben fut a csípők felé. Szem : homlokfél = 15 : 23. 7—14 mm.

Pontomediterrán faj. Legnagyobb részét az Alföldön gyűjtötték. Előkerült még Kassáról, a Sátor- és a Velencei hegységből, a Kis Alföldről és a Mecsek-ből. (VI—IX.) Pusztai kutyatejen. *Eresus* pókot hurcol ivadékéből (= *Pompilus coccineus* F.)

rhombica CHRIST

22. nem : *Arachnotheutes* HPT.

A fejtető a hátulsó pontszemek fölött rendes, nem felemelt. Az első haslemez barázdá nélkül, hátulsó szegélye előtt azonban gyengén kidomborodó. Az elülső szárny 3 könyöksejttel. A lábak rövidek, az első lábszár csak szórványosan tüskézett (26. ábra : G).

Elszórta Dél-Európában, Közép-Európa délibb részeiben egész Asztrahánig találták, mindenütt ritka. Szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Hazánkban is csak egyetlen faja él.

- — Pontszemei tompaszögben állnak. A nőtény fekete, a tor a lábak és az oldallemezek kivételével sötétpiros. A szárnyak barnán füstösek. Fejpajzsának szegélye levágott. A szem a homlokfél felével egyenlő (12 : 24). A 3. íz majdnem az előző két íz hosszával egyenlő (20 : 22). Halánték : szem = 16 : 17. Az utóhát alig látható. A ♂ fekete, feje

szélesebb a magasságánál, fejpajzsa a homlok szélességével egyenlő. A csáp 3—4. íze egyforma hosszú. Az utóhát jól látható. 7—8 mm.

Pontomediterrán faj. Csak Órszentmiklósról, a Budai hegyekből és Isaszegről került elő, igen ritka, kutyatejen. (VII.) (= *Pompilus lateritius* MOCS.)

rufithorax COSTA

23. nem : **Platyderes** GUÉR.

A fejtető megduzzadt és kiemelkedő. A fej a toránál keskenyebb (26. ábra : B), az előhát előrefelé keskenyedő. Az elülső szárny alapere felül erősen meghajlott, 3 könyöksejttel. Az áltorszelvény lehajló részének oldala 1—1 hosszú, éles lappá kihúzott. Az első haslemez főleg a hímeknél oldalról lapított. A ♀ 2. haslemeze keresztbarázdával, utolsó haslemeze hosszanti fénylő éllel. Karmai hasítottak.

A palearktikus faunartományban és az etiópiai faunaterületen elterjedt. Mindenütt ritka. Nálunk egy faj él.

— — Fekete, a belső szemkeret keskeny, sárgáspiros vonallal. A test bronzos pehelyszőrrel fedett, fémcsillogású. A szárnyak erősen füstösek. Pontszemei lapos tompaszögben állnak. A szem a homlokfél 2/3-ával egyenlő (13 : 23). A 3. csápíz csaknem a csáptővel egyenlő (17 : 18). Az utóhát keskeny csík alakjában látható. A ♂ csápjja apró szőrökkel borított, szem : homlokfél = 10 : 17. Az ivarlemez oldalról egy lappá összenyomott, szőrös, hegyesvégű. 9—12 mm.

Európai faj, Szíriáig elterjedt, meleg- és szárazságg kedvelő. Eddig Budapestről, Kőszegről, Nyitráról és Felsőilosvárról került elő. (VI.) (= *retusus* COSTA, *Pompilus stygius* COSTA)

diffinis LEP.

2. család : CEROPALIDAE — CSEMPÉSZDARAZSAK

Kisebb, legtöbbször 1 cm alatti, fekete vagy fekete-piros színű fajok. Testük igen gyakran világos csíkokkal, foltokkal tarkázott (29. ábra). A szemek vese alakúak. A fejtető domború, lekerekített. A csápok a fejpajzstól messze erednek, ízei rövidek. A csápostor fonalszerű, nem megvastagodó, vége a halál után nem begömbül. Az előhát igen rövid, a hátpajzs hosszával egyenlő, a nyakra elöl meredeken lehajló. Az áltorszelvény hátulsó szegélye csaknem egyenes, a csípők feletti oldalakon megvastagodott. A 2—3. lábszárak hátulsó vége apró tüskesorral szegélyezett. A ♂ potrohvége kétoldalt erősen összenyomott, utolsó szelvénye tojócsőhöz hasonlóan hátranyúló. A ♂ ivarlemeze alig kiugró. A szárnyjegy nagy. Az elülső szárny hosszanti erei a szárnysegélyig nyúlnak. A 3. könyöksejt alapja sokkal hosszabb, mint a sugársejt felé eső felső oldala.

A csempészdarazsak az útonállódarazsak táplálékélősködői. Maguk nem vadásznak pókokra, hanem követik a pókszákmanyukat cipelő útonállódarazsakat, és amikor azok megbénított áldozatukat a fészkekészítés közben rövid időre magára hagyják, petéiket a pókok trachea-tüdőjébe csempészik. Előfordul, hogy egy őrizetlenül hagyott, megbénított pókot több csempészdarázs is felkeres és ellát petével. Ebben az esetben a legkorábban lerakott petéből kibújó csempészdarázs lárva előbb a többi petét pusztítja el, s csak azután szívja ki a pók testnedveit.

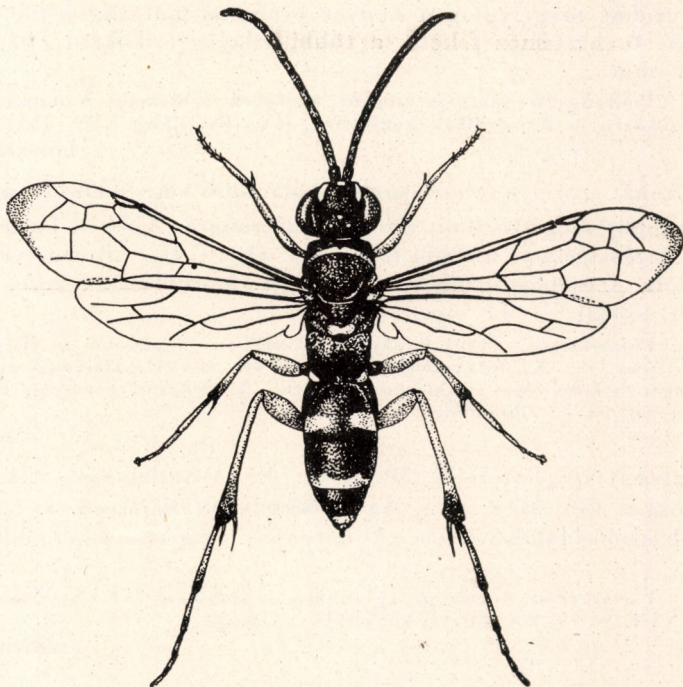
A táplálékélősködés során meglehetősen táplálék-spezializálódás fejlődött ki. Így a környezet mikroklímatisági sajátságai tekintetében, de állatföldrajzi elterjedésükben is alkalmazkodtak gazdaállatok vagy gazdaállatok tulajdonságaihoz. Általában a palearktikus faunartományban élnek, példányszámuk kevés, túlnyomóan a mediterrán faunavidéken, egész Kaukázusig, Turkesztánig elterjedtek. Hazánkban 1 nem 6 fajjal fordul elő.

1. nem : **Ceropales** LATR.

Szemei a rágók felé erősen összemennők, felső harmadban kimetszettek. A szájképző erősen előrenyúlik a fejpajzs alól, a 3. láb csípői feltűnően megvastagodtak. A ♀ potrohvége oldalról feltűnően összenyomott, petecsőhöz hasonló alakú. Az 1—2. lábak karmai kétfogúak, a 3. lábpáré egyszerűen karmosak, végük behajlított, azaz végig hasítottak.

1 (4) Az 1—2. lábak karmai kétfogúak (30. ábra : L), azaz végük hasítottak.

29. ábra. *Ceropales maculatus* F. ♀ (WILCKE nyomán)

2 (3) Áltorszelvénye erősen keresztberáncolt (30. ábra : A), a homlok és a középhát erősen pontozott. A tor és a potroh számos fehér csíkkal (30. ábra : B). Az 5—6. hát emez egyes példányokon fekete. 5—7 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó faj. Csak Simontornyán találták, pusztai kutyatejen. (VI—VIII.)

cribratus COSTA

3 (2) Áltorszelvénye nem ráncolt, az utóhát szegélye hegyesebben hátraugró (30. ábra : K). A homlok és a középhát finoman, elszórtan, szabályosan pontozott. A tor és a potroh fekete, csak az utolsó hátlemez világos folttal. 4—8 mm.

A palearktikus faunartomány déli részében Japánig él, meleget, szárazságot kedvelő. Csak Simontornyáról és Sátorajújhelyről ismert. Nádön és pusztai kutyatejen gyűjtötték. (VI.)

pygmaeus KOHL

4 (1) Az 1—2. lábak karmai egyszerűen fogazottak (30. ábra : I), csak a hímek első lábának belső karmai kétfogúak.

- 5 (6) Az 1—2. potrohszelvény legtöbbször piros, a 2. ritkán többé-kevésbé fekete. Az utóhát szegélye ívelt (30. ábra : J). A homlok és a középhát igen finoman pontozott. 4—7 mm.

A palearktikus faunataromány déli részében elterjedt, melegkedvelő faj. Inkább az Alföldön gyakoribb. (V—IX., főleg azonban VIII. és VII.) Pusztaikutya-tejen lakmározik

variegatus F.

- 6 (5) Csak az 1. potrohszelvény alapja ritkán piros, gyakrabban fekete.
7 (8) Az utóhát szegélye igen hegyes csúcsban hátraugró (30. ábra : C). Az 5—6. hátlemez fekete, a többi világos csíkokkal (30. ábra : D). 3—7 mm.

Pontomediterrán, szárazsághoz, meleghez ragaszkodó. Nálunk csak a Duna—Tisza közén és Zamárdiban gyűjtötték. (IV—IX., főleg VIII—IX.)

helveticus TOURN.

- 8 (7) Az utóhát szegélye tompaszögben hátraugró vagy ívelt (30. ábra : E, G),
9 (10) Az utóhát szegélye tompaszögben hátraugró. A 3—4. haslemez fekete, a 2. keresztcsík, a többi foltos (30. ábra : H). Áltorszelvénye durván ráncolt. A csápotor fekete. A hátpajzs legtöbbször fekete, az utópajzs fehér folttal. 5—11 mm.

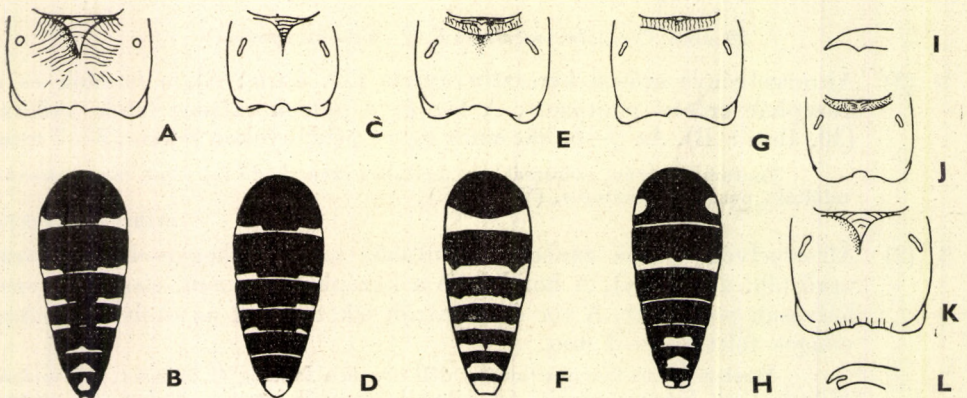
Palearktikus, Észak-Kínában, Koreában, Japánban is él, közömbös faj. Nem ritka. (V—X., túlnyomóan azonban VIII. és VII.) Halvány gyopáron, kékcüllagon és közönséges cickafarkon tanyázik. A *Pompilus plumbeus* F. és az *Epi-syron rufipes* L. élősködője

maculatus F.

- 10 (9) Az utóhát szegélye ívelt (30. ábra : E). A hátlemezek világos szegélycsíkokkal (30. ábra : F). Az áltorszelvény bőrszerű, a csápotor legáltalában alsó oldalán világos. A hátpajzs, utópajzs fehér folttal. 6—10 mm.

Palearktikus, közömbös faj, ritkább az előbbinél. (VI—X., túlnyomóan azonban VIII. és VII.) A pusztai kutyatejet látogatja

albicinctus ROSSI

30. ábra. A—B: *Ceropales cribratus* COSTA; A: áltorszelvénye; B: potroha — C—D: *C. helveticus* TOURN.; C: áltorszelvénye; D: potroha — E—F: *C. albicinctus* ROSSI; E: áltorszelvénye; F: potroha — G—I: *C. maculatus* F.; G: áltorszelvénye; H: potroha; I: karomfoga — J: *C. variegatus* F. áltorszelvénye — K—L: *C. pygmaeus* KOHL; K: áltorszelvénye; L: hasított karma (DE BEAUMONT nyomán)

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

1. Dr. Soós Árpád: Bábtojó legyek — Muscidae pupiparae (16 ábrával)
XV. kötet (Diptera II.) 17. füzet.
2. Dr. Mihályi Ferenc: Igazi szúnyogok — Culicidae (25 ábrával)
XIV. kötet (Diptera I.) 5. füzet.
3. Dr. Kaszab Zoltán: Különböző csápú bogarak I. — Diversicornia I. (62 ábrával)
VIII. kötet (Coleoptera III.) 1. füzet.
4. Dr. Soós Lajos: Kagylók — Lamellibranchia (12 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) I. füzet.
5. Dr. Gozmány László: Molylepkek III. — Microlepidoptera III. (16 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 4. füzet.
6. Babos Sándor: Buzogányfejű férgek — Acanthocephala (8 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 6. füzet.
7. Andrassy István: Gyűrűsférgesek I. — Annelida I. (18 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 10. füzet.
8. Dr. Erdős József: Fémfűrészek I. — Chalcidoidea I. (19 ábrával)
XII. kötet (Hymenoptera II.) 2. füzet.
9. N. Bajári Erzsébet: Törösdarázs alkatúak — Scoliidea (18 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 3. füzet.
10. Györffy Jenő: Cickányormányosok — Apionidae (10 ábrával)
X. (Coleoptera V., Strepsiptera) 3. füzet.

ÁRA: 9.50 Ft.

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

következő füzetek:

- Dr. Endrődi Sebő*: Lemezcsápú bogarak — Lamellicornia (107 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 4. füzet
- Dr. Gozmány László*: Molylepkek II. — Mikrolepidoptera II. (33 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 3. füzet.
- Dr. Iharos Gyula*: Medveállatkák — Tardigrada (10 ábrával)
III. (Nemathelminthes — Archipodiata) 12. füzet.
- Dr. Kaszab Zoltán*: Felemás lábfejű bogarak I. — Heteromera I. (89 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 1. füzet.
- Dr. Kaszab Zoltán*: Felemás lábfejű bogarak III. — Heteromera III. (81 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 3. füzet.
- Móczár Miklós*: Méhfélék — Apidae (23 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 13. füzet.